

LES RESPOSTES VERDES EN TEMPS D'EMERGÈNCIES.

**Les propostes verdes davant els reptes de la ciutadania
valenciana en el segle XXI.**

Ponència Política

Índex

0. CONTEXT. TEMPS D'EMERGÈNCIA.

1. REPTE 1. LA JUSTÍCIA SOCIAL I EL VALOR DE L'ESFERA PÚBLICA.

1.1. CUIDAR DE LES PERSONES.

- 1.1.1. Una societat que no deixa ningú arrere.
- 1.1.2. Aprenent de la pandèmia: la importància de l'equilibri amb la naturalesa i dels serveis públics per a una societat saludable.
- 1.1.3. Les persones majors en la perspectiva de benestar per a un futur solidari i sostenible de la societat.

1.2. EDUCAR EN LA SOSTENIBILITAT I LA IGUALTAT.

- 1.2.1. Reflexions entorn del model educatiu: l'educació amb la implicació de tota la comunitat. Els currículums sobre sostenibilitat a l'escola: propostes per a la seua implantació - Sostenibilitat i justícia social en l'educació.
- 1.2.2. Educació per a la Sostenibilitat
- 1.2.3. Ciència i tecnologia: la mercantilització de l'ensenyament superior i la investigació. La universitat que volem.

1.3. ACONSEGUIR LA JUSTÍCIA SOCIAL I DEFENSAR ELS DRETS HUMANS.

- 1.3.1. L'autonomia personal i l'equitat com a base per a la justícia social i la llibertat.
- 1.3.2. Pobresa i renda bàsica universal.
- 1.3.3. Política migratòria també per a rescatar persones

1.4. ECOFEMINISME COM A ANTÍDOT CONTRA LA DESIGUALTAT, LA INJUSTÍCIA SOCIAL I L'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA

1.5. LA IGUALTAT I ELS DRETS DE LES PERSONES LGTBIQ

1.6. PER UN PACTE INTERGENERACIONAL VERD I IL·LUSIONANT.

2. REPTE 2. ESTRATÈGIES PER A AFRONTAR LA TRANSICIÓ ECOLÒGICA.

2.1. UNA TRANSICIÓ ENERGÈTICA JUSTA.

- 2.1.1. Societats sense combustibles fòssils.
- 2.1.2. El pacte verd europeu com a inici d'una transició ecològica i justa.
- 2.1.3. Democratització de la generació i gestió de l'energia.

2.2. CREAR NOVES MANERES D'ENTENDRE EL TERRITORI I LA MOBILITAT.

- 2.2.1. Recuperar la resiliència del territori.
- 2.2.2. Adaptació de ciutats i pobles enfront de l'emergència climàtica.
- 2.2.3. Moure's de manera sostenible. El valor de la proximitat.

2.3. PRESERVAR ELS RECURSOS NATURALS.

- 2.3.1. El sòl, base de la vida.
- 2.3.2. L'aigua, recurs estratègic.

2.4. PROTEGIR LA VIDA.

- 2.4.1. La biodiversitat com ben universal que ens protegeix i ens reforça.
- 2.4.2. El benestar dels animals des d'una perspectiva verda

3. REPTE 3: UNA ECONOMIA AL SERVEI DE LES PERSONES.

3.1. DESENVOLUPAR MODELS ALTERNATIUS A UN CREIXEMENT IL·LIMITAT.

- 3.1.1. Els nous desafiaments sobre l'economia, el treball i el consum.
- 3.1.2. Economia verda: l'escala humana, relocalització i proximitat.
- 3.1.3. Fiscalitat. El finançament just necessari per a desenvolupar els serveis públics i avançar en la igualtat i la justícia social. Fiscalitat verda.

3.2. DISSENYAR UNA NOVA ECONOMIA DES DE LA SOSTENIBILITAT.

- 3.2.1. Aprofitar els fons europeus de recuperació per fer una economia sostenible i solidària.
- 3.2.2. TICs, robotització de l'economia, teletreball i jornada de 32 h. Treball garantit. Nous formats a les relacions econòmiques i laborals.
- 3.2.3. Una mirada crítica a les activitats econòmiques del País Valencià a través del prisma de la sostenibilitat. L'autonomia de les persones per a determinar quina economia necessitem com a societat.

3.3 RECUPERAR EL MEDI RURAL I AGRARI.

- 3.3.1. El medi rural valencià: el desenvolupament de les comarques interiors de forma sostenible i autògena.
- 3.3.2. Pacte Verd vs. nova PAC: sobirania alimentària i agricultura ecològica.

4. REPTE 4. LA POLÍTICA I LA COOPERACIÓ COM A PART DE LA SOLUCIÓ.

4.1. SITUAR AL PAÍS VALENCIÀ COM A EXEMPLE DE SOSTENIBILITAT.

- 4.1.1. L'espai europeu i el mediterrani: el nostre lloc d'acció en el món.
- 4.1.2. El valencianisme dins d'un context de sostenibilitat, igualtat i justícia social. La cultura i la llengua com a punt d'unió i d'integració.

4.1.3. Municipalisme: la transició ecològica verda global des dels entorns locals.

4.2. REFORÇAR LA DEMOCRÀCIA ENFRONT DE LES NOVES AMENACES.

4.2.1. Transparència, participació i cooperació: democràcia deliberativa i participativa

4.2.2. Democràcia i noves tecnologies: desmuntant la desinformació.

4.2.3. Democratització del sistema judicial per a una societat més igualitària.

4.2.4. La pau i la desmilitarització de la societat com a baluard de la democràcia i la justícia social.

4.3. APLICAR L'ECOLOGIA A LA POLÍTICA: LA NOSTRA APORTACIÓ A LA SIMBIOSI COL-LABORATIVA.

4.3.1 Construcció de l'espai comú des de l'ecologia política. El valor de la suma i el paper de les coalicions. El federalisme.

5. CONCLUSIONS. LA TRANSICIÓ ECOLOGIA COM A CLAU DE LA COHESIÓ I LA JUSTÍCIA SOCIAL.

0. CONTEXT. TEMPS D'EMERGÈNCIA.

Des de l'anterior congrés de VerdsEquo del País Valencià, han transcorregut una mica més de cinc anys. La duració extraordinària del període entre congressos ha vingut donada per la situació que encara estem vivint motivada per la pandèmia. Aquest temps no sols ha sigut excepcional per haver viscut la major emergència sanitària en un segle, creiem que s'ha produït un fet encara més determinant: el xoc de les contradiccions entre els models socioeconòmics hegemònics a partir de la I Revolució Industrial i la biocapacitat del planeta, que des de l'ecologisme havíem enunciat des de la dècada dels 70 del segle passat. En aquesta ponència descriurem amb realisme aqueixa situació, des de la convicció que ha sigut, precisament, la negació de la gravetat i el maquillat del diagnòstic, la qual cosa ens ha abocat al moment tan difícil i complex que estem vivint. Amb el mateix ímpetu, descriurem les opcions d'eixir d'aquesta espiral que ens dirigeix al col·lapse civilizatori: tan real com la gravetat del moment és que, encara que no per molt més temps, hi ha propostes que permeten una transició ecològica justa que, per a la majoria de la població del planeta suposarà una vida més plena.

Hi ha èpoques en la història de la Humanitat en quals els temps s'acceleren. La classificació dels períodes històrics que se'ns ensenya en edats primerenques es fixa entorn d'esdeveniments que permeten identificar la fi d'una etapa i l'inici d'una altra. La realitat és més complexa que això i no és un només fet el que explica el pas d'un temps històric a un altre, sinó un conjunt d'ells. Si en la primera dècada d'aquest segle ja havíem conegut la Crisi Financera Global de 2008, en els últims dos anys la pandèmia causada pel Covid-19 (2020), les fallades globals en la cadena mundial de subministraments ¹ i l'evidència que hem sobrepassat el Peak Oil, tenen en comú que mostren que el model econòmic derivat del capitalisme neoliberal, però també del capitalisme d'estat i de totes les formes anteriors de productivisme, ens han conduït a aconseguir els límits sistèmics.

Segons el científic Fernando Valladares, fins i tot la crisi sanitària pot considerar-se com una conseqüència de la pressió sobre els ecosistemes naturals que faciliten les zoonosis. Com a resultat, la globalització estava a la fi de 2021 àmpliament qüestionada. S'havia tornat comú escoltar com ja eren acceptades propostes que l'ecologisme havíem plantejat com a imprescindibles dècades abans, però havien sigut considerades utòpiques: apostes, per exemple, per la proximitat i els canals curts de distribució.

La transformació del planeta a causa de l'acció antròpica és de tal abast que podem plantejar-nos si el canvi és, només de període històric, o també ho està sent de període geològic. L'enorme transformació de la Biosfera resultat de l'activitat humana ha portat, a un nombre cada vegada major d'especialistes a considerar com una nova època geològica la que estem vivint. Vindria definida per les conseqüències de l'acció de les persones sobre el planeta i se la denominaria **Antropocè**. Coincidim amb els autors que consideren que el punt de partida de l'antropocè està en la I Revolució Industrial, coincidint amb una nova fase del capitalisme, la primera globalització, que condicionarà l'existència de tots els éssers vius que habiten el planeta. És, també, l'inici de les emissions a la atmosfera de gasos d'efecte d'hivernacle d'origen antròpic a gran escala. El punt d'inflexió es donaria entorn de

¹ <https://www.publico.es/entrevistas/guerra-rusia-ucrania-antonio-turiel-descenso-consumo-reduciria-importacion-de-gas-ruso-comportaria-crisis-economica.html>

1950 quan apareixen en els sediments restes de plàstics: és la Gran Acceleració produïda a partir de 1950. Les emissions de CO₂ es disparen a partir de 1949, any en què estaven per davall dels 5.000 milions de tones de CO₂, fins a aconseguir els 38.000 milions de tones de CO₂ en 2018.

Hem perdut el conjunt dels habitants del planeta, almenys, mig segle ². Aquest 2022 es compleixen 50 anys de la publicació d'informe liderat per la biofísica Donella Meadows, en el qual 17 científics de l'Institut Tecnològic de Massachusetts (MIT), a petició del Club de Roma, van estudiar els límits de la capacitat de càrrega del planeta. Les conclusions alertaven sobre la impossibilitat de sostindre el model econòmic basat en el creixement infinit i en el balafiament en poques generacions de recursos acumulats en temps geològics. També es compleixen ara 60 anys des que Rachel Carson va documentar els efectes en la salut de tots els éssers vius causat pels pesticides sintètics i va alertar a la ciutadania sobre els riscos dels productes que llançàvem als ecosistemes sense haver contrastat abans prou els seus efectes.

El model econòmic basat a ignorar els límits materials i mediambientals també acaba generant conflictes entre estats que desemboquen en enfrontaments armats. La guerra iniciada el passat 24 de febrer amb la invasió d'Ucraïna per l'exercit rus és una de les primeres guerres que s'explica, en gran part, pel Descens Energètic. Una vegada més el que està qüestionat és tot el sistema de governança global. Però, en aquesta ocasió, la creïble amenaça d'ús d'armes nuclears i la implicació de totes les nacions del planeta a través del posicionament respecte a les sancions aplicades a Rússia, ens situa davant una crisi la duració i els riscos de la qual ja han superat la dels míssils d'octubre 1962, considerada fins a aquesta ocasió com la de major risc de conflicte nuclear.

En un context tan complex i preocupant, l'esperança la trobem en la joventut. En aquest temps transcorregut des de 2016, com una reacció a la falta d'avanços en l'aplicació dels acords aconseguits en els cims climàtics, a l'escassa ambició d'aquests i a la percepció que ja no hi ha temps que puguem perdre, es produeix un altre fet sense precedents. Al desembre de 2018 estudiants de 270 ciutats de tot el planeta van realitzar manifestacions emulant a l'activista pel clima Greta Thunberg per a exigir la presa de mesures efectives davant l'emergència climàtica. Les persones més joves decideixen mobilitzar-se. Saben que estem immersos en la més greu crisi ecològica en la història de la Humanitat, resultat de la suma de l'Emergència Climàtica i la Sisena Extinció de la Biodiversitat. En els últims 50 anys les poblacions silvestres, d'acord amb l'Informe Planeta Viu de WWF, s'han reduït una mitjana del 68% a nivell mundial. Com a resultat, a principis de 2022 s'havia arribat a un nivell de conscienciació global sobre la crisi ecològica sense precedents. I, sens dubte, va influir en els bons resultats dels Verds en les eleccions a Alemanya de setembre 2021.

Unió Europea.

En el territori europeu estem vivint una nova guerra que en els dies de la redacció d'aquesta ponència, ha aconseguit un nivell que ens retrotrau al pitjor de la guerra en la desapareguda

² <http://www.myfootprint.org/>
<https://livingplanet.panda.org/>

Iugoslàvia. És necessari incidir en què, en temps del Peak Oil, és precisament, la dependència dels combustibles fòssils per part de la UE la que explica com finança Rússia la invasió. El temps perdut per a avançar en la transició energètica, des de l'impuls a les renovables, passant per l'eficiència energètica és, ara, tràgicament recordat. En aqueix sentit NextGenerationUE no pot ser un exercici de greenwashing: no hi haurà una altra oportunitat de dur a terme una transició ecològica justa a temps d'evitar les pitjors previsions. La UE ha d'avançar en l'adaptació a un doble escenari advers: les conseqüències del Canvi Climàtic i les del Descens Energètic. En aqueix sentit, és imprescindible avançar cap a la sobirania energètica i l'alimentària, que han de passar a ser eines clau de governança a la UE. En les últimes dècades, tant les polítiques energètiques com la Política Agrària Comuna (PAC) han sigut eines de la globalització neoliberal, no de la cohesió europea. El preu de l'energia, i la inflació associada, és també una conseqüència més de la força dels oligopolis i d'una equivocada piràmide de prioritats per part dels estats.

Al mateix temps i a conseqüència de la crisi sistèmica Europa està vivint una erosió de la qualitat democràtica dels seus governs. A Polònia i Hongria es vulneren drets fonamentals sent incapaç la UE de revertir la seua deriva antidemocràtica. Igualment, preocupants són els resultats de la ultradreta francesa en la primera volta de les eleccions presidencials portades aquest mes d'abril de 2022. Hi ha, no obstant això, notícies encoratjadores en molts més estats. Els Verds han entrat en el govern alemany, i hi ha presència en governs de França, Irlanda, Bèlgica, Bulgària, Àustria, Finlàndia, Suècia, Luxemburg, Macedònia del Nord, Bulgària, Montenegro o alcaldies com Amsterdam, Lió, Budapest, Bonn, Estrasburg, entre altres.

Mediterrani.

Mentrestant al Mediterrani, és inadmissible que el drama dels refugiats i de les persones migrants s'haja convertit en estructural. La UE no pot ser una Europa fortalesa, no és just, no és possible. Fa 28 anys de les acampades que exigien que el 0, 7% del PIB estatal es destinara a l'ajuda als països empobrits. No s'ha complert. Les conseqüències, les veiem en forma d'éssers humans, en tot planeta, que arriquen les seues vides per a fugir de la pobresa quan no de la impossibilitat de sobreviure. La deterioració de les condicions ambientals i dels rendiments agrícoles pel canvi climàtic està produint ja migrants climàtics.

Les riberes nord i sud del mediterrani són la frontera amb la major diferència de rendes del planeta. És doncs, un lloc on la cooperació és l'única alternativa per a unes relacions de bon veïnatge. La tensió quasi estructural entre el Marroc i Algèria, la injusta i inacceptable situació del poble sahrauí (que el president Sánchez ha agreujat, mitjançant un decisió injusta i desconnectada amb el sentir de la ciutadania), la situació de guerra permanent a Líbia i Síria, així com la guerra oberta a Ucraïna, conformen un dels territoris més inestables del planeta.

Espanya.

La situació estatal ve en aquest 2022 està condicionada, com ja va passar en la crisi financera global de 2008, per ser un dels estats de la UE que més ha patit les conseqüències

socioeconòmiques derivades de la pandèmia causada pel Covid-19. El fet que, en el període de 15 anys, dues crisis globals hagen sigut més greus a Espanya que en la majoria d'estats de la UE, no pot ser interpretat sinó com una evidència de l'escassa resiliència del model econòmic estatal. I ha de ser pres com un advertiment del que ocorrerà amb l'agreujament de la crisi climàtica que, a diferència de les anteriors, no serà passatgera o intermitent.

Una economia basada en les megainfraestructures innecessàries (paradigmàtics el cas de la xarxa d'AVE, major que la de qualsevol altre país excepte la Xina), la rajola i el turisme de masses ens fa enormement vulnerables, genera un escàs valor afegit i ens condemna a l'ocupació precària. Les previsions que efectuava l'Informe Stern, en les quals s'indicava que els estats de les latituds més al sud d'entre els desenvolupats serien els més vulnerables davant els efectes econòmics del canvi climàtic, s'han complert en les crisi financera i sanitària. Igualment, el model radial i centrípet suposa riscos estructurals que van en detriment de l'equilibri demogràfic. I comporta un efecte extractiu de rendes i capital humà des del centre peninsular cap a tota la perifèria, incloses tots dos altiplans. L'alta inflació a Espanya és el resultat de la major capacitat dels lobbies de condicionar polítiques, dels llargs anys de governs neoliberals (de tot signe) que han impulsat una economia basada en monocultius com el turisme o la construcció on s'han deslocalitzat a altres estats la resta d'activitats i on la sostenibilitat econòmica i mediambiental no ha entrat en les anàlisis.

No tot són febleses, hi ha un capital social important com s'ha comprovat en la resposta de la ciutadania en les campanyes de vacunació. Igualment, ha de valorar-se com a positiu el fet que, per primera vegada, hi haja un govern de coalició a Espanya. Si bé és cert que el cicle polític que s'inicia en 2014, recollint l'enorme capacitat de transformació social que va emanar del 15M, sembla donar mostres evidents d'esgotament, també observem que el bipartidisme està molt lluny de reconstruir-se. En aqueix sentit la realitat política espanyola comença ja a ser semblant a la de la resta de la UE. Amb societats complexes, on la multiplicació de les fonts d'accés a informació o continguts creix exponencialment, el cas estrany era que aqueixa pluralitat no es donara en les opcions polítiques. Els governs de coalició recullen millor el sentir de les societats contemporànies. Així i tot, l'acompliment de la coalició estatal és molt millorable i està lluny dels resultats de territoris com el valencià.

El principal ha d'actual del govern d'Espanya continua sent el mateix que històricament ha sigut una de les característiques dels governs estatals: la inexistència de les polítiques ambientals estructurals més enllà d'aspectes puntuals o cosmètics. Una cosa especialment greu en una península on tots els models climàtics indiquen canvis extrems si no es disminueixen dràsticament les emissions GEI i no es duen a terme polítiques preventives d'adaptació a l'efecte del canvi climàtic. Els conflictes entre territoris per recursos escassos, com els hídrics, de no dur-se a terme plans que actuen sobre la demanda, poden comprometre la viabilitat de l'estat. No realitzar la transició del model econòmic, inclosa la revisió del model agroalimentari (és imprescindible modificar PAC) cap a un sostenible i adaptat a les característiques del territori és assumir que avançarem cap a un probable col·lapse que podem impedir d'actuant ja.

País Valencià.

El segon govern del Botànic es constitueix en l'estiu de 2019, després que la ciutadania decidira que havia de continuar la transformació iniciada en 2015 amb el Botànic I. Hem de recordar que, després de dues dècades de governs del Partit Popular, les polítiques del qual van derivar en la degradació dels serveis públics i en una corrupció estructural en el propi PP, la demanda de regeneració de la vida pública va propiciar la bolcada electoral i social. El canvi de cicle es va basar en la multiplicació per tres de la representació electoral de Compromís que va passar en aquelles eleccions de 6 a 19 escons. En 2019 Units Podemos s'incorpora al govern format en la legislatura anterior per PSOE i Compromís. Era el reconeixement per la ciutadania de la bona faena feta en la legislatura 2015-2019 amb el govern més estable de la història democràtica valenciana.

La primera legislatura botànica va tindre com a prioritats l'emergència democràtica i social implantat polítiques de transparència i de recuperació de la credibilitat de les institucions. I reconstruint els serveis públics que estaven profundament degradats per dues dècades de polítiques neoliberals o que, directament, mai havien existit. En suma, la de la creació de l'estat del benestar valencià. La segona legislatura estava concebuda com la de l'emergència mediambiental. VerdsEquo participem, de manera decisiva, en què així fora i quedarà recollit en l'acord de govern del Botànic II on l'eix primer i que defineix tots els altres és l'emergència climàtica.

Les conseqüències del canvi climàtic en el nostre territori, biodiversitat, economia i ocupació, en la salut de persones i ecosistemes seran especialment greus. Els efectes estan descrits i són coneguts: agreujament dels fenòmens meteorològics extrems, pèrdues de sòl fèrtil i disminució rendiments agrícoles, reducció recursos hídrics especialment incidència al Sud del País. L'increment de les temperatures comprometrà l'activitat turística i la del sector de la construcció. És obligatori crear un model més resilient, més sostenible i amb millor cost d'oportunitat si volem mantindre una societat solidària i amb serveis públics dignes.

Mentre un govern d'Espanya del qual esperàvem major lucidesa mediambiental permet l'ampliació nord del Port de València, un exemple de no haver entés res en un context d'emergència climàtica, ja que amenaça el Parc natural de l'Albufera, consolida el model caduc i depredador basat a importar productes fabricats a milers de quilòmetres, malgasta fons públics escassos i necessaris per a activitats amb major valor socioeconòmic. La conclusió a la qual arribem és que la capacitat de prendre les decisions que afecten decisivament la conservació dels ecosistemes i l'adaptació a l'emergència climàtica han de transferir-se al govern valencià.

Malgrat les polítiques fetes a esquena de la ciutadania valenciana des del govern central, ja siguen infraestructures o finançament insuficient per a sostindre uns serveis públics dignes, la qual cosa obliga a assumir un endeutament injust, la ciutadania i el poble valencià tenen la capacitat d'encarar els reptes del seu futur. En les següents pàgines descriurem les accions necessàries per a dur a terme la transició ecològica justa des de les bases i propostes de l'ecologia política.

REpte 1. LA JUSTÍCIA SOCIAL I EL VALOR DE L'ESFERA PÚBLICA.

1.1. CUIDAR DE LES PERSONES

1.1.1 Una societat que no deixa ningú al darrere

Una de les característiques bàsiques que s'amaguen darrere del dogma neoliberal, és practicar exaccions sobre la majoria de la població de la Terra per a acumular la renda en unes poques beneficiàries. L'aportació a la riquesa de les rendes del treball es reduïx en la mesura que creix l'aportació de les rendes del capital³ Dit en un llenguatge planer: **ningú no es fa ric treballant**. En canvi, acumular i invertir permanentment el capital és el mètode directe per a augmentar la riquesa. Eixe fet produïx una derivada letal per a les societats humanes, ja que les inversions fluïxen i es concentren en aquells àmbits on els inversors poden obtindre més rendibilitat.

Una política que atén a les persones té una rendibilitat social immediata, en el curt terme, i també a llarg terme. Eixa política és imprescindible per a assolir la cohesió social i assegurar la justícia i l'equitat. En canvi, en la lògica del capital, la protecció de les persones no és rendible *per se*. L'única rendibilitat capitalista de l'atenció a les persones es pot obtindre del flux de diners públics associats a una gestió privada de les institucions. D'eixa forma, els fons que gestionen el capital poden "humanitzar-se" si l'esfera pública cedeix un espai a la inversió privada.

En eixes estem. Les corrents neoliberals estan mercantilitzant tots els àmbits de les relacions socials i, si en quedara cap per ser ocupat, fóra qüestió de temps que acabara formant part de la cartera per a oferir als inversors. Això és especialment aclaridor quan parlem de les necessitats de les persones.

L'atenció de la major part de les necessitats socials han fet, en temps recents, un viatge d'anada i tornada des de l'esfera familiar o l'empresa privada cap a l'esfera pública, per a tornar a derivar paulatinament cap a la gestió privada.

Parlem de la formació de les noves generacions, des de l'educació infantil a la universitat. En menys d'un segle, l'educació privada, principalment religiosa, ha vist el sorgiment de l'escola laica i gratuïta, i la consolidació de les universitats públiques, per a acabar contemplant la inversió de capitals en escoles i universitats privades.

Parlem de les necessitats en cas de malaltia. Hem passat d'una medicina privada a l'abast només d'una part de la població a un sistema públic i universal de salut, erosionat, a hores d'ara i a poc a poc, per les inversions financeres en sanitat privada.

Parlem del finançament de les necessitats vitals de les persones quan acaba el període d'activitat i deixen de percebre rendes del treball. Hem passat d'un sistema familiar, en què qui deixava de treballar quedava protegit només per l'esfera familiar, a un sistema públic de pensions, erosionat fins l'extenuació pels fons privats de pensions, que no són altra cosa

³ Piketty, Thomas. El capital al segle XXI. La Magrana. Barcelona, 2014

que estafes ideades per entitats financeres amb la complicitat necessària d'una regulació estatal que les afavoreix i les fomenta.

Per acabar, hi ha les necessitats produïdes per la diversitat funcional de les persones, que han sigut ateses, tradicionalment, dins de l'àmbit familiar, a excepció de les poques persones que han trobat l'atenció d'institucions caritatives. El desplegament de la quarta branca de benestar garantida per recursos públics, a partir de la legislació sobre dependència, ha atret a este àmbit a empreses i fons d'inversió sense cap altre interès que obtindre el màxim benefici.

En resum, eixes són les quatre branques en les que es concreta l'estat de benestar, l'esfera pública de protecció a les persones: educació, salut, pensions i atenció a la dependència. I les quatre branques estan sotmeses a una erosió i pressió contínues i creixents per part dels gestors del capital financer, sovint amb la connivència d'algunes institucions estatals. El mecanisme és sempre el mateix: els poders financers detrauen fons públics i aconsegueixen la gestió privada per a produir exaccions en benefici dels inversors i en perjudici de l'esfera pública, que representa a la immensa majoria de la societat. Només l'àmbit públic garanteix una atenció igualitària a les persones i és una de les condicions fonamentals per a assegurar la justícia social.

1.1.2. Aprenent de la pandèmia: la importància de l'equilibri amb la naturalesa i dels serveis públics per a una societat saludable.

En la majoria de les cultures humanes, hi ha una tendència a considerar-nos com una espècie a part de totes les altres. Aqueix fet, unit a les capacitats proporcionades per la tecnologia i els combustibles fòssils, ha portat a explotar la naturalesa més enllà de la seua capacitat de regeneració. No passa en totes les cultures: hi ha societats recol·lectores que viuen en harmonia amb la naturalesa i són un dels vectors del seu equilibri. En canvi, la nostra cultura fa temps que ha sobrepassat el llindar d'explotació i recursos que la naturalesa pot suportar. Hem trencat l'equilibri i hem anat més enllà del que hauríem d'haver anat mai. Més enllà del manteniment de les formes de vida que coneixem, l'única possibilitat de supervivència confortable de l'espècie humana passa per la restauració de l'equilibri destruït.

La quantitat de persones que vivim al nostre País ha superat la capacitat de càrrega que el territori pot suportar sense efectes negatius per a nosaltres i per a l'ecosistema. Els efectes negatius poden anar des de la falta d'aliments o aigua, fins a les pandèmies. Fa temps que hem superat el llindar i hem de treballar per a reduir el consum de recursos. La petjada ecològica al nostre País triplica la capacitat de regeneració del territori, i això ens obliga, com a societat, a reduir el consum així com a decreïxer, per a adaptar-nos fins que puguem compensar i revertir la situació.

La superpoblació, unida a la invasió dels espais naturals (selves i boscos), multiplica l'exposició dels humans a animals salvatges portadors de patògens.

Un dels mecanismes més efectius que tenim a l'abast per adaptar-nos al desequilibri mentre anem reduint-ho, és millorar el sistema de salut pública per a fer front a algunes de les conseqüències indesitjades del trencament de l'equilibri biològic, com és el cas de les

pandèmies. És imprescindible i peremptòria la inversió en sistemes de salut potents, enfocats a fer front a les noves amenaces.

En relació als virus emergents, el calfament global comporta l'augment de temperatures a les terres d'Europa i l'expansió d'espècies de mosquits portadores de virus, que abans no estaven presents més que als països tropicals: això comporta la difusió de malalties com el dengue, el zika o la febre del Nil.

Els sistemes de salut són un dels elements a redimensionar per a adaptar-nos i mitigar les conseqüències del trencament de l'equilibri ecològic, de la desforestació i del calfament del nostre País a causa del canvi climàtic. Reforçar el sistema de salut és imprescindible per a forjar un territori resilient. A més a més, una sanitat pública, gratuïta i d'accés universal per a totes les persones, és una de les més altes expressions de la solidaritat social. La gent sense recursos per a poder finançar una atenció sanitària troba ací una protecció imprescindible.

Per altra banda, el sistema sanitari actual està enfocat bàsicament en el guariment de les malalties, i deixa de banda la inversió en salut, com és el cas de la prevenció i el reforçament d'hàbits saludables. Per a fer front a l'emergència climàtica, hem de canviar la forma en la que vivim i l'evolució del sistema ha de orientar-se a eixe canvi, posant l'accent en l'atenció primària, on hem de fer els majors esforços. Prevenir costa molt menys que curar. Els centres de salut, amb la seua característica de proximitat als ciutadans, han de servir per a detectar totes les lacres socials: gent gran sense atenció, pobresa i exclusió social, insalubritat, violència de gènere i intrafamiliar i moltes més que es poden detectar amb un bon equip i recursos humans suficients.

La pandèmia actual ha deixat al descobert altra mancança flagrant del sistema de salut, que és el tractament de les malalties mentals, millor dit, la pràctica absència de tractament. Ni els centres de salut ni els d'especialitats estaven preparats per a afrontar-los. Menys encara, quan l'evolució i la persistència de la pandèmia ha produït un increment de casos tan notable que ha desbordat els escassos recursos disponibles. L'única forma de posar remei a eixa disfunció és aplicar els recursos necessaris per a que les persones puguin deixar darrere la infelicitat que provoquen els trastorns mentals.

Invertim en salut mental el 5% de la despesa sanitària i tenim 25 professionals d'esta especialitat per cada 100.000 habitants, dada que ens situa a la cua europea, segons l'informe *Mental Headway 2023*⁴. Mentrestant, som el segon país europeu amb majors xifres de trastorns mentals (TDAH, ansietat, depressió, ...) amb 20.000 casos per cada 100.000 habitants. Per a VerdsEquo és prioritari incrementar substancialment el pressupost aplicat a l'atenció de la salut mental, amb la incorporació de molts més professionals de la psicologia en l'atenció primària

A més a més, la pandèmia ha mostrat les conseqüències de la política neoliberal de reducció de recursos aplicats a la investigació sanitària i de salut en el sector públic. L'increment dels recursos per a la investigació de qualitat, servirà per a crear llocs de treball estables que impedisquen la fuga de coneixement a altres països, oferint una esperança a les persones joves. De retruc, servirà, entre altres coses, per a la creació de fàrmacs i

⁴ https://www.angelinipharma.es/media/xahawdh3/211005_headway-2023_report_def.pdf

vacunes i per a fer un seguiment de l'impacte dels problemes mediambientals en la salut de les persones.

En 2019, l'Estat espanyol va dedicar només un 1, 23% del PIB, situant-se en el lloc 18é. A nivell europeu, on la mitja és del 2, 23%⁵

1.1.3. Els majors dins de la perspectiva de benestar per a un futur solidari i sostenible de la societat.

Hi ha un element a la base de totes les polítiques socials, que sovint tendim a negligir. Si al paràgraf anterior esmentàvem la solidaritat social, la solidaritat intergeneracional és la clau de volta de les polítiques socials. Es tracta d'una solidaritat que ve de lluny, que forma part de la capacitat protectora de la societat i que, com hem dit adés, ha sigut suportada principalment per les famílies fins que la col·lectivitat l'ha assumit. Estem parlant de les pensions i les prestacions per situacions de dependència de la gent gran i de la resta de col·lectius afectats. La gent gran ha aportat el seu esforç econòmic (les seues cotitzacions) al llarg de la seua vida laboral per a assegurar la solvència econòmica de la generació anterior, i així ara, quan arriben a la fi de la vida laboral, estes persones són creditors de les aportacions de les persones que segueixen en actiu. Només des de la solidaritat intergeneracional es pot assegurar la dignitat de les persones.

Els servicis socials s'han consolidat com a una de les quatre prestacions principals de l'estat del benestar, que reconeixen uns drets objectius per a garantir unes condicions de vida dignes a totes les persones. Entre elles, les persones majors, a més de ser creditors d'altres de les prestacions bàsiques, com l'accés a la sanitat i a les pensions de jubilació, tenen al seu abast un sistema per a potenciar i perllongar la seua vida activa, l'autonomia i, en cas de necessitat, l'atenció i el respecte per la seua contribució a la societat.

La pandèmia de la Covid-19 ens obliga a repensar els valors i les prioritats socials. L'afecció letal d'aquesta pandèmia a la gent gran, especialment a la que viu a residències, ens duu a intensificar l'esforç per avançar en un sistema d'atenció que protegeixca els nostres majors i totes les persones amb diversitat funcional, construint una societat solidària amb totes les persones. Per a aconseguir-ho, és imprescindible la participació de tota la societat. En eixe sentit, cal implementar un sistema que evite descarregar en l'administració la total responsabilitat i substituir-ho per un model de corresponsabilitat social, en el que els familiars de les persones ateses no es desentenguen de les obligacions cap als seus majors. L'administració ha de proveir els mitjans per a una atenció de qualitat, sense que això supose una reducció de la responsabilitat dels seus familiars.

Un lloc d'atenció, com és el cas d'una residència o un centre de dia, és la llar de les persones ateses, i eixa és l'obligació de la societat, proporcionar llars als usuaris, més enllà d'assegurar negocis al capital financer. Per aconseguir això, cal redimensionar els equipaments, fer-los més menuts, donant-li prioritat a la atenció sobre la rendibilitat pretesa per molts d'inversors privats.

⁵ https://www.eustat.eus/elementos/ele0003200/ti_Gasto_en_ID_PIB_por_pais_1997-2012/tbl0003292_c.html

Sempre que siga possible, les persones majors han de continuar vivint en les seues pròpies cases. Els centres de dia compatibilitzen aqueixa exigència amb l'atenció necessària, complementada amb diverses formes d'assistència a domicili. Per a arribar a això, és imprescindible professionalitzar l'assistència, transcendint l'àmbit domèstic i fent ús dels equipaments disponibles. Això implica tendir a una dinàmica de cures professionals.

El principal avantatge dels servicis socials és l'assistència de proximitat: es generen llocs de treball allà on calen, en servicis que no es poden deslocalitzar, amb independència del seu lloc de residència, en línia amb el contingut del *Pla Valencià d'infraestructures de Serveis Socials 2021-2025, de la Conselleria d'Igualtat*⁶

Per altra banda, és imprescindible desmercantilitzar l'atenció a les persones. Actualment, la major part dels equipaments estan gestionats per fons d'inversió, que extrauen els seus beneficis a altres països. Una faena a fer és la recuperació del control de la gestió que està en mans del capital financer i que, en aplicació de l'economia circular, els recursos econòmics invertits revertisquen en el propi país. A més a més, el redimensionament dels equipaments al què ens hem referit més amunt permetrà que les iniciatives empresarials menudes i d'àmbit local puguen competir amb les megaempreses financeres, que no trobaran tants d'incentius per a invertir en el sector.

Les persones que viuen en una situació de dependència i discapacitat intel·lectual, necessiten una atenció dirigida a desenrotllar un projecte vital amb qualitat i afavorir la inclusió plena com a ciutadanes de ple dret en una societat més justa i solidària. Estem parlant de situacions que demanen una tutela efectiva: per part de la societat mateixa, si això és possible, i per part de l'estat, quan no existeix eixa possibilitat. De fet, el mecanisme adient és el foment de la implicació social (per mig de famílies d'acollida, per eixample) recolzat intensament des de l'administració. El tractament no és el mateix per a protegir a menors d'edat que el que cal aplicar quan eixes persones han arribat a la majoria d'edat.

En definitiva, des de Verds Equo treballem per una societat ecofeminista, que garantisca unes cures holístiques des d'allò públic, que genere ocupació de qualitat, que assegure una protecció i atenció de les persones que pateixen vulnerabilitat. I ho fem, a més a més, perquè sabem que és una oportunitat per fer avançar la transició ecològica de l'economia, afermant la justícia social i el recolzament a les persones que tenen necessitats a cobrir.

Cuidar és el major gest d'estima cap a les persones que ens importen

1.2. EDUCAR EN LA SOSTENIBILITAT I LA IGUALTAT.

El debat sobre el model d'escola se sol trobar entre dos visions oposades. La primera d'elles creu que l'escola ha d'estar regida per les necessitats de mercat i, per tant, com a formadora de treballadors o emprenedors, que dóna prioritat al creixement econòmic i la creació d'abundància, que té l'esforç personal com a valor fonamental. La segona visió, en canvi, veu l'escola com a formadora de ciutadans amb autonomia i posa la persona com a fi en sí mateix. Aquesta doble concepció no és casual, és fruit del procés històric que caracteritza la modernitat.

⁶ Pla Valencià d'infraestructures de Serveis Socials 2021-2025. Conselleria d'Igualtat

La modernitat es presenta des d'una doble vessant, per una banda, la història de la modernitat com a progrés tècnic i material, com a domini de la natura. Per l'altra banda, una història de la modernitat com un progrés institucional pur, dominat per valors destinats a organitzar la coexistència social dels seus subjectes polítics, les persones⁷.

La abundància ens ha donat llibertat, i alhora ens ha fet perdre la consciència de la seua interdependència (ecodependència). En un temps on l'hàbitat on vivim presenta greus desequilibris, i on els recursos comencen a mostrar febleses, potser encara no és tard per mirar d'incloure nous valors educatius a transmetre, a banda de valors com l'esforç i l'autonomia, la **responsabilitat**.

Responsabilitat en el sentit d'actuar front al patiment d'altres éssers humans, éssers que reconec com a valuosos i iguals a mi. La inclusió social, l'erradicació de la fam i la pobresa, l'educació per a la pau, la igualtat de gènere, la reducció de les desigualtats, el respecte als drets humans. L'abast d'aquesta responsabilitat s'ha de veure ampliat per factors nous de què en som conscients i que caracteritza el nostre col·lectiu. L'alteració del clima i la restricció en la disponibilitat de recursos pot afectar tant a persones del nostre voltant, a poblacions llunyanes, però també a poblacions futures amb les quals no tenim un contacte directe.⁸

Vivim en un temps de **desnivell prometeic**, això és, la incapacitat humana per assimilar emocional i intel·lectualment part de les conseqüències de les nostres accions, com si el món de les creacions haguera anat més enllà de la nostra capacitat de fer-nos-en càrrec. Hem de fer exercicis d'**estirament moral** que suposen una ampliació de la nostra responsabilitat davant del desenvolupament de la tècnica moderna i el consum desmesurat, que comporta conseqüències cap a poblacions llunyanes i cap a generacions futures. Per a que l'ampliació de la responsabilitat siga possible caldrà facilitar moviments d'inclusió i crear proximitat.⁹ Tota aquesta tasca moral bàsica recau sobre els múscles de l'educació.

1.2.1. Reflexions al voltant del model educatiu: l'educació amb la implicació de tota la comunitat. Els currículums sobre sostenibilitat a l'escola: propostes per la seua implantació - Sostenibilitat i justícia social a l'educació.

L'educació modela la societat, i si tenim un món agressiu i insostenible, ens haurem de preguntar què és el que ha fallat en l'educació.

L'educació no la fa només l'ensenyament en els centres educatius, sinó tota la societat en el seu conjunt. Per a millorar l'educació, haurem de repensar molts àmbits de la nostra societat com la publicitat omnipresent, el temps que dediquem al treball remunerat, a les nostres filles i fills, a les pantalles, a les xarxes socials digitals, a les associacions de voluntariat, les pel·lícules i els programes de televisió; els videojocs violents, els esports de competició, etc.

⁷ Charbonnier, Pierre, *Abondance et liberté*, Paris, La Découverte 2020

⁸ Madorrán, Carmen, *Política de la responsabilidad* (en: *Para Evitar la Barbarie* Editorial Universidad de Granada 2018)

⁹ Madorrán, Carmen, *ídem*

L'educació acadèmica s'ha d'adaptar a la situació actual de la societat i no ha de ser rígida. Per tant, ha d'incloure la reversió de la situació d'emergència climàtica, l'escassetat de recursos naturals, la pèrdua de biodiversitat d'origen antròpica o la justícia social com a model de desenvolupament, entre altres qüestions que realment són les que ens desenvoluparan positivament com a persones i com a societat.

Fins ara s'ha focalitzat en el desenvolupament de l'ésser humà individual amb un paradigma antropocentrista. S'ha fomentat la competició constant, la comparació i per tant la separació. Això ha resultat en una desigualtat cada vegada major tant dins d'un mateix país com entre els diferents països del món.

Segons Intermón Oxfam, l'1% més ric de la població mundial va acaparar el 82% de la riquesa generada i la desigualtat continua creixent¹⁰. Fins i tot, fins a l'IPCC està assenyalant el capitalisme com un sistema socioeconòmic culpable de l'escalfament global¹¹. Això ens mostra fins a quin punt el canvi de societat que necessitem és gran i representa un gran repte per a l'educació.

Ara ens adonem que a part de l'individu, és necessari educar per a tindre una comunitat harmoniosa, solidària i ètica. No oblidem que l'escalfament global és abans de res un problema d'ètica, sent una assignatura que justament acaben de llevar del currículum acadèmic.

Per això l'educació s'ha de centrar en l'aprenentatge en grup (comunitat d'aprenentatge), per a enfortir les habilitats de tolerància, cohesió, comunicació i col·laboració. Per a solucionar els reptes als quals ens enfrontem, hem de realitzar un salt de consciència comparable al pas del geocentrisme a l'heliocentrisme: es tracta de passar de l'antropocentrisme (l'humà és l'única cosa que importa) al biocentrisme (la vida en general és la més important). Però aquesta volta sembla que la nostra supervivència depèn de si aquest salt es fa bé i ràpidament.

També s'ha de potenciar la capacitat de l'ésser humà d'aprendre i evolucionar no sols en la curta duració de l'escolarització, sinó també durant tota la seua vida. Memoritzar uns coneixements en edat primerenca en molts casos formen prejudicis que es tornen ràpidament obsolets i impedeixen evolucionar. S'ha d'ensenyar des dels mètodes d'aprenentatge que fomenten la curiositat, i la capacitat de debatre, tolerar i comunicar.

El Cinquè Fòrum de la UNESCO sobre l'Educació Transformadora per al Desenvolupament Sostenible, la Ciutadania Mundial, la Salut i el Benestar, desenvolupat en octubre i novembre i desembre de 2021¹², recomana integrar l'educació per al desenvolupament sostenible, l'educació per a la ciutadania mundial, la pau, la salut i el benestar a tots els plans pedagògics, invertir en els docents a tots els nivells, permetre que els educands, els docents i altres parts interessades participen en l'elaboració de mètodes pedagògics, materials i mecanismes de seguiment.

¹⁰ <https://www.oxfam.org/es/notas-prensa/el-1-mas-rico-de-la-poblacion-mundial-acaparo-el-82-de-la-riqueza-generada-el-ano>

¹¹ <https://ctxt.es/es/20210801/Politica/36970/IPCC-capitalismo-insostenible-informe-filtracion-cambio-climatico.htm>

¹² <https://es.unesco.org/news/docentes-jovenes-y-lideres-del-sector-educativo-hacen-llamamiento-tomar-medidas-concretas-miras>

L'informe *Teachers Have Their Say*¹³ (Els docents tenen veu i vot), que es va presentar durant el fòrum, va mostrar que, encara que la majoria dels docents considera que els temes relacionats amb el desenvolupament sostenible i la ciutadania mundial són importants, gairebé una quarta part d'aquests no se senten preparats per ensenyar-los.

Per d'aconseguir aquests objectius, hem d'incloure al dia a dia dels centres a tota la comunitat educativa, perquè la implicació en aquestes millores arribe als centres i, al mateix temps, involucre i acompanye a les xiquetes i xiquets i les famílies al seu dia a dia propi, difonent-se per tota la societat. Des de les AMPA es pot fer un treball magnífic en aquest sentit, i ja s'estan donant passos en eixa direcció¹⁴.

Per a construir una societat més sostenible, resilient i conscient dels reptes actuals, és urgent abordar els continguts teòrics relacionats amb totes les problemàtiques anteriors en els col·legis, instituts i universitats però sobretot, abordar-los a tots els àmbits, incloent també les llars.

1.2.2. Educació per a la Sostenibilitat.

L'emergència climàtica exigeix que la implementació de l'**Educació Ambiental** (EA), l'**Educació per a la Sostenibilitat**, isca de l'àmbit formal. És més important i urgent la capacitació dels gestors, administradors, professionals actuals, dels adults al front de la població escolar.

No podem esperar a generacions futures, cal actuar ja. Per tant, cal formar, sensibilitzar i oferir alternatives sobre canvis en actituds, en hàbits de consum, de producció, de mobilitat... Per això és imprescindible l'educació ambiental en tots els àmbits professionals de les empreses i les administracions. No es tracta d'abandonar l'EA en l'àmbit formal, parlem d'incrementar, ampliar, canviar destinataris i no tancar-nos només en la població escolar. Una excepció és el món universitari, on encara està pendent de fomentar i implementar l'EA.

És recomanable l'**obligatorietat** de la presència d'educadors i educadores, d'una forma semblant al personal tècnic en prevenció de riscos laborals i salut que existeix en l'àmbit laboral. A totes les empreses hi ha una formació obligatòria en prevenció de riscos laborals. Urgeix implantar un espai semblant davant de l'emergència climàtica, per a mitigar i adaptar-se a ella. El **Pla d'Acció d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat** (PAEAS) o el **Pla Valencià de Residus** (PIR) són un exemple real d'iniciatives per a cobrir eixa necessitat.

L'objectiu és tindre una societat capacitada per a la mitigació, adaptada al canvi climàtic. En definitiva, una societat resilient.

Els centres educatius han d'incloure de manera transversal al currículum l'assignatura/matèria sobre sostenibilitat ambiental i social, com ho contempla la LOMLOE. Teacher For Future¹⁵ reivindica que s'incloga al currículum escolar l'emergència climàtica i no estiga només com una assignatura, disposant de mitjos per a la gestió sostenible dels

¹³ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379914>

¹⁴ <https://www.fampa-valencia.org/fampa-valencia-presenta-reptes-de-sostenibilitat/>

¹⁵ <https://teachersforfuturepain.org/la-lomloe-en-clave-ambiental/>

centres (energia, residus, mobilitat, menjadors escolars, etc.) i a més el compromís de totes les administracions per a aconseguir aquest objectius.

Cal implementar de manera urgent l'empatia cap als animals en el currículum escolar de manera transversal en l'ensenyament obligatori, com la LOMLOE ho estipula, i explicar a tot l'alumnat la relació entre el consum excessiu de carn i la desforestació dels boscos primaris a nivell global.¹⁶

Per altra part, cal implementar un Pla d'estalvi energètic i potenciació d'energies renovables als centres, canviant la il·luminació a LED, realitzant instal·lacions d'energia solar (tèrmica i fotovoltaica) i instal·lacions de bioconstrucció, eficiència energètica passiva o bioclimàtiques.

Als menjadors escolars, ens centrarem en l'alimentació saludable i sostenible, preferint els aliments ecològics, fomentant fórmules com les de "els dilluns sense carn" i potenciant l'establiment de vincles amb els productors ecològics locals propers als centres, per fer activitats d'educació agroalimentària (xerrades, visites...).

A les infraestructures dels centres hi ha que incloure patis verds, saludables i sostenibles, fomentant jardins i horts escolars ecològics i permaculturals que fomenten l'educació mediambiental, on puguem adquirir coneixements del seu medi ambient i les espècies vegetals i animals més properes.

L'entorn al voltant dels centres educatius ha de reduir al màxim l'estrès i la contaminació generades per la circulació de vehicles motoritzats. Per a això s'ha de dissenyar un Pla de mobilitat sostenible i de millora dels accessos als centres educatius. S'ha de posar una major valoració de la proximitat al centre escolar en la baremació dels criteris de l'elecció de centre.

La gestió dels centres també es pot millorar en la sostenibilitat i l'ètica, utilitzant la banca ètica per a aconseguir els objectius de desenvolupament sostenible (ODS), i aplicant l'EBC (Economia del Bé Comú) com el recomana el Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE). Es realitzarà el BBC (Balanç del Bé Comú) i el Pla de Millora dels centres¹⁷.

Els centres han de tindre un projecte de gestió i reducció de residus i un Pla d'estudi, valoració i neteja de materials nocives com el fibrocement i els pesticides dins dels centres.

1.2.3. Ciència i tecnologia: la mercantilització de l'ensenyament superior i la investigació. La universitat que volem.

Des del procés de Bolonya cap aquí, gran part de la investigació que es du a terme en les universitats està subvencionada i/o dirigida per les empreses. Aquesta reforma de la universitat a tota la Unió Europea, ens ha dut poc a poc a la mercantilització de la mateixa:

¹⁶ <https://es.greenpeace.org/es/noticias/que-tiene-que-ver-el-consumo-de-carne-con-los-incendios-en-la-amazonia/>
<http://www.fao.org/newsroom/es/news/2006/1000448/index.html>

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015IE2060&from=ES>

- L'entrada del finançament privat en molts àmbits universitaris, on abans no existia o era minoritari, du a un enfoc del coneixement transmès enfocat a les necessitats empresarials;
- L'admissió d'entitats privades i bancs a òrgans del govern universitari ha augmentat el control empresarial;
- S'ha accentuat la jerarquització dels cossos universitaris, així com de les figures contractuals i, en general de la precarització del professorat;
- A més, hi ha un establiment de processos d'avaluació de la carrera professional docent i investigadora basada en criteris empresarials, lligant la "mesura" de l'eficiència de la pràctica docent i investigadora a la investigació quantificable i comercialitzable, mentre es devalua la docència;
- Per últim, la pujada de taxes i altres pagaments per finalitzar els estudis com els Màsters, fa que l'educació superior no estiga a l'abast de totes les persones estudiants, tenint dificultats per compaginar treballs i estudis.

Aquesta retirada de fons públics a les universitats i la seua substitució gradual per capital privat, i les reformes iniciades 10 anys vista, són el fil conductor d'una aposta des d'una perspectiva neoliberal.

Açò té múltiples lectures: anem cap a una progressiva política de privatització de l'ensenyament superior, que ens condueix a una manca de coneixements i habilitats diferents a les que les elits econòmiques marquen, així com a una falta de democratització a l'accés de l'ensenyament i de meritocràcia; a més, hi ha una disminució de la preocupació dels joves pel treball col·laboratiu i per la transformació social, i un augment per la preocupació continua per la competitivitat i el pragmatisme materialista; tot això acaba en una precarització del treball, començant pels mateixos professors i acabant pels estudiants quan accedeixen al món laboral. La Universitat corre el perill de passar de ser un nucli efervescent de nova cultura a ser una fàbrica de quadres empresarials o peons, segons convinga.

Correm el risc de desviar la investigació pública cap al benefici d'uns pocs privilegiats i en detriment de l'interès comú. Amb el problema de que aquestes investigacions sorgides de interessos privats hagen sigut finançades amb fons públics.

Això passa habitualment en la indústria farmacèutica, i s'ha accentuat en alguns casos amb la pandèmia de la COVID. Si una patent ha sigut creada gràcies als esforços del sector públic, no es just que la majoria dels beneficis se'ls quede una empresa, la administració pública deuria de poder recuperar part de la inversió, o inclús deuria ser una patent pública.

Així posats, és necessari treballar per un finançament públic suficient dels estudis superiors i de la investigació a les universitats, per mantindre la independència de la ciència i aconseguir treballar pel bé comú. Cal treballar en col·laboració amb els professors i la resta de personal de la comunitat universitària. Cal crear més ajudes per finalitzar els estudis, sobre tot per a les persones treballadores, fent els horaris més compatibles.

1.3. ACONSEGUIR LA JUSTÍCIA SOCIAL I DEFENSAR ELS DRETS HUMANS.

1.3.1 La autonomia personal i l'equitat com a base per a la justícia social i la llibertat

L'ecologisme polític ha d'abraçar el concepte d'autonomia personal com a vector del seu projecte polític. Es tracta d'un concepte d'autonomia que compregui la interdependència entre les persones i d'elles amb el medi del que formen part. Hem de fugir dels conceptes neoliberals d'autonomia i de llibertat, entesos com a total absència d'impediments externs a imposar la pròpia voluntat. Eixes nocions són dicotòmiques i, en última instància, artificioses, ja que ignoren qualsevol tipus de restricció material, reduint-ho tot a la nostra voluntat i desig: tot allò que imposi limitacions a l'acció individual esdevé negatiu, incloent-ne les condicions que emanen de la nostra existència física i social.

Per tant, evitant unes tesis que requeririen el control i el domini total de la naturalesa, l'ecologisme polític ha de representar i promoure un concepte d'autonomia personal i de llibertat a través de la interrelació constructiva de les persones amb els demés i amb el seu entorn. No es tracta, en cap de cas, d'exercir un control rigorós sobre el camp d'acció de les altres persones sinó, com assenyala Eckersley, tindre i promoure "un sentit d'agència competent en el món, en el context d'una experiència de continuïtat amb els altres"¹⁸, acostant-nos al concepte d'autorealització proposat per Naess¹⁹, que implica que la maduració de les persones requereix de la compatibilitat dels desitjos, necessitats i interessos de totes elles, cosa que, en temps de crisi climàtica, és més necessari que mai.

Es tracta, per tant, d'accentuar una idea de llibertat i d'autonomia relacional amb elements constructius i col·laboratius: l'activitat en comunitat implica, per tant, cooperació i deure de preservació, integrant obligacions cíviques de responsabilitat en relació al medi natural i a la resta de persones (les ja nascudes i les que estan per nèixer; les llunyanes a nosaltres en l'espai i al nostre veïnat més proper), incorporant les virtuts de les cures. Però també s'han de seguir conservant àmbits d'autonomia per a tot el món.

Defensar l'autonomia personal en este sentit comporta, també, defensar l'equitat com a base per al funcionament correcte i just de la vida en societat. En primer lloc, una defensa de l'equitat entre distintes generacions, arrelada en la necessitat de què les generacions presents desenrotllen la seua vida de forma sostenible i, d'eixa forma, llegar un planeta sa a les generacions futures; En segon lloc, una defensa de l'equitat entre la ciutadania de la mateixa generació: donar a cadascú allò que es mereix en base a les seues condicions de partida, és el requisit per a què puguem exercir les nostres llibertats amb les mateixes oportunitats, amb justícia i amb igualtat.

L'ecologisme polític, per tant, ha d'enarborar la senyera de l'equitat i de la justícia social, ja que es tracta de la precondition necessària per a què totes les persones puguin autorrealitzar-se en llibertat. La defensa de l'equitat i de la justícia social han d'expressar, per una banda, la voluntat d'arribar a un estadi de l'existència digne per a totes les persones i una igualtat material real de la població, eliminant les desigualtats econòmiques que s'han incrementat durant l'era neoliberal; per altra banda, la voluntat d'assegurar les condicions

¹⁸ Eckersley, R. (1992) *Environmentalism and Political Theory: Toward an Ecocentric Approach*. Londres: UCL Press.

¹⁹ Naess, A. (1989) *Ecology, Community and Lifestyle: Outline of an Ecosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.

per a què totes les persones, sense importar la seua procedència ni la seua riquesa material, tinguen les mateixes oportunitats de participar en una democràcia, implicar-se de forma efectiva i incidir en els assumptes públics de la comunitat. Garantir a totes les persones l'accés a l'esfera pública i als debats que en ella es produeixen, amb igualtat de condicions, sense desequilibris econòmics que impedisquen els seus participants expressar lliurement les seues opinions i fer-les valdre, tot això només pot ocórrer en una societat vertaderament igualitària, tant formal com materialment.

L'equitat i la justícia social han de ser, per tant, un imperatiu ètic i democràtic per a l'ecologisme polític.

Les implicacions polítiques de les interrelacions entre autonomia personal, llibertat, equitat i justícia social, són diverses en termes polítics: hem d'apostar per fórmules que afavorisquen l'autonomia personal ecologista de les persones a totes les esferes de la vida. Per exemple: deslligant les condicions de l'existència de la necessitat d'estar vinculades, tota la nostra vida, a un treball mercantil; explorant esquemes de renda bàsica incondicional per a negar-nos a acceptar treballs que menyspreem i que contribueixen a accentuar la crisi climàtica; explorant sistemes de treball garantit, creant ocupacions amb una funció social elevada, que posen al centre la concepció d'interdependència de les persones entre elles i amb el medi on viuen.

1.3.2 Pobresa i renda bàsica universal

El sistema econòmic del capitalisme ha determinat, des del principi, unes polítiques econòmiques dirigides a augmentar la riquesa de la societat en termes exclusivament monetaris. Els seus resultats són ben coneguts per l'ecologisme polític: l'anteposició del creixement infinit de l'economia sobre qualsevol altra consideració, ja ses tracte de la destrucció dels nostres ecosistemes, la contaminació del planeta o els drets més bàsics de les persones.

Per altra banda, els actuals Estats de Benestar, tan rellevants per a la provisió universal de serveis públics bàsics, han sigut incapaços de respondre als nous reptes o contingències socials, com són, entre altres, la desocupació de llarga durada, la situació dels falsos autònoms, les llars pobres a causa de salaris baixos (el fenomen dels treballadors pobres), la població sense llar o expulsada de sa casa per l'impagament del lloguer o la hipoteca o l'extensa pobresa de llars amb menors. La crisi econòmica de 2008 va posar en evidència la fragilitat del mercat de treball espanyol i d'un sistema salarial basat en la lògica de la devaluació competitiva. L'eixida de la crisi no ha revertit la segmentació laboral ni la fragilitat salarial de gran part de la població assalariada, una situació que s'ha agreujat amb la crisi de la Covid.

La desocupació desbocada, la precarietat salarial, el risc de pobresa, l'alt preu de la vida, etc., són símptomes d'un model econòmic que sotmet a moltes persones a una busca incansable d'ocupacions que, degut a la situació actual de la nostra economia, ofereixen condicions laborals pèssimes, que s'acosten a l'explotació laboral, coartant la llibertat real i la capacitat per a exercir drets. Es tracta de símptomes d'un model de societat de consum que transcorre des de la producció per a satisfer les necessitats final consum per a donar

treball als assalariats i fer funcionar les indústries. Un cercle viciós entre producció, ocupació i consum que determina una societat que no treballa per a produir béns i servicis socialment necessaris, sinó que produeix tot allò que no li'n cal per a treballar, ja que l'opció contrària constitueix l'exclusió social i la pobresa.

En relació a això, l'ecologisme polític ha de proposar solucions per a fugir del mantra productivista i creixentista, apostant per polítiques que eliminin la desigualtat material i la pobresa, i afavorisquen l'autonomia personal i el desenvolupament de les persones de forma harmoniosa amb el planeta. El neoliberalisme promou l'autosuficiència i la individualitat com a objectiu vital de les persones, amagant la seua vulnerabilitat i el seu caràcter interdependent. Front a això, calen polítiques ecofeministes, que posen la vida en el centre, que promoguen una veritable autonomia personal i projectes d'autorealització, i que protegeixen i impulsen les cures i l'atenció a les persones com a element fonamental de la naturalesa humana.

Per això, la Renda Bàsica Universal, com a dret incondicional de cada persona a una prestació econòmica que garantisca una existència digna, constitueix una política amb potencial per a eliminar la pobresa, reduint la petja ecològica del mercat laboral i afavorint la veritable llibertat de les persones. L'ecologisme polític ha d'afavorir un concepte de llibertat que entenga que només es pot abastar a través de la independència material de les persones, cosa que només s'aconsegueix si la ciutadania té l'existència assegurada gràcies a la cobertura de les seues necessitats bàsiques.

Una Renda Bàsica, per tant, garanteix l'existència material de tota la població, si va acompanyada d'un Estat de Benestar sòlid que assegure de forma universal servicis públics indispensables (educació, sanitat, servicis socials, etc.) Es podria desconfiar d'una política que, a més a més de ser promoguda per corrents progressistes (entre elles, el Partit Verd Europeu), també es proposada per part dels cercles empresarials de la major part de països del món. En contra d'eixa prevenció, hem d'afirmar que es tracta d'una mesura política que avançaria en un dels objectius de l'ecologisme polític: el qüestionament del treball mercantil com a paradigma del treball en la societat. Per tant, hem de defensar un projecte de Renda Bàsica que deslligue, en bona mesura, el sosteniment de la vida de l'ocupació mercantil/remunerada, obrint la possibilitat de que les persones tinguin més confiança i llibertat per a poder triar els seus projectes vitals i laborals, i concedint als treballadors un major poder de negociació. Tot això contribuiria a viure d'una forma molt menys angoixant la pèrdua de l'ocupació remunerada, permetent a la població no plegar-se davant del jou que suposa el paradigma del treball assalariat i acabar acceptant, en condicions penoses, ocupacions insatisfactòries.

La Renda Bàsica Universal planteja, indirectament, una reforma del paradigma econòmic, a l'apostar per formes de creació de riquesa no material, facilitant concebre el benestar més enllà del consumisme. Es tracta d'una eina que promou la producció no mercantil, la que és ecològica i socialment útil, projectes de treball cooperatiu, reducció del temps de treball i de la pròpia economia a una escala respectuosa amb els límits del planeta.

Per tant, l'ecologisme polític ha de ser capaç de promoure i implementar esquemes de renda bàsica, com una mesura realista que, acompanyada del reforçament de l'Estat de Benestar i d'esquemes de treball garantit, constitueix una primera mesura amb el potencial

de provocar un canvi de paradigma cap a una societat veritablement sostenible i humana. una primera mesura amb el potencial de provocar un canvi de paradigma cap a una societat veritablement sostenible i humana.

1.3.3. Política migratòria també per a rescatar persones

Segons l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als refugiats (ACNUR)²⁰, hui ens trobem davant de la major crisi de refugiats des de la Segona Guerra Mundial. Altrament dit, enguany s'acompleix el 70é. Aniversari de la Convenció de l'Estatut dels Refugiats, celebrada a Ginebra a 1951, amb 68 milions de persones obligades a fugir.

Aquestes xifres tan doloroses no permeten parlar de compromís amb l'asil. L'absència de corredors humanitaris espanta a milers de persones a tractar d'accedir per via irregular, fomentant el tràfic de persones que, en molts de casos, perden a diari la vida en l'intent, com bé sabem. Per això, és urgent promoure en l'àmbit de la Unió Europea la implantació de vies legals i segures per a fugir dels conflictes, tal i com, malauradament, s'està fent ara mateix amb els refugiats ucraïnesos.

La legislació espanyola (RD 557/2011) i l'europea (Reglament de la Comissió Europea N° 810/2009) imposen innumbrables obstacles per a impedir que persones que necessiten protecció internacional puguin arribar a l'Estat Espanyol. Entre els obstacles, està l'exigència de visats de trànsit a les persones que procedeixen de conflictes com Palestina, Síria, Iemen o Mali, entre altres molts; els retorns en calent que segueixen produint a Ceuta i Melilla, o els acords d'externalització i control de fronteres amb tercers països on no es garanteix l'acompliment dels drets humans.

Per això, tal com reclamen les ONGD, són necessaris compromisos concrets i ambiciosos que milloren la protecció de les persones sol·licitants d'asil i refugiades en l'Estat Espanyol. Una manera de fer-ho és incrementant les quotes de reassentament des de països tercers i ampliant els programes i territoris on realitzar li'ls trasllats de persones refugiades. Amb procediments de reagrupació familiar més àgils, que garantisquen el dret a viure en família, amb la concessió de visats humanitaris o amb el trasllat permanent de persones sol·licitants d'asil des d'ambaixades o representacions consulars espanyoles.

Altra de les polítiques que s'ha de reorientar, a nivell europeu, és el nou Pacte Europeu de Migració i Asil²¹. El seu enfocament està basat, principalment, en retorns i externalització de fronteres, i s'ha demostrat que és, a més d'inhumà, ineficaç i ineficient des del punt de vista econòmic. Els governs han d'invertir en cultura de pau, ben lluny de seguir malbaratant recursos públics en fomentar la indústria de guerra. Ens cal un mecanisme de responsabilitat compartida en el que s'establisquen quotes obligatòries de reubicació entre els estats membres, com a alternativa a una solidaritat a la carta.

²⁰ Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (2021). *Global Trends: Forced Displacement in 2020*. Editorial ACNUR, <https://www.unhcr.org/60b638e37/unhcr-global-trends-2020>

²¹ Coordinadora d'Organitzacions per al Desenvolupament. (2021, Octubre). Denunciamos las consecuencias negativas sobre la vida de las personas del Pacto Europeo de Migración y Asilo. pàgina de la Coordinadora de Organizaciones para el Desarrollo. <https://coordinadoraongd.org/2021/10/denunciamos-las-consecuencias-negativas-sobre-la-vida-de-las-personas-del-pacto-europeo-de-migracion-y-asil/>

La política migratòria i de cooperació per al desenvolupament deu ser coherent amb la política de rescatar persones que duquem a terme en les nostres fronteres. La nostra política pública migratòria ha d'estar connectada a lluita contra el canvi climàtic, l'Agenda 2030 i el feminisme, assegurant un enfocament integral de drets humans, ecologista, de gènere i intercultural.

Per acabar, és important subratllar que les polítiques humanitàries han de ser assumides i mantingudes en tots els nivells de l'Administració, des del govern estatal, passant per l'autonòmic fins arribar a les administracions locals. De fet, les administracions han de dotar-se de prou de recursos tècnics i econòmics, adequats per a garantir una acció solidària transformadora i contínua. Només amb la construcció d'una ciutadania global, activa, crítica i solidària serà possible assegurar les vides de les persones necessitades.

1.4. ECOFEMINISME COM A ANTÍDOT CONTRA LA DESIGUALTAT, LA INJUSTÍCIA SOCIAL I L'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA.

"Si nosaltres parem s'atura el món", aquest va ser el lema de la multitudinària vaga feminista que va tindre lloc en 2018, i que va visibilitzar l'empoderament de les dones contra un sistema capitalista patriarcal, que atempta directament contra la vida en benefici d'una minoria. Una manifestació històrica a la que es suma moviments com el #MeToo, #YoSíTeCreo, #EstaEsNuestraManada o #NoesNO que evidencien que la lluita feminista és una revolució imparable en favor dels drets humans.

És per això, que des de VerdsEquo defensem des de l'ecofeminisme interseccional la lluita contra totes les desigualtats i discriminacions establides en el sistema patriarcal en funció de la raça, ètnia, religió o creences, gènere i identitat sexual, ideologia, classe o edat; i ho fem sota una mirada ecologista emancipadora que trenque el paper de subordinació que el capitalisme patriarcal ha imposat no només a les dones, sinó també als ecosistemes, com s'ha fet encara més palès amb la pandèmia de la Covid-19.

Això doncs, per a donar resposta a moltes de les desigualtats que existeixen s'ha d'entendre que feminisme i ecologisme són dos moviments que mai no poden anar separats, ja que tal com sabem i apunten tots els informes científics, com ara l'Informe de l'IPCC²², les dones són les primeres víctimes climàtiques en patir les conseqüències de la destrucció dels seus hàbitats. Per tant, la perspectiva ecofeminista no pot quedar en polítiques sectorialitzades, si no que ha d'impregnar tota l'acció política per tal de garantir un futur més just i sostenible.

Tal com assenyala Yayo Herrero "Vivim en un món que li ha declarat la guerra als territoris i als cossos de les persones". La cultura capitalista ha crescut ignorant els límits dels ecosistemes i la quantitat d'hores de dedicació que les dones, fonamentalment, pel fet de viure en societats patriarcales, dediquen a la cura dels cossos vulnerables.

L'índex d'igualtat de gènere de l'Institut Europeu de la Igualtat de Gènere (EIGE)²³ indica que a la UE-28, el 79% de les dones es dediquen a la realització de les tasques domèstiques

²² https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-PartA_FINAL.pdf

²³ <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/country>

diàriament i només un 34% dels homes. A més, segons l'OIT el treball de cures no remunerat, a l'Estat Espanyol equival a l'15% de l'PIB.

A tot això cal afegir sostre de vidre, sols de fang, esclatxes salarials i altes taxes d'exclusió en el món laboral que impedeixen assolir una igualtat real i aprofundeixen en una **feminització de la pobresa** que moltes vegades relega la dona a exercir treballs reproductius i de cures, històricament invisibilitzats, i que hui en dia amb prou feines es veuen reconeguts econòmicament i socialment.

És urgent, per tant, canviar l'eix sobre el qual pivota la nostra economia disputant el lloc hegemònic als mercats, aconseguint que gire entorn al benestar de les persones i la sostenibilitat del planeta i per això és fonamental que els indicadors tradicionals en els quals es basa l'economia, com el Producte Interior Brut, siguin substituïts per altres que contemplin qualitat de vida i benestar ambiental.

L'economia ecofeminista fa de la protecció social una prioritat i valora el treball de cures. A partir d'aquest criteri, advoquem per la revaloració de les tasques reestructurant les relacions entre treball remunerat, treball de cures i temps lliure. Així com el repartiment dels treballs de producció i reproducció de forma equitativa entre dones i homes, **desfeminitzant les cures**. En aquest sentit, defensem la proposta de l'economista valenciana Carme Castro, que reivindica la creació d'una xarxa pública d'ocupació per al treball de la llar, la neteja i les cures per **reforçar els treballs essencials** socialment necessaris.

Una altra prioritat que s'ha d'assolir des de l'ecofeminisme és **l'erradicació de la violència masclista i l'enfortiment de les polítiques d'igualtat**, per tal de deconstruir els valors de poder i dominació patriarcal que contaminen les institucions amb les quals es sosté la nostra Democràcia. Des de les institucions de govern, els parlaments, les institucions polítiques, judicials, sanitàries, educatives i també informatives, que massa sovint ajuden a perpetuar rols tòxics d'explotació cap a les persones vulnerables.

Cal recordar que des de l'any 2003, any que començaren a registrar-se dades, més de 1.100 dones han estat assassinades. Una terrorífica xifra a la qual s'ha de sumar totes les víctimes que no compten en els registres oficials per no estar reconegudes cap relació afectiva amb els seus agressors.

Aturar la mercantilització dels cossos de les dones és un dels altres objectius que des de l'ecofeminisme cal donar resposta, perquè tal com diu Silvia Federici "el cos de la dona és la última frontera del capitalisme". D'aquesta forma, defensem l'abolició de la **prostitució** mitjançant la creació d'una xarxa d'ajudes, combatent l'explotació sexual i el tràfic de persones, reforçant la persecució i condemna de proxenetes i tercera locativa, i apostant per la creació de mesures que permeten a les dones prostituïdes inserir-se en l'àmbit social i laboral dignament. Així també, ens oposem a tota iniciativa en favor dels **ventre de lloguer** en qualsevol casuística per ser una de les manifestacions més perverses del capitalisme per al control i mercantilització del cos de les dones i els nadons. Perquè ser pare i mare no és un dret, per tant, no existeix cap justificació per a la seua defensa.

Totes aquestes violències no poden ser erradicades sense un sistema educatiu que trenque els estereotips i faça de la igualtat un dels seus eixos fonamentals. Per tant, és

imprescindible que la salut i els drets sexuals i reproductius formen part dels plans d'estudis educatius, implementant-se de manera efectiva en totes les escoles. L'**educació sexual** ha de ser entesa i impartida sense prejudicis, sexualment en positiu, centrada en el consentiment i capaç de cobrir temes com l'orientació sexual, la identitat de gènere, l'expressió de gènere i característiques sexuals.

Per altra banda, exigim **salut sexual i reproductiva** gratuïta, accessible, de bona qualitat, segura i per a tothom. Cal millorar l'accés l'**avortament gratuït** perquè l'objecció de consciència dels i les professionals de la ginecologia i obstetrícia no suposen una vulneració del dret de les dones a avortar, així com també reconèixer en la legislació vigent l'existència de la **violència obstètrica** com un tipus de violència contra les dones per tal de garantir la seua erradicació i millorar l'atenció sanitària.

Des de VerdsEquo considerem que l'atenció mèdica s'ha de basar en els drets humans, l'autonomia corporal i el consentiment informat per a tots els casos, especialment els grups més vulnerables, com les persones trans, persones amb diversitat funcional, persones sense papers i migrants. Addicionalment, hi ha d'haver un finançament adequat per a la investigació mèdica específica de gènere, ja que les dones, trans i les persones que no s'ajusten al gènere binari generalment no existeixen en la investigació mèdica en absolut o només com a objectes de patologització, una situació que ha de canviar radicalment.

1.5. LA IGUALTAT I ELS DRETS DE LES PERSONES LGTBIQ

Actualment, el col·lectiu LGTBIQ s'enfronta a la discriminació, violència, assetjament, suïcidi, malaltia mental i mort en la lluita per aconseguir la igualtat.

Els drets del col·lectiu de Lesbianes, Gais, Trans, Bisexuals, Intersexuals i Queer (LGTBIQ) i el seu reconeixement, construeixen una recuperació de la concepció original dels drets humans. Es tracta de drets de primera generació, con el dret a la privacitat, al lliure desenvolupament de la personalitat i la identitat, i fa referència al principis de dignitat i igualtat. Els drets dels col·lectius LGTBIQ es projecten i abasten molts àmbits, com la llibertat d'expressió, la salut, l'educació i altres àmbits que comprenen totes les etapes vitals de les persones on es poden consolidar orientacions sexuals i afirmar identitats de gènere no binaries.

Des de la repressió, l'encarcerament i les sentències a mort de la dictadura franquista fins a la democràcia actual s'ha avançat en els drets adquirits pel col·lectiu. Però la plena inclusió de les persones LGTBIQ en la societat encara està lluny d'aconseguir-se.

Els delictes d'odi per motius d'orientació sexual o identitat de gènere són la segona causa de denúncies a Espanya, aconseguint més de 270 denúncies anuals, el que suposa un 19, 8% del total²⁴. Assumint que entre el 60-90% de les víctimes d'aquests delictes ni tan sols denúncia²⁵.

²⁴ <http://www.interior.gob.es/documents/642012/13622471/Informe+sobre+la+evoluci%C3%B3n+de+delitos+de+odio+en+Espa%C3%B1a+a+a%C3%B1o+2020.pdf/bc4738d2-eb6-434f-9516-5d511a894cb9>

²⁵ Agencia de Derechos Fundamentales de la Unión Europea (FRA)

Entre els motius que justifiquen aquests episodis es troba l'auge de la extrema dreta, tant a Europa com a Espanya. L'aparició de grups polítics la ideologia dels quals es lgtbifòbica i el seu progressiu calat en la societat a través dels mitjans de comunicació i les xarxes socials, socials aconseguixen que el seu missatge siga percebut com a correcte i acceptable, la qual cosa encoratja els delictes d'odi i les manifestacions públiques de rebuig cap al col·lectiu²⁶. S'estima que en ciutats governades per l'extrema dreta augmenta fins a un 5% l'exclusió per motius d'identitat sexual.

Des de VerdsEquo tenim la convicció que hem d'aspirar a formar una societat amb valors on no càpia la discriminació cap a cap col·lectiu per el fet de viure tal i com es cadascú.

Per això, la nostra acció política ha de basar-se en l'educació de la població en el respecte a les minories socials i a la diversitat i plena inclusió del col·lectiu LGTBIQ promovent lleis que protegeixen i garanteixen la seguretat i els drets d'aquestes persones.

Des de 2015, en el Govern del Botànic hem promulgat lleis com la del reconeixement del dret a la identitat i la expressió de gènere (2017) i la igualtat de les persones LGTBIQ (2018) que sancionen les teràpies de conversió de la orientació sexual, garanteixen el canvi de nom i sexe de les persones Trans en el tractament amb l'administració, creen un òrgan de representació de les organitzacions del col·lectiu LGTBIQ, doten de serveis d'assessorament i suport a les persones LGTBIQ, als seus familiars i persones properes.

Des de VerdsEquo lluitem per uns poders públics que garanteixen la continuïtat, la conquesta dels drets, la inclusió de les persones LGTBIQ i per una societat més democràtica, lliure, igualitària, justa, conscient, protectora, que persegueixca la felicitat de totes les persones que la formen.

I ser feliç significa poder desenvolupar el teu dia a dia amb la llibertat de poder expressar el que sents, el que penses, el que ets o a qui ames. És tindre la certesa de que pots ser tu mateix i que no per això et jutjaran, rebutjaran, marginaran o arribaran a matar-te. I, sobretot, significa no tindre por.

1.6. PER UN PACTE INTERGENERACIONAL VERD I IL·LUSIONANT.

Els i les joves hem hagut de fer-li front a la pandèmia mundial de la COVID19 en la qual s'han incrementat totes les desigualtats que ja patíem fins ara: la crisi econòmica, social i ecològica. Si bé ser jove mai ha sigut una tasca senzilla, la nova normalitat ha incrementat les tradicionals problemàtiques vinculades a la joventut com ara l'accés a l'habitatge, la manca d'oportunitats laborals dignes i la gran taxa de desenganxament dels joves dels circuits formatius. L'escletxa de gènere en aquesta situació, embruta encara més esta foto final, i tot açò sense oblidar el peatge emocional vinculat a tots estos problemes.

Més enllà d'estes dificultats, cal afegir-ne aquelles vinculades amb les evidències científiques tal i com recentment ha ratificat el sext informe científic del Grup Intergubernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC): el canvi climàtic és un fet establert i els seus efectes són irreversibles. De tal manera que, els i les joves som i serem

²⁶ Romarri, A (2020). Do far-right mayors increase the probability of hate crimes? Publicado en: Job Market Papers.

els principals protagonistes que patirem els efectes del canvi climàtic. Per la qual cosa, som una generació que sense haver sigut partícipe de la destrucció del nostre planeta, dels nostres ecosistemes, ni de ser els responsables de les actuacions depredadores que ens han dut a esta situació de col·lapse; serem qui, inevitablement, haurem de gestionar el fons i la forma de com adaptar i mitigar els seus efectes.

Ens neguem a triar entre supervivència, el benestar del nostre planeta, les nostres llibertats personals i el benestar social. Des del nostre punt de vista, una perspectiva verda engloba totes les nostres demandes. Al contrari del que molts van dir, els joves hem demostrat estar molt més conscienciats amb què és el que ens impedirà tenir un futur, fent una radiografia real del que realment importa. Les Vagues pel clima són la traducció d'un diagnòstic encertat davant la falta de polítiques verdes matriu del nostre futur.

Som joves i sabem que les conseqüències que estan per arribar seran extraordinàries. Conscients de què vivim a la Mediterrània, escenari principal del procés actual de canvi climàtic a escala planetària; més que una necessitat, resulta una obligació entendre que les nostres exigències per fer front a l'emergència climàtica han de ser, a banda de prioritàries, transversals.

Per això les persones joves que formem part de Verds Equo creiem que la millor forma per dissenyar el nostre futur és mitjançant l'Ecologia Política. És a dir, un espai on la lluita climàtica i la justícia social no caminen de forma separada sinó que ho facen de la mà. Així doncs, és necessari trobar els canals, els escenaris polítics i les ferramentes per dur-ho a terme. Per això fem política en diferents espais. L'elaboració de polítiques públiques fonamentades en l'evidència científica i les proves aportades per experts, són l'eina més eficaç per aconseguir els nostres objectius.

Conscients de què la política no comença ni acaba a les portes de les institucions, considerem que són els espais on es prenen les decisions que poden produir un efecte transcendental a les nostres societats i per tant, al nostre futur. Des de Joves VerdsEquo treballem per a estar presents i ser escoltats en totes les etapes del procés de deliberació i decisió, i sobretot per deixar clar que la perspectiva verda ha d'estar present en totes les polítiques. Hem après de la nostra història la brutalitat i la duresa amb les quals van ser enfrontades les lluites pels drets que hui gaudim.

Joves de VerdsEquo del País Valencià, és l'agrupació de les joventuts del partit polític Verds Equo del País Valencià. És la veu dels joves verds a les institucions amb representació al País Valencià. Com a part d'un moviment més ampli, unim les nostres veus i aspiracions de manera col·lectiva a tots els àmbits institucionals a l'àmbit europeu amb la Federació dels Joves Verds Europeus (Federation of Young European Greens) a l'àmbit estatal amb Jóvenes Verdes i a l'àmbit autonòmic i local amb els i les companyes de les joventuts de Compromís.²⁷

²⁷ <https://conselljoventut.org/wp-content/uploads/2021/10/lilibret-canvi-climatic-web.pdf>

REpte 2. ESTRATÈGIES PER A AFRONTAR LA TRANSICIÓ ECOLÒGICA.

2.1. UNA TRANSICIÓ ENERGÈTICA JUSTA.

2.1.1. Societats sense combustibles fòssils.

Des de la revolució industrial la humanitat ha estat alterant la composició de l'atmosfera, llançant part del carboni sòlid que estava acumulat en el subsòl com a jaciments fòssils en forma de CO₂. 300 anys després el problema s'ha anat incrementant fins a produir serioses alteracions en el clima, com a conseqüència de l'efecte d'hivernacle produït principalment per l'esmentat diòxid de carboni. Moltes són les institucions i mitjans de comunicació que ens adverteixen des de ja fa dues dècades dels efectes devastadors d'aquest procés. Però la transició ecològica no arriba, les propostes es disfressen de “eco” i es realitzen campanyes de màrqueting governamental que perverteixen els conceptes ecològics. Mentrestant, es continuen incrementant les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle directa o indirectament, es proposen projectes com l'ampliació del Port de València, l'ampliació de la circumval·lació de València, la construcció d'un tercer carril de l'entrada nord a València per l'autovia V-21 en els termes municipals d'Alboraia i València, que suposaran l'emissió de més gasos, apostant per un model basat en l'ús de combustibles fòssils, coartant el futur dels actuals xiquets i xiquetes.

El problema el coneixem, les causes i la solució també. L'ús de combustibles fòssils amb finalitat energètica suposa un dels majors problemes i el repte de substituir-los amb energies, que no generen gasos d'efecte d'hivernacle, un objectiu prioritari que cap partit polític qüestiona. Però el poder dels lobbies energètics, els interessos dels mercats internacionals o fins i tot la geopolítica juga de forma capritxosa amb aquest corrent de canvi i hipoteca el futur dels actuals xiquets i xiquetes .

Ens hem plantejat alguna vegada quin interès pot tenir una elèctrica a millorar l'eficiència energètica d'una llar, si aquesta depèn de l'increment del consum i del preu per a satisfer els seus accionistes. Ens hem plantejat alguna vegada quin interès pot tenir una petroliera a donar suport a la mobilitat sostenible, reduir els desplaçaments o impulsar mitjans de transport alternatius. En VerdsEquo ens fem aquestes preguntes i proposem solucions.

Solament polítiques verdes reals, no disfressades de verd i una governança independent dels interessos de les grans multinacionals i els oligopolis energètics, valentes, poden fer front a la descarbonització d'un territori o amb un ús residual dels combustibles fòssils, pensant en la viabilitat del futur dels actuals xiquets i xiquetes.

Les polítiques verdes es coneixen i partits tradicionalment centrats en altres aspectes les han incorporades sense molt d'interès: l'impuls de les energies renovables, l'eficiència energètica en les nostres llars, la mobilitat sostenible, l'electrificació del parc de vehicles, l'hidrogen com a combustible o la cogeneració. Tot s'ha adaptat als interessos dels mercats; subvencions públiques per a grans parcs eòlics o fotovoltaics que les elèctriques utilitzen en funció dels seus beneficis; eliminació, i conseqüentment generació de residus, de vehicles tradicionals per a subvencionar vehicles elèctrics per a augmentar les vendes de les

automobilístiques; injeccions de fons per a crear factories de bateries i acumuladors energètics, sotmetent-nos no solament als capritxos del mercat elèctric sinó també al del mercat de metalls com el del liti, que a més traslladen els problemes ambientals als països productors; subvencions per a reformar llars que aprofiten les constructores per a especular amb el mercat de l'habitatge i que incrementen els actius dels grans propietaris immobiliaris... Un llarg etcètera per a disfressar de verd el canvi que una vegada més posa en risc, l'objectiu, el futur dels actuals xiquets i xiquetes.

Les polítiques verdes sotmeses als interessos del mercat són supèrflues, les polítiques verdes econòmiques han de ser locals, han d'estar fora de les derives i canvis dels mercats, de manera que molts canvis xicotets a molts territoris al a vegada, propicien un canvi global. Aquest efecte de desglobalització de l'energia extensible a la resta de béns en la mesura de les possibilitats, solament serà possible amb un gran pacte verd, que democratitze el mercat energètic, reduïska el *"hinterland"*²⁸, fomenta els béns de km 0 i minimitze els nostres impactes com a humanitat. I per descomptat que es materialitze en el que la ciència ens demana i sabem, reduir a zero les emissions de GEH, com a catalitzador de l'èxit del futur dels actuals xiquets i xiquetes.

Des de VerdsEquo proposem prioritzar la comunicació i establir estratègies per a assimilar els canvis imprescindibles per a una societat sense combustibles fòssils. Emilio Santiago Muiño²⁹, des del diagnòstic que *"Espanya no és societat electrificada, ja que només el 23% total de l'energia consumida, és elèctrica; el 93% del transport mundial es realitza a través de combustible derivats del petroli"*, ens facilita pautes: *"Cal fer una transició socioeconòmica: Energies diferents, impliquen societats diferents. L'ús de energies noves impliquen canvis en la societat, canvis culturals i institucionals. Descarbonitzar és transformar les relacions socials. La tasca de descarbonització no és una operació de substitució tecnològica: implicarà una transformació de les relacions socioeconòmiques, polítiques i culturals."*

2.1.2. El pacte verd europeu com a inici de una transició ecològica i justa.

Segons la Comissió Europea, *"el canvi climàtic i la degradació del medi ambient són una amenaça existencial al fet que s'enfronten Europa i la resta del món"*³⁰. Ningú dubte ja de les evidències de l'augment general de les temperatures, disminució de les precipitacions, desertificació del territori, augment del nivell del mar, aparició d'espècies invasores i de plagues i malalties noves, augment de la intensitat dels esdeveniments extrems, com per exemple onades de calor. És el repte més gran per a la humanitat i s'ha de saber respondre, com així ens demanen la societat civil i els moviments socials, fonamentalment els joves, que són els que patiran més aquestes disfuncions creades per la societat del malbaratament i els seus efectes.

²⁸ El concepte hinterland, (*hinter* darrere i *land* terra), prové de la terminologia comercial i portuària, es refereix a l'àrea d'influència al voltant d'un port costaner o una ciutat; al territori que depèn, geogràfica, econòmicament o políticament d'una regió. La part d'un país que queda lluny de les grans ciutats.

²⁹ Parlament Basc: Descarbonització (Emilio Santiago Muiño) <https://www.youtube.com/watch?v=yterswpptom>

³⁰ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_es#cronologia

Per això, el 6 de setembre de 2019, el Consell de la Generalitat Valenciana que va eixir del Pacte del Botànic va presentar la declaració d'emergència climàtica³¹, amb el següent text: *“El Consell és conscient del greu impacte que el canvi climàtic està provocant i provocarà en el planeta, així com al nostre territori, tal com afirma el Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC), que ha constatat que el calfament del sistema climàtic és inequívoc, i té una clara influència humana”*. El nostre territori està situat en un espai geogràfic considerat molt vulnerable al calfament global i que es veurà afectat seriosament en els pròxims anys, sobretot quant a la disminució dels recursos hídrics, les sequeres prolongades, la regressió de la costa, i les pèrdues de biodiversitat i d'ecosistemes. En molts casos, aquests efectes ja estan repercutint en la societat i els ecosistemes, així com en el nostre benestar individual (salut, economia, accés als recursos primaris, etc). El Consell assumeix que per a afrontar un context tan complex, estructural i interdependent requereix un enfocament diferent a escala global, integrador, coherent i ampli, alineat amb l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible de Nacions Unides, dins del Marc de Polítiques d'Energia i Canvi Climàtic de la Unió Europea, i dels compromisos nacionals.

És en aquest marc on naix l'11 de desembre de 2019, el Pacte Verde Europeu (European Green Deal)³², com a resposta al consens generalitzat de la comunitat científica, que reclama l'acció urgent per a protegir el medi ambient, la salut i la seguretat de la ciutadania; i així fer una transició cap a un sistema que assegure l'equilibri entre l'activitat humana i la naturalesa. Per primera vegada els habitants europeus comptem amb un document elaborat per la Comissió Europea, i aprovat pel Parlament Europeu, que contempla l'emergència climàtica com l'eix principal de les nostres polítiques.

Segons el que es descriu al Pacte Verde Europeu, es proposa transformar la UE en una economia moderna, eficient en l'ús dels recursos i competitiva, garantint que:

- Hagen deixat de produir-se emissions netes de gasos d'efecte d'hivernacle el 2050.
- El creixement econòmic estiga dissociat de l'ús de recursos.
- No hi haja persones ni llocs que es queden arrere.

Unes setmanes després, amb l'arribada de la COVID-19, a l'emergència climàtica i ambiental se suma la sanitària, que en poc de temps ens va mostrar la vulnerabilitat del sistema socioeconòmic imperant, amenaçant la seguretat mundial. En contra del qual caldria esperar, la UE va reforçar el Pacte Verd ,com *“la nostra corda de salvament per a eixir de la pandèmia de COVID-19 . Un terç dels 1,8 bilions d'euros d'inversions del pla de recuperació NextGenerationEU i el pressupost de set anys de la UE finançaran el Pacte Verd Europeu.”*

S'han posat en marxa diferents Estratègies i Plans dins de tots i cadascun dels àmbits de l'activitat humana, on aquesta transició potser necessària: clima, energia, agricultura, indústria, medi ambient i oceans, transport, finançament i desenvolupament regional i investigació i innovació.

³¹ https://gvaoberta.gva.es/va/declaracions-institucionals/-/asset_publisher/rqy7h32ln23q/content/declaracio-institucional-d-emergencia-climatica-

³² Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. The European Green Deal. Brussels, 11-12-2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=CELEX%3A52019dc0640>

El 14 de juliol de 2021, la Comissió Europea va adoptar una sèrie de propostes per a adaptar les polítiques de la UE en matèria de clima, energia, transport i fiscalitat per a reduir les emissions netes de GEH en un 55% d'ací a 2030, en comparació dels nivells de 1990. És crucial aconseguir aquestes reduccions d'emissions en la dècada vinent perquè que Europa es convertisca en el primer continent climàticament neutre del món d'ací a 2050 i es materialitzi el Pacte Verd Europeu.

Podem afirmar que la Comissió és més ambiciosa, fins i tot, més que el propi Parlament Europeu. Potser té la certesa més clara del moment clau en el qual ens trobem.

Això es reflexa, per exemple, en la pròpia llei espanyola de canvi climàtic i transició energètica³³, on ja d'entrada naix antiquada respecte a les recomanacions fetes per la Comissió, deixant la reducció per a 2030 en tan sols un 23% respecte a 1990.

Hi ha un corrent, liderada per l'investigador del CSIC A. Turiel, que planteja que ni tan sols amb les mesures del Pacte Verde arribarem al llindar que necessitem per a fer efectius els objectius de contenció i adaptació al canvi climàtic antropogènic³⁴, fonamentalment per:

- Escassetat de materials crítics per al gran desplegament dels sistemes energètics renovables.
- Díficil reemplaçament de les instal·lacions renovables en 20-30 anys.
- La instal·lació dels sistemes renovables és possible consumint grans quantitats de combustibles fòssils.
- Escassetat de combustibles fòssils per a la resta d'activitats humanes diferents de l'electricitat.
- Limitacions de l'hidrogen per a suplir la resta de necessitats energètiques diferents de l'electricitat.

És clar que no totes les solucions vindran de la mà de la tecnologia, per molt renovable i verd que siga. Com Turiel diu, és evident que ens fan falta models alternatius per a l'aprofitament de l'energia renovable, models molt més locals i eficients que garantisquen la riquesa del país. I fa falta una nova cultura i paradigma on l'ésser humà valori el que som i no lo que poseïm. Hem de eixir del cercle viciós del consum desaforat, que excedeix els límits del planeta, per a adaptar-nos a un model acorde amb les necessitats reals humanes i el benestar de tots.

Puguem també trobar un fil conductor de la transició necessària a la resta d'Estratègies plasmades en el PVE, com impulsar l'ús eficient dels recursos mitjançant la implantació de l'economia circular i per a restaurar la biodiversitat i reduir la contaminació, a través de tres estratègies de gran importància aprovades el 2020: Granja a la taula, Biodiversitat 2030 i el Nou Pla d'acció per a l'economia circular per una Europa més neta i més competitiva.

L'estratègia de Biodiversitat 2020-2030 de la UE exigeix que el 30% del territori siguin àrees naturals protegides i que es tinga en compte la protecció de la biodiversitat en totes les

³³ Llei 7/2021, de 20 de maig, de canvi climàtic i transició energètica. https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021_8447

³⁴ A. Turiel, maig 2021, The Oil Crash: Algunes preguntes incòmodes; <https://crashoil.blogspot.com/2021/05/algunas-preguntas-incomodas.html>

seues polítiques. Els eurodiputats van demanar el 16 de gener de 2020 que a la Convenció de Biodiversitat de l'ONU s'acorden objectius legalment vinculants per a parar la pèrdua de biodiversitat.

El perill, precisament, el tenim en els macroprojectes especulatius d'energies renovables que estan desenvolupant-se en contra del que seria raonable, a la calor d'aquest Pacte Verd i la Llei de Canvi Climàtic, sobretot a les zones rurals més despoblades (i on menys energia es consumeix). Estan passant per damunt de les necessitats d'aquests espais i poblacions, sense contemplar el seu ús agrari o forestal, ni les realitats presents i futures d'ordenació i desenvolupament socioeconòmic i ambiental.

Fa falta que el desenvolupament de projectes d'aprofitament de l'energia solar i eòlica també tinguin en compte aquesta variable, d'utilitat agropecuària del sòl i ordenació del territori. Hem de preocupar-nos per a conservar sòl fèrtil suficient per a atendre les necessitats futures, mantenir l'ús per a la producció agrària i com a mitigació del canvi climàtic (captació de CO₂), així com a executar projectes viables compatibles amb la resta d'activitats econòmiques actuals o potencials a l'entorn rural i agrari, més encara en un escenari de canvi climàtic i de disminució de les reserves de combustibles fòssils.

A tot això hem de sumar la preocupació creixent per la despoblació de bona part del territori; alhora que succeeix la concentració en ciutats cada vegada més grans, insostenibles i difícilment compatibles amb la salut i el bon viure. I és que el 90% de la població viu en el 30% del territori. No hi ha dubte que el model de desenvolupament ha de comptar amb aquesta variable, i intentar evitar que s'establisquen macroprojectes en les zones agràries més despoblades, aprofitant la manca de rendibilitat de l'activitat agrària i l'absència de protestes, per a satisfer les elevades necessitats energètiques de les zones més riques.

Davant aquesta allau de sol·licituds d'implantació de projectes d'aprofitament d'energia eòlica i solar fotovoltaica en tota Espanya, amb un plantejament fonamentalment d'oportunitat econòmica, en molts casos segurament especulativa, i davant la necessitat d'augment de la producció d'energies netes, es produeix una reacció popular també molt important en defensa de la biodiversitat, el paisatge i les economies locals, que pot donar lloc al rebuig d'una transició energètica tan necessària.

L'Aliança Energia i Territori «ALIENTE»³⁵, a la qual estan integrades nombroses organitzacions ambientalistes i agràries de la península, escriu en la seua web *“El model energètic centralitzat que es planteja satura els territoris amb projectes de renovables a gran escala i línies d'alta tensió, resultant devastador per al paisatge i la biodiversitat, alhora que genera a la societat un ideal de consum il·limitat, mentre nega alternatives menys perjudicials i menys consumistes.”*

L'Associació Nacional de Productors Fotovoltaics (ANPIER) exposa que és essencial considerar la dimensió òptima de les instal·lacions fotovoltaïques quant a generació d'ocupació i beneficis per a les economies locals³⁶. La instal·lació dels 20 GW previstos pel

³⁵ <https://aliente.org/>

³⁶ ANPIER adverteix que les renovables només mobilitzaran ocupació estable i deixaran riquesa en els territoris si es dimensionen adequadament. <https://anpier.org/2020/07/28/anpier-advierte-que-las-renovables-solo-movilizaran-empleo-estable-y-dejaran-riqueza-en-los-territorios-si-se-dimensionan-adecuadamente/>

PNIEC mitjançant parcs de menys de 5 MW, generaria 820.000 llocs de treball en els dos anys de construcció i 20.800 llocs de treball fixos en operació i manteniment en els 30 anys de vida útil de les instal·lacions. En canvi, les plantes fotovoltaïques a gran escala que s'estan implantant actualment generaran uns 120.000 llocs de treball en la construcció, ocupació conjuntural durant dos anys, i 2.600 llocs de treball fixos en manteniment. A més, cal contemplar el dispar impacte que tenen sobre el territori; per exemple, deu parcs de 5 MW, que ocuparien deu hectàrees cadascun, més fàcilment disperses i millor integrades al terreny, que les 100 hectàrees que ocuparia una instal·lació de 50 MW.

Si a això unim que molts dels macroprojectes presentats provenen de fons d'inversió, tampoc sembla que revertisquen a enriquir l'economia local, bloquejant uns altres possibles projectes de menor escala.

En el document de treball de Verds Equo estatal, s'han fixat els següents eixes per a aquesta Transició energètica:

- Comencem pel principi: Millora de l'eficiència energètica i disminució del consum.
 - Impulsar l'aplicació de tècniques i metodologies de baix impacte i millora de l'eficiència energètica.
 - Impulsar una renovació a gran escala del parc estatal d'edificis.
 - Mesures per a promoure el paper exemplaritzant d'edificis i contractació públics eficients energèticament.
 - Vincular la producció de l'energia amb aquestes mesures de millora d'eficiència i disminució del consum energètic de totes les activitats econòmiques i humanes.
 - Augmentar les ajudes i recursos per a la investigació i transferència de tecnologies de millora de l'eficiència energètica a l'habitatge i en els processos industrials.
- La societat per davant: Participació democràtica i socioeconòmica dels implicats.
 - Prioritzar la participació de la població local, tant en la producció com en la demanda, en la decisió i execució dels projectes a desenvolupar.
 - Prioritzar amb els Fons “*NextGenerationUE*” els plans d'Autoconsum i Comunitats energètiques locals (CEL) o altres formes de producció energètica col·lectiva.
- Quins projectes necessitem per a un canvi de model: disseny i planificació.
 - Establir plans de solarització massiva, en coordinació i planificació amb entitats locals que determine l'energia necessària a cada comunitat autònoma per a aconseguir com a mínim les exigències legals de producció i consum d'energia renovable.
 - Les normes estatals, autonòmiques i locals s'han d'adaptar per a facilitar l'autoconsum, la creació de comunitats energètiques i les cooperatives d'agregació de consumidors.

- Enfocar la producció energètica cap a les zones pròximes al consum, per a evitar les pèrdues produïdes a la distribució. Territorialitzar els projectes, en funció de les necessitats de les comarques i nòduls de consum pròxims.
- Prioritzar les instal·lacions energètiques productives fonamentalment sobre sòls antropitzats i degradats o sobre estructures ja presents de teulades d'edificis públics, especialment:
 - Pastilles de polígons industrials o urbans que a la bombolla urbanística van quedar a mig fer o sense executar.
 - Xarxes de transport (viari o ferroviari).
 - Aparcaments.
 - Antics abocadors.
 - Altres espais degradats sense ús previst a curt termini.
- Harmonitzar la instal·lació de grans, mitjanes i petites iniciatives de generació fotovoltaica, prioritzant per raons d'impacte i generació d'ocupació les plantes de menys de 10 MW.
- Establir l'obligació que en cada comunitat autònoma es faci una avaluació ambiental estratègica de la utilització dels sòls que siguin útils per a projectes d'energies renovables.
- Proposar zones d'EXCLUSIÓ:
 - Tots els espais protegits d'especial interès per a la preservació de la biodiversitat: Xarxa Natura 2000, IBA's (Àrees d'importància Aus), ZIM's (Zones Interès del Mediterrani), Reserves de la biosfera, Llocs Ramsar (zones humides), etc.
 - Espais agroforestals i rurals d'interès per a la biodiversitat i per a la producció agroalimentària o pels recursos naturals.
 - Zones que afecten greument el paisatge en zones turístiques o altres activitats del món rural, d'acord amb els diferents territoris en qüestió.
- Els estudis d'impacte ambiental presentats haurien de:
 - Incloure diferents alternatives d'ubicació i de dimensió de la instal·lació, així com fins i tot l'alternativa 0 prevista a la legislació vigent.
 - Establir com a requisit de les mesures correctores l'ús de mètodes ecològics (segons el R. 848/2018) a l'ús de biocides (plaguicides, herbicides, ...) i, sempre que siga possible, compatibilitzar la planta amb ús ramader.
 - Els projectes que necessiten línies d'evacuació de l'electricitat haurien de considerar preferentment el soterrament d'aquestes, llevat que el seu traçat discórrega per zones que no produïsquen un impacte significatiu.

- Establir a les declaracions d'impacte ambiental (DIA) mecanismes de seguiment efectiu dels impactes en la biodiversitat i altres impactes socioeconòmics i ambientals al llarg de tota la vida útil de la instal·lació, amb indicadors, mètodes i recursos adequats.
- Vigilància extrema del compliment de les normes ambientals, de desenvolupament rural, etc. perquè l'impacte de les instal·lacions és assumible i d'acord amb la legislació vigent.

En aqueixos eixos es treballen els diferents aspectes relacionats amb un model de transició energètica on, igual que la resta de transició ecològiques imprescindibles en aquests moments i incloses en el PVE, s'ha d'anar des de el xicotet, de la gestió i propietat descentralitzada i de l'economia i consum local; enfront del desmesurat, la concentració de gestió i conseqüentment de riquesa, el deslocalitzat, que no té arrels al territori ni cor, i que només afavoreix al "establishment" (poder establert i grups dominants) i perpètua "*business as usual*" (tot segueix igual), com a idees que s'oposen i dificulten els canvis necessaris

No obstant això, malgrat aquesta afirmació, i de la inèrcia en contra de molts altres organismes internacionals i els lobbies empresarials, podem agafar com a referència aquest Pacte Verde, i aplicar-li més ambició ambiental i social, on es prevalga l'estalvi, l'eficiència i l'autoconsum, amb la base de la producció energètica ecològica i renovable i una distribució descentralitzada, per a fer una aposta per les generacions futures i el planeta.

Finalment, recordar que l'espècie humana forma part dels ecosistemes i, per tant, la millora de la resiliència ecològica condueix implícitament a la millora de la resiliència socioeconòmica.

La transició energètica, igual que la resta de transició ecològiques imprescindibles en aquests moments, majoritària i intel·ligentment plantejades al Pacte Verd Europeu, ha d'anar des de el xicotet, de la gestió i propietat descentralitzada i de l'economia i consum local, enfront del desmesurat, la concentració de gestió i, conseqüentment, de riquesa, o al deslocalitzat, que no té arrelament al territori, i que només afavoreix al "establishment" i al "*business as usual*".

Per a fer una correcta transició energètica i ecològica, necessitarem un model energètic que valore l'estalvi, l'eficiència i l'autoconsum, amb la base de la producció energètica ecològica i renovable i una distribució descentralitzada, un nova cultura i paradigma on l'ésser humà valore el que som i no el que posseïm.

Indicadors d'avaluació:

- Núm. de comunitats energètiques locals creades a partir del PVE.
- Reducció del consum.
- Participació democràtica en decisions

2.1.3 DEMOCRATIZACIÓ DE LA GENERACIÓ Y GESTIÓ DE L'ENERGIA

No es difícil predir que per a no estar sotmès als moviments dels mercats, la producció local i l'autoconsum son claus, a més disposem de tècniques per a aconseguir-lo. És el que es

denomina reduir el “*hinterland*”, és a dir reduir l'impacte de les accions humanes i dels béns consumits en el territori produint-los de forma més pròxima i reduint la mobilitat. El mateix succeeix amb l'energia, si som capaces de produir-la i consumir-la localment aprofitant els recursos naturals al nostre abast podem aïllar-nos dels capritxos dels mercats internacionals i satisfer les necessitats presents i futures de les nostres societats.

Democratitzar la generació i la gestió de l'energia passa per una reducció ordenada del *hinterland*, produir i consumir localment de forma ordenada. Però no solament s'ha de fer de forma organitzada, sinó que ha de ser holística perquè la gestió arribi a tots els llocs d'eixe territori i no deixi cap necessitat energètica enrere.

Democratitzar l'energia reduint el *hinterland* passa per a organitzar societats de gestió local o mancomunada que estudien les necessitats energètiques del territori, exploren els recursos energètics al seu abast i distribueixen localment l'energia, fixen els preus justos i gestionen els excedents o les mancances del territori connectant-se a un xarxa energètica global.

Produir localment per a generar l'energia que necessita un territori s'ha de fonamentar en l'autoproveïment dels habitatges i edificis introduint instal·lacions termosolars, fotovoltaiques, de biomassa, eòliques o geotèrmiques en funció de les característiques del territori. Però no via subvenció als propietaris, sinó amb instal·lacions públiques gestionades de forma pública millorant la gestió i el manteniment, per a augmentar les eficiències i allargar la seua vida útil. És a dir, una entitat gestora local de l'energia que identificaria les possibilitats per a produir energia i/o emmagatzemar-la i instal·laria i mantindria les tecnologies necessàries per a portar-ho a terme. Els propietaris solament rebrien una contraprestació disminuint la seua factura elèctrica.

Produïda l'energia localment adquirint les xarxes de baixa tensió local, es distribuïria l'energia als consumidors dels propis territoris amb preus locals i condicionats per la producció dels mateixos consumidors. A més s'estudiaran les possibilitats d'eficiència dels consums proposant mesures d'aïllament tèrmic o millors tècniques disponibles adaptades a cada habitatge, condicionat el preu a la potencial millora de l'eficiència o reducció del consum.

No es tractaria de crear territoris energèticament estanques, sinó aprofitar les sinergies d'una xarxa global, els territoris gestionats localment per una entitat energètica poden optar per les seues pròpies estratègies d'emmagatzematge de l'excedent energètic a bateries associades a la mobilitat, hidràulicament, etc. O d'altra banda, estratègies de connexió amb la xarxa global d'energia d'on poden obtenir rendiments econòmics que reinvertir en reduir el consum, alhora que s'incrementen els excedents energètics. Aquest bucle es retroalimenta positivament i tant consumidors, productors, territori i generacions futures guanyen. En lloc del bucle actual que cerca augmentar els consums en les llars, augmentar els preus per a augmentar beneficis i enriquir encara més als seus accionistes, concentrat la riquesa i augmentant la pobresa.

El sistema proposat per a democratitzar l'energia és sol un breu retrat de com utilitzar els fons europeus per a crear una societat més justa energèticament, ambientalment i socialment. Mitjançant una societat pública cooperativa que desconnecten els consumidors d'un mercat de capritxos i catalitzi recursos locals per a produir, gestionar i consumir

energia reduint els impactes ambientals en el territori, revertint l'ús excedent, millorant l'eficiència i reduint el consum.

Estes són les polítiques verdes de VerdsEquo, la democratització de la producció i consum de l'energia: les que pretenen prioritzar els interessos de les persones front a de les de les grans multinacionals. Són polítiques valentes de justícia social, que en el cas de l'energia, estan basades en la producció local de forma eficient (reducció del *hinterland*), fomentant les necessitats dels consumidors locals, apostant per l'eficiència, la reducció dels consums i la implantació en tots els sectors, per a arribar fins als últims racons de la nostra societat i induir la justícia social. Són les polítiques de sobirania energètica, de major presència de lo públic al servei del ciutadà i de major sostenibilitat dels recursos naturals. Un bon lloc on invertir fons europeus per a benefici de tots.

2.2. CREAR NOVES MANERES D'ENTENDRE EL TERRITORI I LA MOBILITAT

2.2.1 RECUPERAR LA RESILÈNCIA DEL TERRITORI.

L'activitat humana, almenys des del Neolític, ha anat transformant i alterant els ecosistemes naturals, i ha generat disfuncions majors o menors segons llocs, activitats i cultures. De fet, ja en l'antiguitat s'han detectat greus degradacions de l'entorn natural de poblacions i cultures, portant fins i tot al col·lapse de civilitzacions³⁷³⁸. **En el nostre àmbit del Mediterrani europeu han quedat paleses les petjades dels impactes acumulats al llarg de segles** en forma d'extinció d'espècies, alteració profunda o desaparició d'ecosistemes complets, desforestació, erosió i, en llocs no llunyans, processos de desertificació avançada, induïda per humans. Encara que aproximadament la meitat del nostre territori es troba ja transformat de manera poc reversible (coincidint amb les àrees més litorals, a grans trets) es pot i s'ha d'adoptar mesures per a preservar i millorar les àrees menys degradades. En les més alterades cal determinar espais, reserves i connexions on establir una "*infraestructura verda*" que mantinga almenys una part dels serveis ecosistèmics actius i que ajude a parar o minvar processos més contaminants i destructius.

La zona interior valenciana és la que s'ha conservat menys antropitzada i, per tant, la que convé, amb més energia i urgència, mantindre el millor preservada possible, donat que podran obtindre's resultats importants, més ràpids i de baix cost econòmic. Encara que les estadístiques ens mostren que un 50% del País³⁹ Valencià es considera forestal, cal aclarir que aquesta definició es fa per exclusió d'altres usos i inclou làmines d'aigua i terrenys absolutament erms. Només un 2% del nostre territori manté restes de la vegetació forestal original (a vegades en pèssim estat de conservació); en la resta predominen zones de matoll de diferents composicions i qualitat, i en un 30% del territori forestal, és a dir el 15% del territori global, hi ha pinedes afavorides per l'acció antròpica i que no representen l'òptim ecosistèmic del nostre territori i poden patir processos de degradació importants i elevat

³⁷ Jared Diamond (2006). Col·lapse. Per què unes societats perduren i unes altres desapareixen.

³⁸ Ricardo Almenar (2012). La fi de l'expansió. Del món-oceànic sense límit al món-illa.

³⁹ El Pla n d'Acció Territorial Forestal de la Comunitat Valenciana (PATFOR) parla de més del 57% del solc com a forestal. Altres fonts estableixen la meitat del territori com Ricardo Almenar en El Bosc Protector (2015).

risc d'incendi. Algunes comarques presenten processos erosius molt intensos i es calcula que quasi la totalitat del territori té un risc elevat de desertificació (UNESCO, 1977). **En aquesta extensa àrea considerada forestal, fan falta mesures combinades de conservació dels recursos i les funcions** ecosistèmiques, de restauració i millora dels ecosistemes i d'activació de processos de desenvolupament rural sostenible que es fonamenten en la conservació i millora del capital natural, a més d'activitats tradicionals i les de turisme ecològic, sense oblidar noves oportunitats (teletreball, etc.), cosa que exigeix importants inversions en millores de serveis, dotacions i infraestructures, dissenyats amb els mínims impactes ambientals possibles.

Cal estendre la protecció legal en totes les àrees realment destacades del territori que no compten amb una adequada protecció (per exemple, Els Ports i El Maestrat, Alto Palancia, àrees de la Marina i el Massís del Caroig, entre altres), promovent la participació de la població local i dotant-los de pressupostos i recursos humans. S'ha d'**assegurar la conservació i millora de les zones que conserven la vegetació original** (boscors d'arbres de fulla ampla, pinedes de pi roig i savinars, a més de matolls propers a la maduresa evolutiva). S'han d'establir **estratègies d'ordenació territorial que eviten impactes en àrees forestals valuoses o que poden arribar a etapes madures en poques dècades** i que eviten una fragmentació i aïllament de les àrees naturals. També s'han de preservar el sols amb capacitat agrícola, amb el foment d'una agricultura ecològica i manteniment de varietats ancestrals.

Per les àrees més degradades s'ha d'establir una **estratègia específica que frene la degradació, l'erosió i que recupere aquests terrenys per a formacions forestals cada vegada més evolucionades**, incloent mesures per re-introduir espècies autòctones ara poc abundants, de manera progressiva, no necessàriament amb grans repoblacions, sinó amb actuacions a petita escala, nuclis de dispersió i sense interferència en processos naturals regeneratius.

En l'altra meitat del territori predominen les àrees urbanes, infraestructures diverses, les principals activitats industrials i l'agricultura intensiva. Es pot i s'ha d'actuar en tots aquests sectors per a afavorir **objectius de renaturalització** encara que siga a menuda escala però connectades entre si. Ací tindrà un paper molt destacat un nou model d'ordenació de les activitats humanes sobre el territori que ubique racionalment sistemes de comunicació i mobilitat sostenibles, instal·lacions industrials poc contaminants i unes ciutats més habitables, amb zones verdes suficients, reciclatge més integral, menor consum energètic i més eficiència hídrica, a més de disminuir la contaminació lumínica i acústica. **Aquesta planificació ha d'evitar l'urbanisme dispers i el creixement exagerat i sense límits de les grans ciutats.** Ha de reservar àrees de baixa antropització en tots els municipis i connectar-los amb espais agrícoles i zones verdes que no queden aïllades a l'interior de les urbs, sinó que travessen i formen part d'una perifèria menys agressiva i marginal que les que hi ha ara en moltes ciutats i que enllacen amb els paratges menys alterats. També s'ha de cercar la **connexió de les àrees agrícoles, naturals o semi-naturals** de les poblacions veïnes per mantindre xarxes on puguen moure's animals i persones que vulguen accedir a zones menys edificades, per a l'oci, l'esport o per motius de salut i que ajuden a rebaixar el soroll, diluir contaminants, incrementar la biodiversitat i minvar les "illes de calor".

2.2.2 ADAPTACIÓ DE CIUTATS I POBLES DAVANT DE L'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA.

Fa quasi 30 anys (1994), poc després del Cim de Rio, representants d'un grup de ciutats europees reunides a la ciutat danesa de Aalborg van aprovar un document amb el nom de «*Carta de Aalborg de ciutats europees cap a la **Sostenibilitat***», on reconeixien que la majoria dels problemes ambientals del món es generaven a les ciutats, i que era en elles on més s'havia d'actuar per a reparar-los. I s'apuntaven idees.

Des de llavors hem après molt, han sorgit multitud d'experiències, recopilades en manuals i repertoris de bones pràctiques. També s'ha banalitzat la paraula sostenibilitat, algunes ciutats s'atreuen a dir que «ja eren sostenibles», en lloc de reconèixer, més modestament, que treballaven «cap a» ciutats més sostenibles. L'excessiu ús de la paraula “sostenibilitat” en màrqueting i “*greenwashing*” ha banalitzat el seu significat. Ja no sabem si vol dir alguna cosa. Però, almenys, les ciutats i pobles que volen avanços positius ja saben on mirar-se.

Mentrestant, ha sorgit l'alarma: l'emergència climàtica. Ja sabem que no tenim temps. Es discuteix per un grau a dalt o a baix, però amb poques esperances d'arribar a temps a un escenari d'increments de temperatura mínims. Han sorgit noves preocupacions i nous conceptes. Com el de **resiliència**, terme prestat de la tecnologia de materials, que ve a suposar la capacitat de restablir l'equilibri d'un sistema (per exemple, una ciutat), en ocasió d'una crisi greu, o simplement, dels canvis imparables? que porta la crisi climàtica. Però això té una errada: exigeix que aquest sistema estiga prèviament en condicions òptimes. No es pot reequilibrar un sistema que parteix d'una situació de desequilibri, ambiental, social, de recursos. No es tracta de tornar a aqueixa situació de desequilibri, desigualtat i vulnerabilitat. Cal transformar.

Les ciutats que millor intenten avançar-se al que vindrà, manegen amb preferència altres dos termes: adaptació i mitigació. Les mesures de **mitigació** són aquelles accions que estan encaminades a reduir i limitar les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle, mentre que les mesures de **adaptació** es basen en reduir la vulnerabilitat davant els efectes derivats del canvi climàtic.

La mitigació, per tant, s'ocupa de les causes del canvi climàtic, mentre que l'adaptació aborda els seus impactes. Tots dos tipus d'actuacions són complementàries, si no de doble funció: la creació de corredors verds protegeix de la calor, alhora que són un embornal de CO₂

Per a VerdsEquo les mesures de mitigació del canvi climàtic són:

Millorar l'eficiència energètica i apostar per les energies renovables enfront dels combustibles fòssils. L'electrificació de processos industrials. Fomentar el transport públic i la mobilitat sostenible amb més trajectes urbans amb bicicleta, menys vols amb avió i més viatges amb tren i cotxe compartit. Promoure la indústria, l'agricultura, la pesca i la ramaderia ecològiques, la proximitat, la sostenibilitat alimentària, el consum responsable i la regla de les 3R (reduir, reutilitzar i reciclar). Gravar l'ús de combustibles fòssils i els mercats d'emissions de CO₂.

Per a VerdsEquo les mesures d'adaptació que ajuden a reduir la vulnerabilitat davant les conseqüències del canvi climàtic són:

Construcció d'habitatges, instal·lacions i obres d'infraestructures més segures, a resguard de riscos ambientals. Restauració paisatgística, reforestació de boscos, restaurar els ecosistemes danyats. Creació d'uns cultius flexibles i variats per a estar preparats davant catàstrofes naturals que amenacen les collites, i que s'adaptin millor a climes més canviants. Recerca i desenvolupament sobre possibles catàstrofes, comportament de la temperatura, etc. Mesurades de prevenció i precaució. Desenvolupar protocols d'actuació per a situacions d'emergència climàtica. (plans d'evacuació, qüestions sanitàries, etc.)

Sorprèn que algunes propostes estan extretes en gran part de pàgines web de grans elèctriques, que els han tret al seu torn de documents d'agències internacionals. Hauríem de preocupar-nos per què algunes petrolieres i empreses energètiques estiguen impartint mòduls sobre la crisi climàtica a les escoles?. Estan a punt de devaluar també aquests termes?. Que no ens encegue aquest temor. Que no s'apropien del nostre futur: sabem el que cal fer.

No oblidem l'**equitat ambiental**. En els documents oficials es reconeix la necessitat de mantenir els recursos per a les pròximes generacions, l'equitat intergeneracional, però s'oblida l'equitat dins de l'actual generació: els problemes de la desigualtat i de la marginalització. Una part creixent de la població mundial, fins i tot dins dels països rics, pateix cada vegada més exclusió i pobresa, formes de vida precària, i per tant major vulnerabilitat davant el canvi climàtic i les seues conseqüències en l'ambient urbà. Unes societats, unes ciutats tan injustes i desiguals com les actuals, mai poden ser resilients.

2.2.3 MOURE'S DE FORMA SOSTENIBLE. EL VALOR DE LA PROXIMITAT

Es tracta de recuperar **els avantatges del sistema de ciutats valencià**, amb una sèrie de ciutats i pobles de diferents grandàries i escales, generalment situats al llarg de corredors costaners, fluvials, naturals, o viaris, que vertebraven comarques i sistemes de comarques. És cert que en les últimes dècades aquesta estructura, i les seues «poblacions mediterrànies» s'han degradat: els pobles compactes i accessibles a peu s'han buidat, dispersats en un disseminat que ha ocupat hortes cultivables i espais de valor natural, i que han substituït la proximitat pel transport motoritzat (responsable de la majoria dels problemes ambientals i urbans). Les polítiques oficials han afavorit aquests canvis amb la construcció incessant d'infraestructures viàries, i el foment de la metropolització: la concentració d'activitats i viatges en les capitals provincials i les seues àrees metropolitanes.

Els últims decennis han vist com s'ha incrementat la dispersió de les activitats productives, traslladades a polígons industrials allunyats de les ciutats on viuen la major part de les i els treballadors. Aqueix procés de dispersió s'ha realitzat generalment, seguint iniciatives municipals, sense una planificació dels mitjans de transport a utilitzar per a desplaçar-se als centres de treball, fiant tot a l'ús d'automòbils. El resultat és una xarxa de vies de gran capacitat, congestionades durant moltes hores al dia, que ocasionen una gran impacte ambiental.

En VerdsEquo també sabem el que hem de fer: recuperar les activitats en ciutats intermèdies i capçaleres comarcals, fer-les més compactes (i alhora més verdes i habitables). Frenar la dispersió de centres d'activitat, habitatges i segones residències, en espais allunyats de les poblacions. Recuperar i restaurar els recursos locals, l'agricultura de Km "0". Crear equipaments i serveis accessibles a peu, o mancomunats entre diverses poblacions. Comunicar les poblacions menors amb les majors mitjançant vies ciclistes, transport públic regular o «a la demanda». Cal posar l'accent en la **«creació de proximitat»**, com a eina que «estalvie» la necessitat de desplaçaments motoritzats.

El model de ciutat dels 15 minuts és una de les propostes més renovadores per a comprendre l'espai urbà i la seua transformació.

A la ciutat cal fomentar el caminar, anar amb bicicleta o utilitzar el transport públic per a estalviar temps i guanyar en qualitat de vida gràcies a la reducció del soroll i els embossos. Reduir la presència del cotxe als carrers, circulant o aparcats, per a crear més espais per als vianants, més horts urbans, parcs i jardins.

La majoria dels viatges interurbans haurien de fer-se amb tren o autobús, i en cas de necessitat en cotxes elèctrics compartits. La clau està en **la intermodalitat**: crear xarxes de transport connectats, sincronitzats, de manera que es puga accedir a estacions o parades (preferentment a peu o amb bicicleta) i poder connectar una manera de transport amb un altre (bus-tren-bus-bici pública) amb un mateix bitllet, a cost raonable. I també facilitats per a poder aparcar la bicicleta de forma segura, i portar-la amb si en el transport públic. Altres països ja ho porten fent des de fa decennis, i els resultats són espectaculars. En aquest sentit, els responsables de l'àrea urbana de Copenhaguen, han aconseguit que la meitat dels desplaçaments per motius laborals es facen amb bicicleta, en un procés en el qual s'han implantat les mesures adequades per a aconseguir-ho.

2.3 PRESERVAR ELS RECURSOS NATURALS

2.3.1 EL SÒL, BASE DE LA VIDA.

El sòl fèrtil és la base dels ecosistemes terrestres, no solament en sentit metafòric, sinó també de manera literal: sense sòl no pot haver-hi quasi cap forma de vida en un territori i pràcticament cap activitat humana duradora⁴⁰. La seua degradació o pèrdua, si arriba a nivells elevats, és la principal causa de desertificació en molts llocs, també en el nostre territori. La desertificació (empobriment radical de la vida i les activitats humanes en un espai determinat), a més, no té punt de retorn a escala humana.

Una gran part del País Valencià té un risc elevat de desertificació⁴¹. De fet, forma part de l'únic gran espai europeu amb un nivell tan important amb aquest risc. Convé remarcar que un alt risc de patir un greu problema, com és la desertificació, no és una profecia ni una destinació inevitable. Constitueix un seriós avís del que pot passar si no adoptem quan abans les mesures escaients per a evitar-ho. Per aquest motiu, lluitar contra el fenomen de

⁴⁰ Centre d'Investigacions sobre Desertificació (CIDE). Universitat de València-CSIC.

⁴¹ Portal sòls de la FAO (Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i Agricultura)

la **erosió** (pèrdua de sòl fèrtil) i la seua degradació o contaminació ha de ser una **prioritat** en les polítiques ambientals i una condició inexorable que regule i ordene les activitats humanes sobre el territori.

L'erosió edàfica al nostre país és el principal procés que condueix a la desertificació i pot constituir un procés bastant important, degut al relleu i la climatologia que tenim (i que s'agreuja amb el canvi climàtic), però que pot mantenir-se en nivells baixos si es conserva una **adequada cobertura vegetal** en els ecosistemes naturals i si s'adopten **mesures preventives i correctores** en les activitats humanes que poden alterar o danyar el sòl. Cal destacar que la pèrdua **de sòl**, que en condicions desfavorables pot ser prou **ràpida**, és també **irreversible**. Per això cal adoptar quan abans programes i polítiques que propicien el manteniment de la vegetació natural als ecosistemes naturals més valuosos o susceptibles d'erosionar-se i que es regulen les intervencions humanes que incrementen el risc de pèrdua de sòl.

El sòl és un dels recursos naturals més clarament limitat i no renovable a escala humana, i no és substituïble a una escala important, ni a costos assumibles. Múltiples intervencions humanes estan ocupant-lo a gran velocitat, segellant-ho, degradant-ho o provocant la seua pèrdua. En definitiva, inutilitzant-ho en la seua funció de suport de la biodiversitat i les funcions productives sostenibles.

Per a evitar i limitar al màxim aquests processos negatius, VerdsEquo proposa:

Protegir al màxim la coberta natural dels boscos i matolls i mantenir, allà on es puga, una vegetació natural en condicions òptimes que garantisca la protecció del sòl. **Evitar tals i danys a la vegetació** en aquells ecosistemes de major valor ecològic. **Assegurar bones pràctiques que conserven el sòl** en els ecosistemes agrícoles i pastures. En tota classe d'ecosistemes forestals, independentment del seu nivell de protecció, **evitar la desprotecció del sòl i els danys que puguen generar erosió significativa**. Regular, limitar i, en el seu cas, **evitar les actuacions que incrementen el risc erosiu**, com per exemple la remoció, compactació, contaminació i salinització del sòl, així com l'eliminació significativa de coberta vegetal quan no estiga justificada.

Enfocar la prevenció **dels incendis forestals** no tant a l'eliminació de vegetació forestal, sinó a evitar **les actuacions humanes que són responsables de més del 70% dels incendis**⁴² i millorar la previsió i resposta ràpida davant els llamps. Incorporar sempre als **estudis d'impacte ambiental la consideració detallada dels efectes negatius sobre el sòl**. Establir mesures de lluita **contra l'erosió** a aquells llocs on ja s'hagen **iniciat processos importants de pèrdua de sòl**. Assegurar la restauració i **regeneració forestal a l'escala adequada** per a frenar processos erosius incipients i minvar el risc potencial en les zones més sensibles i, en general, en àrees forestals i agrícoles en pendents importants. **Manteniment i restauració dels murs tradicionals de pedra en cultius de muntanya**. **Reintroduir en la legislació forestal l'exigència de minimitzar la desprotecció del sòl** en qualsevol activitat que afecte a aquests ecosistemes i que eviten i penalitzen les accions que puguen incrementar l'erosió i

⁴² Segons dades de la Generalitat Valenciana és del 70%. <https://agroambient.gva.es/es/web/prevencion-de-incendios/conciliacion-de-usos-y-sensibilizacion-para-la-prevencion-incendios-forestales>

degradació del sòl. **Elaboració d'una estratègia valenciana de prevenció i lluita contra l'erosió** que es concrete en una normativa oportuna per a aconseguir aquests objectius.

2.3.2 L'AIGUA, RECURS ESTRATÈGIC.

L'aigua és un recurs estrictament essencial per la pròpia vida. És un recurs limitat i que no té substitut possible per a les funcions vitals i molts processos econòmics. Tot i que existeix en grans quantitats en l'atmosfera, la hidrosfera i les capes superiors de la litosfera, **resulta un bé escàs per l'ús humà.** D'una banda per què **la seua demanda ha anat creixent de manera exponencial** a les últimes dècades a tot el món. D'altra banda, **la major part de l'aigua, segons l'ONU només el 2,5% de l'aigua del Planeta és dolça, es troba en formes i condicions que no la fan directament utilitzable per a moltes funcions,** especialment les que resulten importats pels humans. L'aigua líquida, dolça i potable, o de fàcil potabilització, és una ínfima part de les reserves hídriques mundials i, a més, **no es reparteix de manera homogènia al planeta,** de manera que en algunes regions i països és molt escassa a efectes pràctics i en relació a la demanda humana per a diferents usos.

Tot i que es considera un recurs renovable, moltes vegades es deriven parts considerables d'aquest recurs cap a reservoris poc accessibles o **es contaminen alguns dels reservoris** de manera que resulten de molt difícil recuperació i descontaminació (per exemple, la contaminació d'aqüífers per substàncies químiques; entre altres: nitrats, sals, metalls pesants i antibiòtics). D'altra banda, **els ritmes de reciclatge sovint esdevenen més lents que els de "consum".** El resultat global de tot això és que en molts llocs la demanda arriba a ser ja quasi tan gran com l'oferta d'aigua disponible, o la sobrepassa, i s'ha de "importar" aigua altres parts o usar processos de recuperació i reciclatge cars, que poden implicar impactes importants. **La FAO calcula greus dèficits d'aigua potable disponible per molts països com a conseqüència d'un previsible increment de les demandes humanes (si continuen operant les mateixes tendències actuals) per l'any 2050** (i ara mateix, en molts llocs).

Per a completar aquest escenari preocupant, els científics alerten⁴³ que **el canvi climàtic i altres processos accelerats pels humans,** com la desforestació, els canvis d'ús del sòl i l'erosió, etc., **incrementaran molt les dificultats d'accés a l'aigua en grans zones del planeta, entre les quals, està el nostre país.** De fet, alguns científics especialistes en la temàtica, anuncien que la crisi ambiental que suposa l'alteració del cicle hídric per diferents causes antròpiques (no solament el canvi climàtic) generarà un problema molt més gran que les emissions dels gasos com el CO₂ o el metà (de fet, el vapor d'aigua té una capacitat de calfar l'atmosfera molt superior als gasos esmentats). Tot això pot aplicar-se molt especialment al nostre País Valencià (Millàn Millàn et al., 2005).

El nostre territori forma part d'una zona mediterrània amb unes precipitacions molt limitades (algunes comarques poden considerar-se subàrides) i amb una sequera estival molt acusada en la major part del territori. **Els nostres rius han anat perdent cabdal durant dècades, fins a arribar secs a la mar, molts d'ells.** Altres torrents, barrancs i rambles només

⁴³ State of Climate Services. Word Meteorological Organization 2021. Centre Estudis Ambientals del Mediterrani-Generalitat Valenciana

porten aigua després de fortes pluges estacionals, i a més, aquesta aigua difícilment es pot aprofitar; més aviat origina greus danys i forts processos erosius abans d'arribar a la mar. **Molts dels aqüífers litorals dels quals depenem per a obtenir aigua potable i de reg estan contaminats i les aigües residuals es depuren de manera insuficient**, de manera que no es reaprofiten i van a parar a les aigües litorals on originen freqüents problemes de contaminació local, especialment a l'estiu. La desforestació, i degradació de la vegetació natural de les muntanyes (procés que porta segles en marxa) i l'erosió que això genera, incrementa el problema. Tanmateix **les demandes hídriques s'han incrementat fortament als últims anys, a causa del creixement urbanístic desordenat i desmesurat, de l'increment del regadiu i per males pràctiques i usos malbaratadors, ineficients i contaminants**.

Davant aquest greu panorama en relació a un bé tan essencial per a la vida i l'economia humana, calen **mesures urgents i valentes**, especialment al nostre país, que té recursos limitats en disminució i enormes pressions per a incrementar la demanda.

Per a VerdsEquo eixes mesures són: **Conservar al màxim les cobertes vegetals naturals** (bosc i matolls) a les nostres muntanyes, especialment a les **capçaleres de rius i barrancs**. On siga viable, cal fomentar la seua recuperació i l'increment de diversitat, biomassa i recobriment del sòl. **Conservar i protegir millor els aiguamolls litorals, els rius i totes les zones humides**, incloent les interiors. Cal evitar especialment la seua contaminació i regenerar ecosistemes degradats.

Fomentar l'agricultura ecològica (i, almenys, disminuir l'ús d'abonaments i pesticides sintètics). Millorar l'eficiència dels sistemes de regadiu i evitar **noves transformacions a regadiu**. **Completar i millorar la depuració de totes les aigües urbanes i industrials i reutilitzar-les al màxim. Avançar cap a la depuració terciària**. Evitar que cap conducció d'aigües de rec o de depuradora vaja a parar a la mar (ni als rius, tret que estiga molt ben depurada). Incrementar els controls de qualitat d'aigua. **Fer un seguiment especial dels aqüífers** (sobretot els litorals) per a conèixer de manera actualitzada el seu estat; preveure i evitar la seua contaminació i intentar la recuperació.

Oposició ferma a l'ampliació del port de València, entre moltes altres coses, pel greu impacte sobre la principal zona humida del territori valencià, L'Albufera de València, impactes no solament ambientals, també econòmics, socials i culturals.

Incrementar la inspecció i control dels efluents líquids d'indústries i urbanitzacions per a evitar cap abocament il·legal o en males condicions. Fomentar cicles hídrics tancats en el màxim d'indústries. **Evitar un urbanisme dispers**, pel malbaratament de recursos que suposa, incloent els hídrics. No permetre jardins que requerisquen elevats consums d'aigua. Considerar el consum que implica la construcció de piscines privades i no permetre les que no reciclen aigua, la malbaraten o la contaminen. Desaconsellar, regular, si fa falta, **prohibir tota pràctica urbanística i edificativa que no siga eficient i estalviadora en l'ús de l'aigua**.

Destinar recursos econòmics especials per a millorar les xarxes de conducció d'aigua i clavegueram als municipis, començant pels més grans i els qui tinguen més antiguitat o més deficiències per a evitar les enormes pèrdues que es generen. **Promoure la gestió pública de l'aigua en el màxim de municipis**. On siga privada, condicionar la renovació de concessions a la disminució de pèrdues en la distribució i elevar els estàndards de gestió.

2.4 PROTEGIR LA VIDA

2.4.1 LA BIODIVERSITAT COM BEN UNIVERSAL QUE ENS PROTEGEIX I ENS REFORÇA.

Segons el Banc de Dades de Biodiversitat de la Generalitat Valenciana, a la Comunitat Valenciana habiten més de 20.500 espècies. La seua presència i conservació és essencial per al manteniment dels processos biològics i el funcionament dels ecosistemes, assegurant recursos com l'aigua, aliments, matèries primeres, i clau en sectors com l'agricultura, ramaderia, pesca i apicultura; a més de constituir un patrimoni cultural únic i irrepetible.

Ja l'any 2005 l'OMS reconeix que **la salut humana depèn de la qualitat dels ecosistemes**. La salut humana precisa d'ecosistemes rics, diversos, ben conservats, on interaccionen les espècies, es mantinguen processos i cicles essencials en l'agricultura i ramaderia, no solament en la producció d'aliments i béns de consum; també a l'oci, el turisme i l'ús públic del territori que en la pandèmia del COVID-19 han sigut essencials. Fernando Valladares, ens explica molt bé aqueixa dependència: *“La nostra salut és una raó per a conservar la biodiversitat, a més dels múltiples beneficis que ens aporta, ens protegeix de malalties infeccioses. L'existència d'una gran diversitat d'espècies, que actuen com a hoste limita la transmissió de malalties com el coronavirus o l'Ébola, siga per efecte de dilució o amortiment.”*

El congrés Mundial de la Naturalesa de la UICN celebrat al setembre de 2021, ha destacat els **llaços existents entre la biodiversitat i el benestar humà**. La biodiversitat és fonamental per a la **seguretat alimentària**⁴⁴.

Però els beneficis no solament es manifesten sobre la salut. La biodiversitat també té una gran importància econòmica que va molt més allà del valor de les activitats considerades de manera clàssica com a productives (o millor dit, *extractives*): obtenció de fusta, suro, llenya, fruits comestibles etc. A estes “produccions” hem d'afegir altres com a mel, resines, plantes aromàtiques i medicinals i diferents tipus de fongs. D'altra banda, les produccions agrícoles i ramaderes que es vinculen a zones naturals ben conservades i especialment aquelles protegides (com a parcs naturals i reserves de la biosfera) solen beneficiar-se d'una major revaloració econòmica, major i millor publicitat i més fàcil distribució i venda. També un entorn natural divers i ben conservat incrementa les oportunitats econòmiques i l'ocupació en activitats relacionades amb el turisme rural i/o ecològic i el mateix ocorre amb diferents actuacions relacionades amb la protecció, conservació, restauració i millora dels ecosistemes més valuosos ecològicament, que són una important font d'ocupació i que solen beneficiar-se d'ajudes internacionals de caràcter ambiental.

Els serveis ambientals que generen els ecosistemes ben conservats i amb elevada biodiversitat ens brinden una sèrie de funcions gratuïtes que cada vegada més s'estan valorant i traduint en forma dels beneficis econòmics que suposen (fins ara mal valorats) i sobretot el que ens costaria reproduir-los si desaparegueren. Ricardo Almenar explica molt

⁴⁴ WWF, 2020, Informe Planeta Viu 2020: revertir la pèrdua de biodiversitat

bé aquests serveis com a externalitats que han de repercutir en els propietaris, gestors i comunitats rurals.⁴⁵

En VerdsEquo proposem la implementació de costos/beneficis, estudiant la possibilitat d'establir mecanismes per a establir el pagament d'aquests serveis ambientals. Aquests serveis ecològics bàsics com la conservació i protecció del sòl, la recàrrega d'aqüífers, la moderació dels microclimes, el manteniment dels equilibris atmosfèrics i climàtics, la pol·linització, etc., suposen xifres enormes si les estimem econòmicament que multipliquen per desenes o centenars de vegades el valor de les produccions comercials derivades de l'explotació directa dels ecosistemes (veure diverses estimacions per a Europa o el PV). Finalment del conjunt dels éssers vius, de la biodiversitat, s'obtenen substàncies de gran interès farmacèutic que tenen gran valor econòmic i que poden resultar indispensables per a tractar malalties greus i que encara estan començant a estudiar-se.

Una de les eines de les quals disposem és la protecció de les espècies i hàbitats, que regula la legislació ambiental, com la Llei 11/1994 d'espais naturals protegits de la Comunitat Valenciana i la Llei 42/2007 de Patrimoni Natural i Biodiversitat. Segons dades de la Generalitat Valenciana, el 40% del territori valencià està englobat sota alguna figura de protecció, ja siga d'àmbit municipal, autonòmic, estatal o europeu. Com analitza EUROPARC-Espanya⁴⁶, la conservació dels **espais naturals protegits**, el gran projecte europeu de la Xarxa Natura 2000 del qual formem part no s'ha d'interpretar sota el prisma de restriccions o regulació d'usos, sinó com una oportunitat de desenvolupament, d'adquirir avantatges de competitivitat de productes i serveis, com una marca de qualitat que des del consum de béns i serveis es valoren per la seua identitat amb el territori, per la seua proximitat i sostenibilitat. La protecció i conservació d'hàbitats i espais són un motor econòmic per a les economies locals. El manteniment dels processos biològics és un element fonamental en sectors tan importants com el turisme, entès més enllà de la concepció de turisme rural o turisme de naturalesa, relacionats amb la salut i el benestar humà.

En els diferents manuals i documents tècnics elaborats per EUROPARC⁴⁷, s'arreglen les conclusions de l'OMS i UICN, on es reconeixen els beneficis per a la salut humana del contacte amb el medi natural: disminució de la freqüència cardíaca i pressió arterial, menor risc de malalties cardiovasculars, producció de vitamina D, recuperació de malalties i increment de la resposta immune.

⁴⁵ El bosc protector. Ricardo Almenar, 2015, Editorial Bromera. "Els ecosistemes forestals ofereixen serveis que són gratuïts, generen incentius, externalitats que no repercuteixen en els propietaris, gestors i del medi rural, ja que les característiques del territori valencià, amb més de la meitat del territori forestal i que es troba la majoria a l'interior, genera beneficis, que gaudeixen les poblacions del litoral...és necessari establir mecanismes, com una taxa, similar al fracassat centim sanitari del gasoil i gasolina...per a remunerar aqueixos serveis, per exemple l'absorció de gasos d'efecte d'hivernacle o el subministrament d'aigua..."

⁴⁶ EUROPARC-Espanya com diu en el seu web <https://www.redeuroparc.org/> s EUROPARC-Espanya és des de 1993 el principal fòrum professional de les àrees protegides a Espanya, on es discuteixen i elaboren propostes per a la millora dels espais naturals. Participa activament en la [Federació EUROPARC](#), organització paneuropea creada en 1973 que reuneix institucions de 39 països dedicades a la gestió d'àrees protegides i a la defensa de la naturalesa.

⁴⁷ VVAA, 2013. Salut i àrees protegides a Espanya. Identificació dels beneficis de les àrees protegides sobre la salut i el benestar animal- Oficina Tècnica EUROPARC-Espanya. Fundació interuniversitària Fernando González Bernáldez.

“Els boscs i la biodiversitat associada proporcionen una àmplia gamma de productes i serveis que contribueixen a la salut humana, medicines, aliments, aigua i aire...”⁴⁸ L'estil de vida actual, associat a un model urbà i industrial genera greus problemes de salut, existeix una àmplia base de recursos en *Salut i Espais Naturals. Guia de recursos* (Editat per Ministeri per a la Transició Ecològica i Repte Demogràfic-Xarxa de Centres d'Informació i Educació Ambiental). Al Japó tenim un clar exemple d'incorporació entre salut i medi ambient, en el programa nacional de salut, el Shinrin-yoku (Banys de bosc).

Aquesta necessitat de restablir la relació de la nostra salut amb el medi natural, implica una oportunitat per al medi rural. L'existència d'usuaris des de l'àmbit urbà al rural, que és on es donen les condicions idònies per a recuperar aqueix dèficit de naturalesa, genera sinergies, precisa l'existència de serveis i equipaments que afavoreixen el desenvolupament socioeconòmic i eviten l'èxode rural.

Des de VerdsEquo treballem per a garantir la conservació de la biodiversitat com a objectiu principal per al benestar humà i un bon estat de salut. Per a això proposem la protecció del territori amb la participació i protagonisme de la població local, fomentar l'agricultura ecològica i la ramaderia extensiva, el comerç local, de proximitat, la sobirania alimentària i la implementació en tots els àmbits de l'educació ambiental. Amb aquestes estratègies es crea ocupació, s'aconsegueix la mitigació i adaptació al canvi climàtic.

2.4.2 EL BENESTAR DELS ANIMALS DES D'UNA PERSPECTIVA VERDA

Cuidar els animals és una oportunitat per a desenvolupar actituds molt poc valorades en els nostres dies com són la tolerància, la compassió i l'empatia. És la nostra oportunitat per a aprendre a defensar i respectar no solament els animals sinó també les poblacions humanes, els discapacitats, els més febles en general com a majors, dones, xiquets, o les generacions esdevenidores.

George Thorndike Angell, un advocat nord-americà del segle XIX que va ser un dels pioners en la lluita animalista, diu així: *"A vegades em pregunten: Per què inverteixes tot aquest temps i diners parlant de l'amabilitat amb els animals quan hi ha tanta crueltat cap a l'ésser humà? Al que jo responc: Estic treballant en les arrels"*.

Canviem el paradigma i enfrontem-nos a la realitat: passem de l'antropocentrisme (l'humà és l'espècie més important) al ecocentrisme (l'ésser humà no és un ser superior, hi ha preservar i respectar tota la vida del conjunt d'un ecosistema) i per tant al biocentrisme (totes les vides són importants i interdependents). Aquest canvi de paradigma ha de donar-se com més prompte millor per la nostra pròpia supervivència, per a revertir el procés de la sisena extinció massiva que els científics han documentat amb una gran precisió. També és imprescindible implementar el respecte als animals que conviuen en les nostres llars i que formen part del nostre nucli familiar.

Les següents dades evidencien la urgència d'aquest conflicte.

Des que la humanitat va descobrir l'agricultura fa 10000 anys fins avui, els animals salvatges han vist reduït el seu número en favor dels animals domèstics i els destinats al consum

⁴⁸ FAO i PNUMA 2020, L'estat dels boscos en el món 2020. Els boscos, la biodiversitat i les persones.

humà, tal com ho explica el sociòleg Paul Chefurka⁴⁹. Els experts asseguren que som cada vegada més gent en la Terra i cada vegada més gent amb la creença que és necessari menjar animals per a estar sa. Aquesta creença no té cap fonament científic i ens porta a una situació insostenible.

A Espanya, durant l'últim mig segle s'ha quintuplicat el consum de carn⁵⁰. És un creixement excessiu, amb implicacions molt negatives sobre el medi ambient i sobre la salut. En conseqüència, des de fa anys, diverses associacions i personalitats recomanen disminuir el consum de carn, per raons **ètiques**, per a evitar la crueltat cap als animals. Però també hi ha raons **mediambientals**, aquest augment en el consum de carn porta amb si major impacte ambiental quant a contaminació i despesa d'aigua. Per últim, les raons de salut, ja que nombrosos estudis demostren estadísticament que les persones que segueixen una dieta vegetariana viuen més i en millors condicions de salut.

La indústria de la carn animal és la primera causa del calfament global perquè provoca més emissions de GEH que tot el sector del transport (metà i òxid nitrós)⁵¹. També, en destruir els boscos i els mars, està reduint la capacitat d'absorció del CO2 de la Terra.

1 de cada 4 espècies de mamífers està amenaçada d'extinció segons la UICN (Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa). Segons la mateixa font, "la Terra ha perdut la meitat de les seues poblacions d'espècies salvatges en menys de 40 anys". La destrucció de l'habitat és la principal raó de l'extinció de les espècies.

Amb aquestes dades, i molts més que no hem presentat, queda clar que no estem respectant les 3 lleis de l'ecologia que són la biodiversitat, la interdependència de les espècies i els recursos finits (no podem créixer indefinidament en un món amb recursos finits). Hem de ser ecològicament intel·ligents i canviar el nostre comportament per a reduir la nostra petjada ecològica el canvi ha de venir de la pròpia voluntat i plena consciència de la ciutadania. Solament amb disminuir el nostre consum d'animals l'impacte positiu seria enorme.

Una alternativa al maltractament, és menjar menys carn i que no siga produïda de forma intensiva i convencional (amb pinsos cultivats amb herbicides, plaguicides i nitrats, i amb excés d'antibiòtics que indueixen a les resistències, com diuen la FAO i l'OMS). En el cas de consumir carn que siga de producció extensiva, local i ecològica, amb animals alimentats amb pinsos propis i ecològics, i tractaments veterinaris, en les condicions adequades a les seues necessitats vitals, tal com obliga la normativa d'Agricultura Ecològica de la UE).

Tots aquests problemes han de trobar resposta des del poder polític: s'ha d'educar a les persones de totes les edats en la cura dels animals i del medi ambient, d'igual manera que s'ha d'informar la societat, amb evidències empíriques, sobre el maltractament que pateixen els animals en les granges intensives i l'impacte ecològic que aquestes tenen.

⁴⁹ <https://collapseofindustrialcivilization.com/tag/paul-chefurka/>

⁵⁰ "A Espanya es quintuplica ho consumisc de carn mig segle."

https://www.abc.es/sociedad/abci-espana-quintuplicado-consumo-carne-ultimo-medio-siglo-201511011400_noticia.html

⁵¹ Ramaderia i canvi climàtic:

<https://www.ecologistasenaccion.org/article17918.html>

Se ha de fomentar el consum d'aliments vegetals que són més sostenibles i millors per a la nostra salut, deixar de subvencionar i gravar la ramaderia intensiva en favor de la promoció de la ramaderia extensiva, tradicional i promoure la recuperació de races autòctones i sempre consumir aliments amb el criteri del benestar animal.

Això només són exemples que podrien ajudar a revertir la situació, però és evident que existeixen moltes solucions possibles. Encara és possible aquest canvi de paradigma, la nostra societat està canviant i tot apunta al fet que anem cap a una societat més ètica i conscienciada. Encara no és massa tard.

REpte 3: UNA ECONOMIA AL SERVEI DE LES PERSONES.

3.1. DESENVOLUPAR MODELS ALTERNATIUS A UN CREIXEMENT IL·LIMITAT.

3.1.1. Els nous desafiaments sobre l'economia, el treball i el consum.

Estem en un **procés d'acceleració social**: acceleració tècnica (augment de les velocitats de desplaçament i comunicació), acceleració del canvi social (els nostres costums i maneres de relacionar-nos es transformen) i una acceleració del ritme de vida com a reacció a les dues anteriors. Com a resultat, tenim un adéu generalitzat a la felicitat, amb treballadors cremats i en trànsit a la depressió⁵². I una vegada que hem accelerat no ens importa les conseqüències d'aquesta demanda d'energia i recursos, només ens importa la nostra qualitat de vida. Qualitat de vida que se sosté principalment amb les energies fòssils i uns recursos materials finits, el consum dels quals ens porta a un augment de les emissions de carboni ajudant a seguir propiciant el canvi climàtic, i a una espiral insostenible degut al ritme d'extracció i ús, i al creixement poblacional, que pot trencar-se en qualsevol moment.

La revolució industrial va ser el començament de la producció massificada i l'embrió de la **societat del consum**⁵³, és a dir, el començament d'un altre model històric i, com a conseqüència, d'un nou marc social que troba el seu desenvolupament exponencial a la segona meitat del segle XX, passant a ser una societat o comunitat de productors a una de consumidors. Ara mateix, després d'un període d'alliçonament amb ferramentes potents, vivim en una societat addicta al consum, on l'estructura social sembla que es decanta perquè els iguals són els que consumeixen el mateix que ells, *subjectes individuals* que corren una carrera veloç i a qualsevol cost, amb l'únic objectiu d'assolir pertànyer a alguna cosa que consideren la materialització d'un desig irrenunciable, però que en assolir-ho torna a diluir-se i immediatament fixant-se una nova ambició, començant una nova carrera esbojarrada⁵⁴: una mena de corretja sense fi.

⁵² Hartmund Rosa "Alienación y aceleración hacia una teoría crítica de la temporalidad de la modernidad tardía" Katz editores 2016. Colapsología

⁵³ ESTEBAN J. ARIAS CÁU y SERGIO S. BAROCELLI. 2000. El sobreendeudamiento del consumidor y la adicción al consumo. Academia Nacional de Derecho y Ciencias Sociales de Córdoba; <http://secretarias.unc.edu.ar/acaderc/el-sobreendeudamiento-del-consumidor-y-la-adiccion-al-consumo>

⁵⁴ Conf. RODRÍGUEZ, Gonzalo M., *El daño punitivo ante una incontestable realidad*, Revista Jurídica de Daños, IJ Editores, 18-07-2012, IJ-LXV-241, <http://www.ijeditores.com.ar/articulos.php?idarticulo=62241&print=2>.

Aquest consum desaforat, ha derivat cada volta més en una **concentració dels capitals** i en una separació de l'economia de les empreses que fabriquen els bens i els serveis (*economia real*), de la dels mercats financers que manegen i gestionen els diners (*economia o mercats financers*). A pesar que els segons no són els que sustenten realment l'economia i les nostres necessitats, en aquest moments, són els que més poder i control ostenten a la societat, sent com un poder paral·lel que actua amb molta falta de transparència, intentant que li afecten el menor nº de regulacions i normes mediambientals o socials. En aquest escenari, es va produir la crisi especulativa de 2008. Aquests mercats financers han anat creixent en volum, superant ja fa temps a la real, i estant en estos moments molt probablement (perquè no se tenen xifres exactes) en una proporció per damunt del 300%⁵⁵, la qual cosa dona idea del volum real d'aquest poder.

Abans, cada crisi aportava un nou matís a la interpretació d'aquests desequilibris entre econòmics⁵⁶. Les causes podien ser diferents: insuficiència de demanda, guerres, inestabilitat política a les zones usualment més calentes del planeta, l'estanflació dels setanta, les crisis financeres, l'aparició d'una revolució tecnològica, etc.), però amb conseqüències anàlogues: augment de l'atur, estancament econòmic i, en molts casos, canvi en el model productiu. Amb la pandèmia hem tingut fortes restriccions de la demanda i de l'oferta, deguts als confinaments, i, sobretot, canvis profunds en les maneres de treballar i produir, que potser hagen vingut per quedar-se o altres que se reforçaran (teletreball, canvis en els hàbits de consum, ...). I gràcies a les injeccions de diners per a la recuperació post-COVID19, se faran inversions relacionades amb l'emergència climàtica i les transicions energètiques i ecològiques i la recuperació de la biodiversitat, com l'aposta per la producció d'energia neta i renovable, canvis en la mobilitat, digitalització, etc. Podem dir que se trobem en un punt d'inflexió molt important, potser sense precedents.

D'altra banda, la fragilitat del comerç internacional basat en energies fòssils i en la deslocalització, fa a la nostra societat dependent de recursos que es troben a grans distàncies, i en el camí anem perdent biodiversitat de la que depenem, però, per sobreviure⁵⁷. Açò dona peu a ser cada volta menys resilents a canvis, i a que qualsevol conflicte pugui ficar en perill la capacitat d'alimentar-nos o d'abastir-nos de bens de primera necessitat que ja no es fabriquen a nivell local o en proximitat, o que necessiten materials o energia que no se tenen on se necessiten consumir. Aquesta fragilitat ha estat clarament posada a prova durant la pandèmia, el conflicte ucraïnès o la vaga del transport. I cada volta més potser freqüent inestabilitats econòmiques o productives, amb efectes finalment amb el consum, relacionades amb la inestabilitat o conflictes socials, impactes ambientals globals o localitzats (com l'emergència climàtica), o problemes amb l'abastiment de recursos i energies no renovables.

Això no obstant, no es tracta necessàriament de consumir menys sinó de consumir millor, és a dir, de manera més eficient, centrar-nos en allò que és estrictament necessari per a la vida, que ens dona la felicitat, sense perjudicar ni reduir la dels demés, reduint els riscos per

⁵⁵ José Pérez de Lama, 2019, Datos comparativos «economía financiera» y «economía real»,

<https://arquitecturacontable.wordpress.com/2019/08/16/datos-comparativos-economia-financiera-y-economia-real/>

⁵⁶ Rafael Pampillón. 12 ene 2021. ¿Por qué hay tanto desfase entre economía real y financiera? <https://civismo.org/es/por-que-hay-tanto-desfase-entre-economia-real-y-financiera/>

⁵⁷ Colapsología pàgina 59

a la nostra salut i per al medi ambient⁵⁸. Al mateix temps, haurem d'ajustar-nos cada volta més a una reducció de les necessitats laborals, degudes a l'excés de població i l'ús de noves tecnologies (com la robotització o les TICs), que podran assumir rols de reducció d'horaris i treballs suprimibles, al temps que els nostres espais d'oci augmenten, com en èpoques passades ja va succeir, sempre des d'una òptica de justícia social, igualtat, democràcia i repartiment de la riquesa. No hi ha dues crisis separades, una ambiental i una altra social, sinó una sola i complexa crisi socioambiental.

Per tant, ens haurem de plantejar un nou paradigma on les necessitats de les persones s'hauran d'adaptar als límits planetaris, i els treballs deurien estar en consonància amb les nostres necessitats vitals i expectatives, que van molt més enllà de treballar per tal de consumir.

3.1.2. Economia verda: l'escala humana, relocalització i proximitat.

Economia liberal i deslocalització.

Economia (i per tant l'economia verda) és la ciència que estudia els recursos, la creació de riquesa i la producció, distribució i consum de béns i serveis per satisfer les necessitats humanes. Béns i serveis que són en essència escassos (l'economia també és coneguda com a ciència de l'escassetat⁵⁹). I això últim és més veritat que mai ara, quan l'escassetat de molts productes que estàvem important després de molts anys de **deslocalització**, està posant en perill qualsevol occident, demostrant que va ser un error deixar l'economia en mans de la globalització i de 'la mà invisible' del mercat (com a estandard de les polítiques econòmiques més liberals). Això s'ha posat d'evidència principalment amb la Pandèmia derivada de la Covid-19. L'Economia Verda assumeix postulats bàsics de l'Ecologia Política i també té a veure amb la gestió de l'escassetat, però és la formulació de ciència econòmica els postulats de la qual són millorar el benestar humà i l'equitat social, reduir els riscos ambientals i la pressió sobre els sistemes naturals i harmonitzar el desenvolupament econòmic i el consum eficient dels recursos, no només ara i per als que vivim en aquest moment concret de la història, sinó que ha de tenir en compte que els béns i serveis (escassos) han d'arribar per les generacions futures. Ens ho estan dient els nostres joves, des de moviments com *Fridays for future* o Joventut pel Clima, entre d'altres. És per això que l'economia verda ha de basar-se en una escala més humana (lluny dels grans paradigmes macroeconòmics) i centrar-se en les persones, principalment les cures i el medi ambient.

L'èxit de l'economia capitalista neoliberal de les darreres dècades, i que ens ha portat a la situació actual de desigualtat i emergència climàtica, s'ha basat en el consum massiu propiciat per uns preus anormalment baixos dels béns i serveis derivats de dos factors

⁵⁸ Adriana Norma Martínez y Adriana Margarita Porcelli. 2016. Consumo (in) sostenible: nuevos desafíos frente a la obsolescencia programada como compromiso con el ambiente y la sustentabilidad. *Ambiente y Sostenibilidad* 2016 (6): 105-135

⁵⁹ Paul Samuelson y William Nordhaus - *Economía* (18ª edición): Economía es el estudio de cómo las sociedades utilizan recursos escasos para producir bienes valiosos y distribuirlos entre diferentes personas. Aunque ya en 1932 Lord Robinson escribió: "La ciencia que se ocupa de la utilización de medios escasos susceptibles de usos alternativos. Es decir, la escasez de recursos es lo que da base al estudio de la economía".

principals que falsejaven el sistema: la **NO** internalització dels costos ambientals i socials que suposava la producció de béns i serveis, i l'ús de les matèries primeres i l'energia sense tenir en compte la disponibilitat futura o la capacitat de renovació dels sistemes físics de aquestes matèries primeres -i de l'energia, el preu de les quals anormalment baix ha propiciat portar-lo a límits d'estoc (com vénen denunciant científics que ens situen al '*Peak Oil*⁶⁰) sense tenir en compte necessitats de les futures generacions-.

Economia d'escala humana, proximitat i relocalització.

Les polítiques públiques en matèria econòmica '*verda*' han d'ajudar a revertir tot això des d'una escala més humana, afavorint les **PIMES**, que difuminen més l'economia i redistribueixen més la riquesa, amb polítiques que propicien un consum de **proximitat**, més conscient i de major qualitat, que evite l'**obsolescència programada** (és una oportunitat per canviar el model econòmic basat en la quantitat, per un basat en produccions petites, d'alt valor afegit i que proporcionen més satisfacció al consumidor a l'instant i per més temps) evitant comprar, llençar, comprar, substituint-lo per comprar i mantenir el producte més temps, generant una economia alternativa, com és la de les **reparacions**, la **recuperació** i el **segon ús**, i les adequacions, que pot arribar a ser importantíssima i que és part de l'economia verda i circular.

La pandèmia ha propiciat que molts productors a nivell mundial comencen a adoptar un nou enfocament, basat en la proximitat i la sostenibilitat de les cadenes productives i de subministrament, produint més a prop, amb més valor afegit, la qual cosa pot generar un increment de les economies locals que redundarà en beneficis compartits. Les polítiques verdes han de potenciar aquesta tendència, donar suport als productors que volen fer el camí de tornada (després de la deslocalització de moltes fases de la seva cadena de valor duta a terme a l'últim terç del segle XX, ara toca **relocalitzar l'activitat econòmica**) i reconvertir-se per tornar a internalitzar la part de la producció amb estàndards de producció sostenibles que són els que demanen cada cop més els consumidors i que ajudaran a disminuir la petjada ecològica dels productes.

La sostenibilitat i la qualitat han de ser els elements clau per mantenir el valor afegit i aconseguir un preu just que permeti viure dignament de l'agricultura, la ramaderia i la pesca, sectors que jugaran un paper clau en un futur proper i que hem de cuidar per mantenir una sobirania alimentària que ens faci més resilients davant de futures crisis (derivades de l'emergència climàtica i de l'escassetat de matèries primeres bàsiques que puguin complicar el transport de mercaderies). Les administracions han d'ajudar els productors, sobretot els del sector primari, a potenciar els elements clau que els diferencien. Tenim un territori amb una gran riquesa natural i paisatgística i amb uns elements etnogràfics i culturals únics que, amb un correcte enfocament i donant valor a aquests elements juntament amb la qualitat i la sostenibilitat, poden ser claus per canviar un model obsolet: el de grans quantitats amb molt baixos marges, que s'ha demostrat inviable.

⁶⁰ Antonio Turiel - Explicando el peak oil de manera sencilla - <https://crashoil.blogspot.com/2019/11/explicando-el-peak-oil-de-manera.html>

Aquests sectors (agricultura, ramaderia, pesca), en gran part vinculats a l'entorn rural, veuen certs postulats de l'economia verda en negatiu (ho entenen com a més costos) i és la nostra responsabilitat treballar perquè ho vegen com l'oportunitat que és, ajudant-los en la transició i demostrant que, no només és la millor via a futur, sinó que ara és la millor manera d'afrontar els reptes que la perversa dinàmica d'oligopoli que els mercats han generat. L'estructura de les explotacions agrícoles del nostre territori (amb explotacions de mida petita i una alta dispersió de la propietat), més que un *handicap* són realment una oportunitat per a la transició agroecològica de les mateixes (amb avantatges comercials, per ajudar-los a diferenciar-se, ambientals, ja que generen moltíssims menys impactes i són més eficients energèticament, baix la qual cosa l'agricultura convencional sols és factible gràcies a l'alta disponibilitat i els baixos preus dels combustibles fòssils i els insums -fertilitzants i plaguicides-)⁶¹, un altre exemple més de com el baix preu del petroli (per la no internalització dels costos ambientals associats a tot el cicle de vida del mateix) falseja i deixa en evidència un dels paradigmes sobre els quals es sustenta el capitalisme, ja que no es compleix que els més eficients són els que guanyen al mercat no intervingut.

Economia circular, decreixement i ecofeminisme.

Un dels elements de l'economia verda (en què més èmfasi ha posat la Unió Europea⁶², com a element clau també per fer sostenible els actuals sistemes de producció) és l'economia circular, que és un model de producció i consum que implica compartir, llogar, reutilitzar, reparar, renovar i reciclar materials i productes existents totes les vegades que sigui possible per crear un valor afegit per estendre'n la vida útil (i dels seus components). Per potenciar-la, la Comissió ha adoptat un nou **Pla d'acció per a l'economia circular**⁶³, un dels principals elements del Pacte Verd Europeu, amb els objectius de fer que els productes sostenibles siguin la norma a la UE, empoderar els consumidors, centrar-se en els sectors que utilitzen més recursos i que tenen un potencial elevat de circularitat i garantir que es produeix menys residus.

Un dels objectius de l'economia circular és la reducció dels residus (la Unió Europea produeix 2500 milions de tones de residus a l'any) i per això les polítiques de la Unió pretenen que s'arribi a una economia neutra en carboni, sostenible, lliure de tòxics i completament circular el 2050, però cal anar més enllà, ja que és impossible (per una mera qüestió de principis físics bàsics de la termodinàmica) una veritable economia circular (seria més exacte anomenar-la economia espiral) ja que per produir els béns es fa servir energia que no es pot reutilitzar o extreure a la resta del cicle de vida del producte. A més, els processos de reciclatge solen ser intensius en l'ús d'energia, i per això futurs escenaris d'escassetat d'energia barata poden complicar aquesta operació bàsica per aconseguir la veritable economia circular que propugna la UE.

⁶¹ Hathaway, Mark (2015). Agroecology and permaculture: Addressing key ecological problems by rethinking and redesigning agricultural systems. Journal of Environmental Studies and Sciences, May 2015. DOI: 10.1007/s13412-015-0254-8

⁶² Noticias Parlamento Europeo, 2021, Economía circular: definición, importancia y beneficios <https://www.europarl.europa.eu/news/es/headlines/economy/20151201STO05603/economia-circular-definicion-importancia-y-beneficios>

⁶³ Comisión Europea, 2020, Modificar nuestras pautas de producción y consumo: El nuevo Plan de acción para la economía circular muestra el camino hacia una economía competitiva y climáticamente neutra de consumidores empoderados. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/ip_20_420

Les solucions a la crisi sistèmica a la qual ens enfrontem -una crisi que va molt més enllà del vessant econòmic- són solucions també sistèmiques que han d'incidir en una multiplicitat de factors i afectarà tota la societat. Una de les claus d'aquestes solucions és un **decreixement** que propiciï augments de la qualitat de vida (basat en disminució del consum, consum de qualitat vs quantitat) que aconseguixi desacoblar PIB (indicador que s'hauria de canviar per altres indicadors que incloguin aspectes qualitatius del desenvolupament humà) i emissions CO2. Altres claus són la relocalització de la producció i el consum de proximitat (més saludable per a l'individu i per al planeta) i de qualitat (que eviti l'obsolescència programada i els seus efectes perniciosos).

Tots aquests elements no seran útils a la nostra societat si no s'enfoquen des del vessant de defensar la vida des de la perspectiva més àmplia, la que inclou la vida humana (i aquí entren les economies més relacionades amb les cures, amb la Vida amb majúscules) i la vida natural (amb la defensa dels animals, les plantes i els ecosistemes que els donen suport i ens donen suport), una economia centrada en les cures que ha de posar en valor aquesta part importantíssima de l'activitat humana que és la que sosté la vida, la que està vinculada amb el feminisme i englobada a les teories de l'**ecofeminisme**⁶⁴ (que ha de formar part de l'eix central de l'economia verda) i que els models econòmics patriarcals han deixat de banda o li han restat valor, sent responsables d'haver arribat a la situació actual en restar importància (també econòmica) al sosteniment de la vida en el sentit ampli que dèiem.

3.1.3. Fiscalitat. El finançament just necessari per a desenvolupar els serveis públics i avançar en la igualtat i la justícia social. Fiscalitat verda.

El sancta sanctorum dels impostos. El sistema fiscal no és neutral.

Convé repassar ràpidament algunes nocions del que és la fiscalitat⁶⁵. No sols es tracta de recaptar diners, sinó a qui. La fiscalitat és un instrument de les polítiques econòmiques, socials, regionals, i també, per descomptat, de les ambientals, incentivant, dissuadint o castigant determinades activitats, en funció dels objectius dels governs.

La recaptació de capital, en forma d'impostos o taxes, per part de les Administracions es realitza amb el motiu d'assegurar el seu funcionament propi, proporcionar determinats serveis a la població, poder fer inversions en infraestructures o garantir l'activitat, l'ús i la funcionalitat d'aquests serveis i infraestructures. Per tant, reduir impostos comporta deixar d'assegurar els serveis i inversions de l'estat del benestar.

S'entén que els impostos sobre la renda són més progressius, si carreguen més als més rics, mentre que els indirectes (IVA) són més regressius, perquè graven al consum, i els pobres no es poden escapar, perquè la despesa en productes de primera necessitat suposa un percentatge major de la seua renda.

Poden ser recaptats per diferents administracions (Estat central, Autonomies, Ajuntaments...). Això dona marge per a aplicar diferents polítiques d'afavorir a particulars o

⁶⁴ Yayo Herrero (2012) - Propuestas ecofeministas para un sistema cargado de deudas

http://revistaeconomiacritica.org/sites/default/files/revistas/n13/2_REC13_Articulo_Y_Herrero.pdf

⁶⁵ Objetivos UE sobre fiscalidad al transporte. 2021 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/ganda_21_3662

empreses, independentment del que faça l'Estat, i permet el “dúmping” fiscal, com està fent el Govern de Madrid.

Impostos i taxes són, per tant, variables. A vegades es fa un “regal” en forma de reducció o eliminació d'impostos a determinats sectors econòmics, o zones geogràfiques, com en cas de crisi, de catàstrofes, o d'alt poder negociador d'aquests. Hi ha, en canvi, sectors molt perjudicials al medi ambient que no paguen impostos, com el combustible d'aviació⁶⁶.

Cal assenyalar que les anomenades subvencions a determinades activitats i sectors són una “fiscalitat inversa”. L'Estat no sols renúncia a taxar-les, sinó que les ajuda restant recursos al fons comú. Se suposa que per raons d'interés general... Encara que a vegades se subvencionen activitats depredadores.

Finalment, cal fer referència a l'evasió fiscal: la població de major riquesa o les empreses tenen opció de pagar els seus impostos en territoris amb menor càrrega fiscal, o guardar els seus diners en “paradisos fiscals” per a eludir la intromissió d'Hisenda. I també en això els estats són més o menys permissius, mentre es troba a faltar una legislació internacional uniforme que ho evite, almenys a escala d'Europa.

Fiscalitat Verda

Fa ja temps que alguns Estats es van plantejar cobrir o compensar mitjançant impostos o multes els costos ambientals o socials causats per l'impacte de determinades activitats personals o empresarials. Es reconeixia el principi de “el qual contamina, paga”. Prompte es va veure que aquest concepte tenia les seues limitacions, eixia a compte continuar contaminant, perquè hi havia suficient marge de beneficis, o perquè es podien carregar els sobre costos al producte.

La fiscalitat ambiental actual cerca “orientar” al mercat, a les activitats industrials o econòmiques, i al consum, cap a pràctiques, tecnologies o productes de menor impacte ambiental (difícil evitar produir algun impacte...) mitjançant recàrrecs fiscals, imposats a les emissions o, per contra, rebaixes o subvencions⁶⁷.

Aquesta és una eina interessant, encara que ha de ser prou fort com per a produir la transició desitjada, i a més ha de ser coherent amb el conjunt de les polítiques aplicades. Convé recordar que mai una política aïllada aconsegueix resultats decisius. I que hi ha altres eines polítiques que poden aplicar-se alternativa o complementàriament: regulacions i legislació més estrictes, prohibicions directes o tancaments d'activitat, exigències d'estàndards als productes, per a poder comercialitzar-los...

⁶⁶ *Sobre la exención de impuestos a la aviación*

https://www.elconfidencial.com/medioambiente/clima/2021-07-26/exencion-queroseno-aviacion-impuesto-co2_3198768/
<https://www.preferente.com/noticias-de-transportes/noticias-de-aerolineas/europa-anuncia-un-impuesto-al-combustible-de-aviacion-310929.html>

⁶⁷ *Oficina Europea Medio Ambiente. A favor de la reforma ambiental de la fiscalidad (pdf descargable)*

<http://istas.net/descargas/CAMPA%20DE%20LA%20OFICINA%20EUROPEA%20DE%20MA%20FAVOR%20DE%20LA%20REFORMA%20AMBIENTAL%20DE%20LA%20FISCALIDAD.pdf>

En definitiva, la “discriminació fiscal” és una eina política interessant per a propiciar un canvi en el model econòmic, cap a una major sostenibilitat, però mai l'única, i no sempre la més eficaç⁶⁸.

Un crit d'atenció: cal estudiar el context social, abans d'aplicar impostos o taxes que, a priori, semblen ambientalment justificades. El potent moviment de revolta social dels “jupetins grocs” a França va sorgir a partir de l'anunci d'una pujada en els impostos sobre els combustibles, àmpliament justificada per la importància de les emissions contaminants i d'efecte d'hivernacle d'aquests. Però l'anunci va ser l'espurna que va enfurir a un sector pobre de la població, no resident en les grans ciutats (en molts casos pel cost de l'habitatge o la falta de treball), i molt dependent del cotxe per als seus desplaçaments imprescindibles (treball, serveis, assistència sanitària...) per la baixa densitat de població, o per la inexistència d'oportunitats i serveis pròxims als domicilis. Era la punta que els feia la vida impossible.

La segregació social i l'amenaça de marginació, la desigualtat territorial, la mala disponibilitat de serveis públics com el transport... són factors decisius per a la qualitat de vida i la seguretat de grans sectors socials, amb un “medi ambient molt antropitzat” a vegades hostil o difícil. Una política fiscal aparentment correcta pot suposar conseqüències intolerables per a alguna gent. Mentrestant, s'està subvencionant el transport privat (com l'aviació), i es tanca el transport públic de proximitat (com el tren a la “Espanya buidada”). De nou: el conjunt de polítiques ha de ser coherent i combinat, meditar-les bé en les seues conseqüències, i consensuar-les (però no precisament amb els sectors econòmics poderosos i/o majors contaminants). Com les polítiques ambientals, les econòmiques i fiscals, han d'anar acompanyades de justícia social i igualtat.

3.2. DISSENYAR UNA NOVA ECONOMIA DES DE LA SOSTENIBILITAT.

3.2.1. Aprofitar els fons europeus de recuperació per fer una economia sostenible i solidària.

Fons europeus i recuperació justa i sostenible.

Els **Fons Europeus de Recuperació** (*Next Generation EU*)⁶⁹ estan formulats com una oportunitat per a la reconstrucció de l'Europa post-COVID19, tenint com a objectiu bastir una Europa més ecològica, més digital i més resiliència.

El punt de partida és l'Europa que tenim, l'Europa dels mercaders. En un temps en què els mercaders es mouen, en una aclaparadora majoria, en els mercats de capitals, més que en els de béns i serveis, ens arrisquem a què l'enorme inversió que impliquen els fons, reforça a qui té més capacitat, que són els mercats financers i no els productius, de forma que podríem aconseguir una Europa més digital, però no més resiliència ni ecològica. Per a açò, és

⁶⁸ Informe de la Agencia Europea del Medio Ambiente sobre la aplicación y efectividad de los “impuestos verdes”
Noviembre 2020

<https://www.eea.europa.eu/es/publications/92-9167-000-6-sum/page001.html>

⁶⁹ Aprovació del pressupost de la UE. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/IP_20_2073

imprescindible introduir la variant social, que col·labore a invertir el procés d'acumulació de rendes, llançant un procés per a la seua distribució que **considere, com un dels eixos fonamentals, la justícia social**. Només així, podrem assegurar la resiliència dels territoris i les societats, i arribarem a l'objectiu explícit d'adaptació als reptes actuals i futurs, sense maquillar el fet que el canvi climàtic i els seus efectes és el principal d'eixos reptes.

De moment, en raó de les seues capacitats de gestió, seran les empreses grans, on el capital financer té el seu àmbit d'inversió, les principals beneficiàries. Les empreses menudes, les autònomes i l'economia social veuran les seues expectatives frustrades, en forma de barreres burocràtiques, perquè la normativa no ha pensat en elles com a actores principals de la recuperació post-COVID19. I estes entitats són les que componen l'estructura bàsica del teixit econòmic i que millor col·laboren en la distribució de les rendes i, per tant, dels fons europeus.

Criteris verds per als fons de recuperació.

En eixes condicions, les **grans beneficiades poden ser les empreses energètiques**, podran trobar finançament i subvencions per als seus projectes de grans infraestructures. Per un costat, els seus projectes suposaran un llavat verd de les empreses més contaminants. Per altre, sotmetran el territori a nous impactes ambientals i climàtics encara per avaluar, en forma de macroplantes allunyades dels punts de consum, i alienes a la població a la qual deuri anar adreçades. Això està donant peu també a nous conflictes amb la societat civil⁷⁰, en forma de Plataformes i grups de defensa dels entorns on es pretenen ficar estos macroprojectes. També s'estan barallant possibilitats de ficar el focus a les **Comunitats Energètiques Locals** i en **potenciar l'autoconsum**, la qual cosa és molt més resilient i al temps, més descentralitzat i més just.

Per altra banda, una de les claus de l'èxit d'eixos fons és la **consolidació de fonts públiques de finançament**, alternatives als mercats. En eixe sentit, serà important l'harmonització de la base imposable de l'impost de societats. Molt més important, serà la implementació d'un impost sobre les transaccions financeres, que són, ara per ara, el mecanisme principal de "creació de riquesa" i acumulació de capital.

A hores d'ara, ja sabem que els fons europeus no van a eixir-nos debades. La reforma de les pensions és una de les condicions que han eixit a la llum, una derivada que indica que no només hi ha **manca de transparència** en el procés de gestió dels fons, sinó que **ens aboca a una generació de deute públic** sense precedents⁷¹, que tindrà com a torna una nova fase d'austeritat.

Els **criteris d'elegibilitat dels projectes** que es presenten, atenent a l'absència de dany significatiu al territori i la qualitat "verda" d'eixos projectes són la clau de volta per a què els fons europeus siguin útils per afrontar l'emergència climàtica. I per això, cal exigir justícia climàtica. La pandèmia ha fet evident la importància de la inversió en salut i en els treballs de cures personals⁷², assenyalant quines activitats són socialment necessàries i quines no ho són de cap manera. L'aplicació dels fons *Next Generation EU* ha de centrar-se en la provisió

⁷⁰ https://www.apuntmedia.es/noticias/societat/renovables-l-ecologisme-rural-manifesta-valencia_1_1454727.html

⁷¹ Observatori del Deute en la Globalització. <https://odg.cat/>

⁷² Dret a la desconnexió: https://www.eldiario.es/internacional/theguardian/portugal-hemos-prohibido-jefes-contacten-trabajadores-fuera-horario-laboral_129_8503717.html

d'estos recursos⁷³. Només d'esta manera, podrem transformar l'economia i la societat per a què siguin més verdes, inclusives, justes i resilients.

3.2.2. TICs, robotització de l'economia, teletreball i jornada de 32 h. Treball garantit. Nous formats a les relacions econòmiques i laborals.

El preu de qualsevol cosa és la quantitat de vida que ofereixes a canvi.

Henry David Thoreau

Nous vents esperançadors de canvis.

Estem a les portes de canvis nous que ja s'han començat a intuir i produir des de fa alguns anys.

No és una cosa nova, l'ésser humà i la seva societat han evolucionat al llarg de la història de manera més o menys constant. La diferència és que els nostres coneixements tan detallats del passat ens fan sentir que el procés s'està accelerant. **Vivim en una societat que es dirigeix inexorablement cap a molts canvis.**

A l'últim segle s'han succeït les **fites tecnològiques** que, juntament amb tots els **canvis en els drets** de la nostra societat, han donat forma a una nova manera d'entendre la feina, de relacionar-nos i de beneficiar-nos tant nosaltres com la societat de la que formem part.

Però, com sol passar, els grans canvis solen venir precedits de **moments convulsos**. La societat viu moments en què cada vegada hi ha menys temps, molta pressió per produir més -que no millor-, estrès sobre els treballadors i excessiva competència per a les empreses. Les noves tecnologies implantades al llarg dels darrers anys, lluny d'apaivagar l'escalada de productivisme i la pressa per ser més i millor, no han fet més que servir com a excusa per augmentar l'exigència que tenim amb nosaltres mateixos, amb els altres i que les empreses tenen amb els treballadors. I la situació no ha fet més que començar, ja que les fites tecnològiques, a tots els nivells, se succeeixen sense parar i amenacen de trencar "vells" equilibris que potser ja no serveixen i cal revisar.

Un dels equilibris que cal revisar és el de la **distribució de les hores de treball**. El 1817 Robert Owen va ser el primer a demanar que la jornada laboral fos de 8 hores, amb 8 hores més de descans i 8 de son. No va ser fins un segle després que es va començar a estendre de manera visible a més països. Han passat més de dos segles des de llavors i la societat, els tipus d'ocupació i la manera de treballar han canviat radicalment, però seguim mantenint la mateixa distribució de temps.

En aquests dos segles, primer la industrialització, i després la tecnologia i la robòtica han anat automatitzant processos i llocs de treball de manera cada vegada més ràpida, de manera que la societat amb prou feines pot mantenir el ritme per transformar aquests treballadors i adaptar-los als nous temps. Tot i això, fins fa uns anys aquest fenomen es donava sobretot en indústries fàcilment automatitzables, però la situació ha canviat. Tal com diu Harari (2007), la irrupció de la intel·ligència artificial en multitud de processos fa anys que amenaça llocs de treball, comença amb els menys qualificats i puja fins als més

⁷³ Ponència ideològica *European Greens*: <https://europeangreens.eu/manifesto/spain>

qualificats on la capacitat de càlcul, de processar ingents quantitats de dades o trobar patrons predictius de comportaments, està desplaçant treballadors que fins ara eren inimaginable substituir, amb l'avantatge que una IA no dorm, no menja, no protesta i té una despesa força fixa sense demanar augments de sou. Les estimacions de llocs de treball "en risc" al Regne Unit van des del 47 per cent de l'ocupació total als EUA per Frey i Osborne (2017) fins a l'estimació recent de l'ONS que el 7, 4 per cent dels llocs de treball al Regne Unit estan "en alt risc d'automatització" (ONS 2019a).

En una societat cada vegada més digitalitzada, amb menys temps, més estressada i amb costos a l'alça en la seguretat social per malalties relacionades amb l'estrès directament relacionada amb una societat adreçada a la producció cada vegada més gran, la necessitat d'una solució que uneix la creixent evolució de la intel·ligència artificial i robotització és necessària ja.

Segons l'OIT, l'excés de treball genera pèrdues de fins a un 3% del PIB. Els impactes entre els treballadors són diversos: baixa la productivitat, augmenta l'absentisme, està relacionat amb malalties cròniques, augment el risc de contraure malalties cardíques, càncer, avortaments espontanis al primer trimestre i naixements prematurs.

D'altra banda, la mecanització no produeix "automàticament" una reducció de la jornada laboral però sí que genera més producció compensant les hores. Treballar menys produint més. Això pot conduir a el "**atur tecnològic**" en àmbits de treballs poc qualificats. En aquest escenari, el cost de mantenir aquesta desocupació durant l'etapa de transició seria insostenible.

Quines mesures hem de prendre?

Per garantir feina per tots hem de **fer un esforç conjunt**, de tota la societat: treballadors, empresaris i institucions públiques. El contrari implicaria grans desequilibris en alguns sectors. I hem de recordar que encara que hi haja sectors que, ara com ara, es veuen menys afectats, al final tots estan potencialment immersos en aquests canvis. La injustícia social o l'abandonament de determinats sectors sempre duu a revoltes que impedeixen la normal convivència i la pau social.

Una de les mesures que ja fa temps que escoltem és precisament canviar la regla de les 8 hores de Robert Owen. Anar, al menys d'entrada, a una **jornada laboral reduïda a 32 hores**, permetria distribuir les hores de treball entre més persones i facilitaria que més treballadors pogueren accedir a llocs de treball.

La jornada de 32 hores i el teletreball voluntari, incloent les administracions públiques com a exemplificadores, es presenten com una de les solucions per a una conciliació familiar real i com a fre al creixent estrès laboral i digital que perjudica la salut dels empleats, el seu rendiment i la productivitat de les organitzacions i augmentant els costos derivats a la sanitat pública. Les famílies poden optar per treballar a temps parcial, i així afavorir la igualtat de gènere i la conciliació familiar, tenir més temps per descansar, formar-se, etc.

A més, és una **garantia d'estabilitat a la feina**. A més flexibilitat horària en l'ocupació, més taxes de rendiment i de producció; i alhora els treballadors seriem capaços de conciliar la vida laboral amb la familiar. A més, pensant en determinades necessitats d'alguns sectors bastant maltractats, com ara joves o dones, no sols és una possibilitat de millora sinó una

obligació amb aquestes noves generacions. Els joves del nostre territori són u dels sectors poblacionals més afectats per l'atur, i aquesta reducció horària i el consegüent alliberament de llocs de treball facilitaria la seua inserció.

En conclusió, la reducció de les hores de treball ha de ser un objectiu dels diferents governs, i que com a Verds hem de recolzar, per millorar la qualitat de vida dels ciutadans, reduint l'estrès laboral, millorant la conciliació familiar, la igualtat de gènere i la situació dels joves, redistribuint finalment la riquesa generada entre tota la societat, inclosos els treballadors. I promovent un canvi de mentalitat en què deixem de veure'ns com a persones aïllades i ens vegem i actuem com una societat que busca el benestar de tots, per tal d'avançar junts cap a una societat que treballa per viure i no viu per treballar.

3.2.3. Una mirada crítica a les activitats econòmiques del País Valencià a través del prisma de la sostenibilitat. L'autonomia de les persones per a determinar quina economia necessitem com a societat.

Avui dia hi ha quatre dades que estan fora de discussió⁷⁴: El creixement físic de les nostres societats s'aturarà en un futur proper; Hem alterat el conjunt del sistema terra de manera irreversible almenys a escala geològica humana; Ens endinsem en un futur molt inestable, no lineal, en què les grans alteracions internes i externes seran la norma; A partir d'ara ens podem veure sotmesos a potencials col·lapses sistèmics globals.

Com ens adaptem? Hem de crear una societat heterogènia que augmenti la seva resiliència⁷⁵ almenys pel que fa al nostre àmbit d'actuació política del País Valencià. Les nostres condicions de vida en aquest moment en aquest lloc concret depenen del que hagi passat recentment a diferents punts de la terra la civilització industrial és molt vulnerable, com ha indicat Meadows “hem de construir petits sistemes resilents”

Les polítiques que cal aplicar han de girar sobre quatre eixos, Protecció de la Democràcia, Economia circular, Neutralitat Climàtica, i Protecció de la Biodiversitat.

Democràcia.

A tot Europa, l'Estat de dret i els drets fonamentals estan sent atacats. A molts països, les forces autoritàries de dreta han aconseguit resultats electorals preocupants. Ataquen dones, el col·lectiu LGBTI o qualsevol cas de minories, amb el pretext de protegir els valors familiars, despellant-los dels seus drets d'autodeterminació i expressió. La independència del poder judicial és la següent a veure's afectada negativament. Fins i tot, la dimensió mediambiental de l'Estat de dret ha estat atacada, amb infraccions de la legislació europea sobre protecció mediambiental i limitant la capacitat de la societat civil per controlar i protestar contra les polítiques mediambientals nacionals. A més, les forces de dreta estan tractant de replantejar l'estat de dret d'una manera autoritària i intentar associar-lo amb l'aplicació del poder executiu de l'estat⁷⁶. Hem de recuperar el poder de l'acció local i

⁷⁴ Colapsologia pàgina 100

⁷⁵ Colapsologia pàgina 116

⁷⁶ Rule of law is at the core of the European Union – We need to protect it EGP Resolution adopted at the 32nd EGP Council, 2-6 December 2020

desenvolupar pràctiques de govern participatives. Conservar la democràcia i la justícia social.

Economia circular.

Reducció del consum de recursos: la nostra economia depèn enormement d'un subministrament constant de recursos naturals exteriors atès que som un importador net.

Internalització dels costos externs: els impactes ambientals adversos han d'estar inclosos als costos dels productes. Les subvencions perjudicials per al medi ambient han de deixar de donar suport a un sistema que premia i no penalitza l'extracció de materials i la contaminació.

Ecodisseny: la seva essència resideix a dissenyar productes sense deixalles, productes que facilitin el seu desmuntatge i la seva reutilització⁷⁷.

Substitució de substàncies perilloses: cal extraure les substàncies tòxiques del procés de producció per assegurar que no circulen indefinidament al bucle tancat de l'economia circular, afectant la salut humana o perjudicant el medi ambient.

Drets del consumidor i informació: cal estimular el consumidor a reclamar productes i serveis sostenibles des del punt de vista ambiental, per mitjà de polítiques que promoguin la seva disponibilitat, assequibilitat, funcionalitat, atractiu, reciclatge i reutilització. Cal que els productes siguin dissenyats de manera que puguin ser reparats i reciclats en lloc de rebutjats.

Reducció i reutilització dels residus: el primer objectiu sempre ha de ser la prevenció dels residus, seguits per la reutilització i la reparació, el reciclatge i la utilització biològica; Recollida selectiva.

La recollida selectiva de residus (especialment dels orgànics): és clau per millorar la qualitat dels materials reutilitzats, reparats i reciclats, majors índexs de reciclatge i quantitats reduïdes de deixalles finals.

Reciclatge: els objectius han de cobrir diferents tipus de residus: domèstics; paper i cartró, vidre, metall, plàstics, fusta; residus de la construcció i demolició i electrònics, tèxtils i orgànics, incloent-hi els fangs de depuradores;

Incineració i abocament: els abocaments i la incineració de residus haurien de ser el darrer recurs; cal prohibir tots els abocaments de residus reciclables i biodegradables.

*Plena aplicació de la legislació existent sobre els residus*⁷⁸.

Neutralitat Climàtica.

El mapa encara no està completament desenvolupat, i encara menys detallat. Per ajudar-nos a superar aquests desafiaments, hem de guiar-nos per principis sòlids: escoltar la ciència, protegir les persones, respectar la natura, fer pagar els contaminadors, invertir en innovació, empoderar els ciutadans, treballar amb altres administracions i aplicar el principi

⁷⁷ ADRIANA NORMA MARTÍNEZ y ADRIANA MARGARITA PORCELLI. 2016. Consumo (in) sostenible: nuevos desafíos frente a la obsolescencia programada como compromiso con el ambiente y la sustentabilidad. Ambiente y Sostenibilidad 2016 (6): 105-135

⁷⁸ On Circular Economy EGP Resolution adopted at 24th Council Utrecht, 20-22 May 2016

de precaució⁷⁹. Posar el clima al centre de la recuperació pot abordar dues crisis alhora. La recuperació ecològica i resistent ajudarà a reactivar l'economia i que les persones tornin a treballar mentre accelerem la nostra transició a la neutralitat climàtica. Invertir en solucions sostenibles i intel·ligents pot preparar les nostres economies per al futur. Si ho fem bé, una transició justa també pot generar molts altres beneficis: *millor qualitat de vida, societats més equitatives, aire més net, ecosistemes més saludables, més seguretat energètica i una economia més innovadora*. Per tornar-se climàticament neutrals, les emissions de diòxid de carboni i altres gasos d'efecte hivernacle s'han de reduir tan a prop com sigui possible de zero, a un nivell que els embornals puguin absorbir de manera segura. Establir objectius ambiciosos és una cosa, però complir-los és una altra. Assolir la neutralitat climàtica requereix reduccions d'emissions immediates i radicals. No es pot aconseguir mitjançant ajustaments marginals o només confiant en solucions tecnològiques hipotètiques majoritàriament. Requereix una transformació sense precedents dels nostres sistemes econòmics i societats, canvis als nostres estils de vida i un lideratge polític decidit. La participació de la ciutadania en aquestes decisions estratègiques serà fonamental perquè el procés tingui èxit⁸⁰.

Protecció de la biodiversitat.

Ha d'entendre-la de manera extensa, no separant el que succeeix a la naturalesa del que passa a les nostres societats. Per això ens hem d'enfocar en alguns aspectes com:

- *Estat del Benestar*. Política social amb l'objectiu de reduir les desigualtats econòmiques entre la població⁸¹ per augmentar la resiliència de la societat.
- *Innovació*. Les inversions dedicades a la creació de tecnologies innovadores s'han de basar més en els desitjos per al futur que no pas en les trajectòries del passat⁸². La tecnologia no té la capacitat màgica de resoldre tots els problemes, ha esdevingut un mite de la societat occidental. "Si bé una acció climàtica ràpida i ambiciosa encara ens pot salvar de la pitjor alteració climàtica, alguns impactes seran inevitables. Per tant, la tasca és evitar allò immaneable i gestionar allò inevitable. La inversió en adaptació pot preparar les nostres societats per al futur i protegir els més vulnerables"⁸³.
- *Agricultura ecològica*. Seguir desenvolupant-la per poder acabar generant, amb menys energia, rendiments per hectàrea similars o superiors a l'agricultura industrial, disminuint l'impacte en el clima i reestructurar les comunitats rurals⁸⁴.
- *Turisme*. Hi ha d'haver una reducció que permeti ajustar-se la capacitat de càrrega del planeta i de les destinacions i de reestructuració que el duga a convertir-se en un

⁷⁹ Green recovery towards climate neutrality. Resolución adoptada en 31 Council del PVE

⁸⁰ Green recovery towards climate neutrality. Resolución adoptada en 31 Council del PVE

⁸¹ Colapsologia pàgina 123

⁸² Janssen MA Y Shaffer M, "overexploitation of renewable resources by ancient societies and the role of sunk-cost effects" Ecology and society, vol 9. Num 1. 2014 pág 6

⁸³ Green recovery towards climate neutrality. Resolución adoptada en 31 Council del PVE

⁸⁴ De shutter, O. y Vanloqueren, G. The new Green revolution : how twenty -first -century science can feed the world Solutions vol 2 num4 2011 pag 33-44 . Colapsologia pàgina 73

sector veritablement sostenible⁸⁵. Apostar per un turisme lent⁸⁶ un canvi de mentalitat pel que fa a la cerca de la velocitat, l'elitisme i el privilegi social.

- **Mobilitat.** Aturar totes les ampliacions de ports i aeroports, per tendir a mobilitat menys impactant i resilient, així com reduir i/o aturar els subsidis per a les construccions i ampliacions d'aquests. El relançament dels trens nocturns a Europa i l'acceleració del desenvolupament de rutes ciclistes verdes tant a nivell autonòmic, com comarcal i local⁸⁷; que ajuden els treballadors a desplaçar-se al seu lloc de treball per rutes que disminueixen la seva petjada de carboni. És imprescindible una educació en aquest àmbit, sobretot a la població infantil, per tal que el calat d'aquestes mesures i accions siga adequat. És imprescindible una educació en aquest àmbit, sobretot en la població infantil, perquè el calat d'aquestes mesures i accions siga adequat.

Durant dècades, els Verds han estat a l'avantguarda de la lluita contra la crisi climàtica, juntament amb altres actors de la societat civil. No obstant això, davant d'un desafiament tan enorme, una certa quantitat d'humilitat pot ser útil per a tots nosaltres⁸⁸. És temptador convertir el missatge en boc expiatori. Els Verds estem compromesos a utilitzar la nostra influència política a nivell local, autonòmic, estatal, europeu i global per desencadenar el canvi.

3.3. RECUPERAR EL MEDI RURAL I AGRARI.

3.3.1. El medi rural valencià: el desenvolupament de les comarques interiors de forma sostenible i autògena.

Comarques rurals vives.

Les comarques valencianes d'interior no estan ni buides, ni buidades. És urgent canviar de perspectiva, com suggereixen diversos autors⁸⁹, estudis i informes⁹⁰ i acceptar que qualsevol persona té dret als mateixos serveis públics i recursos, independentment del seu lloc de

⁸⁵ Rocío Meana Acevedo extralimitación, decrecimiento turismo: la necesidad un cambio de modelo.

⁸⁶ Fernández Miranda R viajar perdiendo el sur crítica al turismo de masas en la globalización Madrid: libros en acción 2011

⁸⁷ Recuperarse del Covid-19, construir un sector turístico sostenible en toda Europa Resolución adoptada en 32 Council del PVE

⁸⁸ Green recovery towards climate neutrality. Resolución adoptada en 31 Council del PVE

⁸⁹ María Sánchez. Tierra de mujeres. 2019. *“No somos la España vacía. Somos un territorio lleno de vida. De personas, de historias, de oficios, de comunidades...Necesitan los mismos servicios a los que pueden acceder nuestros hermanos que viven en las ciudades”*.

⁹⁰ García Álvarez.Coque, J.M. (ed) 2021. Despoblación rural. Problemas y soluciones. Edita Universitat Politècnica de València.

Informe Medio Rural Comité Económico i Social Comunitat Valenciana, julio 2020.

Estrategia AVANT 20-30. Plan Estratégico Valenciano Antidespoblamiento. Universitat de València, 2021.

“Hacia un nuevo discurso de la ruralidad.... el empleo en exceso de expresiones como ‘despoblación rural’, ‘la España vacía’ o los ‘pueblos en peligro de extinción’ constituye asimismo una amenaza. Por un lado, se vincula de forma permanente ‘lo rural’ con atributos o procesos en negativo, lo que traslada un mensaje que invita poco a la atracción de personas, inversiones y actividades. En este sentido, se hace necesario cambiar el mensaje, de manera que refuerce también la autoestima y el empoderamiento de las personas residentes del medio rural. El tratamiento que se haga y la terminología que se utilice desde las políticas públicas son claves para este cambio de mensaje.”

residència (on viva és una altra expressió). Aquestes dues afirmacions són el primer pas per a un bon diagnòstic, aplicar solucions i millorar la vida de les persones al medi rural.

Hem d'abandonar la vella idea de l'enfrontament medi rural/medi urbà. La clàssica dualitat medi urbà/medi rural, necessita “trencar-se”, cercant una integració, cooperació, una visió holística del territori. La dualitat geogràfica del territori amb un litoral molt urbanitzat i poblat davant d'un interior despoblat amb domini de nuclis de mida reduïda i dispersos, sobretot a les províncies de Castelló i València, i en menor mesura a la província d'Alacant, dificulta implementar canvis i millores⁹¹. Partint de la premissa que els elements que necessita i que consumeix una ciutat són majoritàriament externs, i se'n generen molts en un àmbit rural: energia, aliments, recursos hídrics, forestals, minerals, culturals, etc. Aquesta interrelació és una oportunitat única: la població rural és clau per mantenir els ecosistemes, la seva biodiversitat, els serveis ambientals, i en conseqüència afavorir el benestar i la salut humana.

Dels 542 municipis valencians, el 31% (171) estan en risc de despoblació, atenent els criteris establerts a la Llei 45/2007 per al desenvolupament rural sostenible de la Generalitat Valenciana i a l'Agència Valenciana Antidespoblament (AVANT). Per ser conscients de la dimensió rural del territori valencià⁹², algunes xifres ens ajuden a situar-nos. Segons el criteri urbà de l'INE (població inferior a 10.000 habitants), el 82% dels municipis valencians serien rurals. . Una altra xifra significativa és que el 70% dels municipis tenen una població inferior a 5.000 habitants. . No obstant això, hi ha més factors a considerar al medi rural: “*El caràcter rural va més enllà de limitar-se a variables demogràfiques i activitats agràries; cal afegir-hi variables econòmiques i d'usos del sòl*” (Estratègia AVANT 2020/2030). El Pla Desenvolupament Rural Valencià estableix tres criteris: densitat població, piràmide poblacional i percentatge de sòl forestal i agrícola.

L'actual situació de despoblació de gran part de l'interior valencià, unit a una pèrdua de serveis, dotacions bàsiques i una menor capacitat econòmica és resultat d'un llarg procés iniciat als anys 20 del segle passat i accelerat en determinades etapes (postguerra, desenvolupament de els anys 60, intensificació del procés urbanitzador en dècades recents...) que ha generat una situació de greu desequilibri territorial entre litoral i comarques rurals d'interior, injusta i insostenible. Les causes són múltiples; moltes d'elles generals i repetides a gran part del planeta i per això les solucions no poden ser simplistes ni presentades com a fàcils. Requereixen noves polítiques decidides i valentes que s'oposin a variades “forces del mercat” que acreixen aquests desequilibris. Cal un gran esforç solidari de tota la societat valenciana per construir un model de desenvolupament sostenible per a tot el territori i amb èmfasi a les comarques més desfavorides.

Potencialitat del medi rural.

A l'actual escenari d'emergència climàtica, el medi rural té una gran potencialitat, els sectors primaris productius són estratègics per al present i el futur. L'agricultura amb una transició a producció ecològica, recuperant varietats i cultius, disminuint l'ús d'insums, ens assegura el

⁹¹ Estratègia AVANT 20-30. Plan Estratégico Valenciano Antidespoblamiento. Universitat de València, 2021.

⁹² Según el PDR 2017-2013, existen tres indicadores: Densidad de población, Pirámide poblacional invertida o sin equilibrio en edades y porcentaje de suelo forestal y agrícola para catalogar un municipio como rural.

subministrament d'aliments, i juntament amb el foment de la ramaderia extensiva⁹³, són claus per ser resilients, per mitigar i adaptar-nos al canvi climàtic. La sobirania alimentària genera béns en proximitat o el concepte de *quilòmetre 0*, dinamitza l'economia, fixa població i crea oportunitats d'ocupació. L'escàs teixit empresarial rural, basat moltes vegades en la transformació de productes agropecuaris, permet desenvolupar activitat econòmica i donar suport a altres sectors com el turisme, gastronomia o comerços locals, la creació de marques de qualitat. Hi ha molts exemples al llarg de la geografia. La creació i la promoció de marques de qualitat és una estratègia clau. El desenvolupament rural ha de recolzar-se en el seu potencial, que ve de la ma del sector agropecuari i forestal, aprofitant també les indústries singulars al territori que cal donar suport (Estratègia AVANT 20-30).

El valor ambiental i paisatgístic és una altra gran oportunitat per al desenvolupament de les comarques interiors. El turisme rural tampoc no és una alternativa sòlida, a excepció d'alguns casos, on l'existència d'un recurs natural, històric, cultural o paisatgístic actua com a dinamitzador, però necessita una xarxa de serveis bàsics⁹⁴.

Factors a millorar.

No obstant això, hi ha factors que corregir com la situació dels serveis essencials en el medi rural. La població dels municipis no es mantenen, no són sostenibles amb l'actual model de turisme de vacances, de caps de setmana i festius. És difícil mantenir serveis d'un poble (transport, sanitat, farmàcia, atenció sociosanitària, oferta cultural, educació, comerços, teixit associatiu, teixit productiu...) només amb els visitants estacionals.

La pandèmia ha possibilitat la generalització del teletreball, aquesta modalitat de treball des dels municipis és una oportunitat, i també un repte, ja que la xarxa de telefonia mòbil i l'accés a internet és deficient o precari a gran part de l'interior valencià (Comité Econòmic i Social Comunitat Valenciana, 2020).

L'alternativa de viure i treballar en el medi rural, no ha de comportar la renúncia i l'accés a serveis públics (sanitat, educació, transport), o el minvament d'oportunitats en treball i habitatge. Per frenar la despoblació, atreure joves i nous habitants, s'han de donar unes condicions dignes i mínimes i que sigui un valor afegit de qualitat de vida, l'elecció de ser habitant rural. Cal corregir la precarització dels serveis públics i la manca d'igualtat d'oportunitats dels territoris⁹⁵.

El transport al medi rural.

La singularitat del territori valencià amb una orografia peculiar condiciona la dualitat costa-interior, i es donen situacions de marginalitat entre territoris i desigualtat d'oportunitats. El transport s'ha de considerar un factor essencial i públic, en l'àmbit de les competències de

⁹³ David Sánchez Carpio, Andrés Muñoz Rico, Amanda Subiela Mathiesen y María Sanz, 2021, El sector ganadero en el País Valenciano: Una oportunidad para impulsar la producción extensiva y agroecológica. Ed. AMIGOS DE LA TIERRA, FOOD & WATER ACTION EUROPE i MITECO

⁹⁴ García Álvarez.Coque, J.M. (ed) 2021. Despoblación rural. Problemas y soluciones. Edita Universitat Politècnica de València. Informe medio rural. Comité Social i Económico Comunidad Valenciana, julio 2020. Estrategia AVANT 20-30. Plan Estratégico Valenciano antidespoblamiento.

⁹⁵ García Álvarez.Coque, J.M. (ed) 2021. Despoblación rural. Problemas y soluciones. Edita Universitat Politècnica de València.

l'administració. L'ús del vehicle privat per a l'accés a la feina i els serveis bàsics s'ha convertit en l'única opció possible a molts municipis.

El foment del tren d'alta velocitat, que connecta ciutats, però no territoris, o l'ús actual del ferrocarril per al transport de mercaderies a través del sistema de contenidors, des dels principals ports cap a l'interior del país, ha degradat la xarxa de rodalies i mitja distància; per canviar aquesta situació, cal diversificar l'oferta tant en trajectes com en freqüència per consolidar i incrementar el nombre d'usuaris. Al transport per carretera el paper que ha d'exercir l'autobús o el taxi rural és imprescindible per adaptar-se al canvi climàtic; moltes línies regulars han desaparegut o deixat de ser competitives i depenen d'ajuts o subvencions.

El pagament per serveis ambientals.

La compensació econòmica pels serveis ambientals que es generen a l'àmbit rural, no s'ha d'entendre com un acte punitiu, o un impost afegit, sinó com una cosa inevitable, que pot contribuir a generar ocupació, aliments saludables, mantenir recursos vitals, desenvolupar l'oci, esplai, turisme, és necessari per a una qualitat de vida i benestar.

La iniciativa privada ven els seus serveis allà on li són més rendibles, que coincideix on hi ha més població. Per això cal establir un sistema de compensació entre el litoral densament poblat i les terres interiors, amb una feble densitat de població. Com diem al principi, qualsevol persona ha de tenir el mateix accés als serveis públics, independentment del lloc on visca.

Els habitants de les terres de l'interior tenen com a propis un paisatges i paratges, que els habitants urbans utilitzen com a lloc d'oci i esbarjo. Posar uns espais amb gran valor ecològic a la disposició dels visitants, té un preu.

Protagonisme dels habitants del territori.

En el procés de creació d'una infraestructura d'explotació i protecció dels espais naturals els protagonistes són els seus habitants, com a compensació necessària a canvi de facilitar i oferir el territori als visitants. En dir "seu" ens referim a les diverses formes de propietat. D'una banda, la jurídica, la nua propietat (usdefruit) de les finques on està parcel·lat el territori. I d'altra banda, tant o més important que la primera, hi ha la propietat sentimental, el sentit de tenir com a propi el territori on s'ha nascut i ha crescut.

En definitiva, una combinació adequada **d'activitats tradicionals** reorientades cap a la producció ecològica, l'especificitat i la qualitat; **activitats vinculades a la protecció**, conservació i millora dels ecosistemes i d'un turisme rural ben regulat i que s'entronque de manera sinèrgica amb els altres dos pilars, més les noves oportunitats basades en el teletreball, poden sustentar un nou model de desenvolupament rural diversificat i realista, sostenible, que frene la despoblació i que genere activitats econòmiques duradores i ocupació qualificada i especialitzada que garanteixin un futur més digne i equitatiu per a moltes comarques d'interior valencianes. Sempre d'origen endogen o comptant com actor principal amb la població del territori.

Disposem d'una àmplia normativa que estableixen estratègies i mecanismes per al desenvolupament rural, tant autonòmiques com estatals, per a Verds Equo és urgent dedicar els recursos humans i econòmics per implementar-los.

3.3.2. Pacte Verd vs. nova PAC: sobirania alimentària i agricultura ecològica.

Evidències científiques de la necessitat de la transició agroecològica.

Hi ha cada volta més evidències científiques de la **necessitat d'establir un nou model agroalimentari**. Com ens recordava Nadia E. Scialabba⁹⁶, del Departament de Gestió de Recursos Naturals i Medi Ambient de la FAO, també en agricultura i alimentació, el model industrial està arribant als seus límits productius i d'impacte ambiental, social i econòmic.

Segons la revista *Nature*⁹⁷, **a nivell mundial s'està donant un creixement de la terra cultivada i una intensificació** al mateix temps. Els països més rics, a través de fons d'inversió privats o públics, subcontracten cada volta més la producció de cultius o compren terres a les regions més pobres, en un procés que la FAO ja anomena “*acaparament de terres*”. Aquests fons especulen amb cultius que donen rendiments a curt termini o tenen com objectiu autoabastir-se. L'expansió d'aquesta superfície agrícola al planeta, per sobre d'1.000.000 ha en els últims 20 anys, planteja un seriós problema per a la protecció del clima o la biodiversitat, la qual cosa se'ns torna en forma de pandèmies i altres problemes. Aquest creixement s'ha fet a costa de terres silvestres a Sud-Amèrica o Àfrica, entre altres, fonamentalment per l'augment del cultiu de soja i altres grans per a ramat, amb gran pes de Xina. Malgrat tot, **l'àrea mundial de terres de cultiu per càpita va disminuir en un 10%** a causa del creixement de la població: les millors terres es dediquen a cultius d'exportació, mentre la població nativa pot patir fam o problemes ambientals i socials, sent així un model del tot insostenible. Podem extraure fàcilment un altra conclusió: la fam no és un problema de model productiu, com alguns s'empenyen en mostrar, sinó de condicionants econòmics i sociopolítics (com la tinença de la terra i els factors de producció, o la distribució dels aliments i la riquesa).

A més, per a les nostres “modernes” societats, **la dependència dels aliments produïts a grans distàncies té enormes implicacions**, perquè, què hi ha més important que menjar tots els dies? Amb tot el que suposa derivat d'aquest model deslocalitzat: una taronja Sud-africana que es ven a València, no tan sols travessa més d'11.000 Km, amb una motxilla energètica i contaminant important, sinó que potència un model d'explotació que manté salaris baixos on es produeix, probablement en condicions laborals i ambientals de pitjor qualitat que les nostres, i de rebot competeix deslleialment amb les nostres produccions, poden dur residus no permesos a més de plagues importades, i rebaixa les condicions laborals i els preus a aquesta banda del món. Un costó de porc industrial a preu barat, va associat a megaestructures molt dependents d'insums barats i de dubtosa salubritat, pinsos produïts en grans explotacions conduïdes amb mínima diversitat i molta pressió

⁹⁶ Nadia El-Hage Scialabba, 2014, “El modelo industrial actual está llegando a sus límites”, Ponencia principal del XI CONGRESO SOCIEDAD ESPAÑOLA DE AGRICULTURA ECOLÓGICA, Vitoria-Gasteiz (Álava), España, 1-4 Octubre 2014

⁹⁷ Potapov, P., Turubanova, S., Hansen, M.C. *et al.* Global maps of cropland extent and change show accelerated cropland expansion in the twenty-first century. *Nat Food* 3, 19–28 (2022). <https://doi.org/10.1038/s43016-021-00429-z>

agroquímica i de maquinària, possiblement en condicions laborals precàries, i que acaben fent quasi inviables les granges de ramat extensiu tradicional.

Aquesta **dinàmica del comerç global** imposa el seu ordre i pressiona sobre el model agroalimentari genuí local, més saludable i de major sostenibilitat. Potser és el que convé a les grans corporacions, però no als nostres agricultors ni a la nostra societat. Cal recordar ací que polítics valencians i espanyols de tots els signes afavoreixen aquest model o eviten el debat⁹⁸.

Mentre tant, les persones agricultores i ramaderes del nostre país, com a tota Europa, tenen difícil la seua continuïtat en el tauler de joc^{99 100 101}. El camp valencià no escapa a esta **corporativització**, i està sent a envaït per empreses sense escrúpols¹⁰² i per fons de capital risc^{103 104}, que no s'identifiquen amb el territori on estan ni tenen perquè sentir empatia pels seus ciutadans. Són multinacionals que volen rendibilitzar unes inversions, amb "productes" (que no aliments) d'alt valor de retorn. La seua preocupació pel nostre benestar arriba fins on els obliguen les normatives, sent poc amigues de les regulacions. Així mateix, la falta de relleu generacional i la crisi agrària ja sistèmica es remunta desenes d'anys enrere, i ve de la ma d'aquest **model agrari intensiu** dominant, amb multitud d'evidències sobre la contaminació dels nostres aqüífers^{105 106} (segons la Comissió de les Corts, a 2018 teníem 23 aqüífers contaminats per nitrats i 5 per plaguicides, amb 453 i 256 captacions d'aigua afectades), l'exposició d'agrotòxics i una sèrie de problemes de salut relacionades^{107 108 109 110 111}, la pèrdua del benestar animal i la inducció a la resistència a antibiòtics^{112 113}, la

⁹⁸ <https://www.laopiniondemurcia.es/comunidad/2016/10/14/eurodiputados-espanoles-traidores-son-31987799.html>

⁹⁹ <https://www.lasprovincias.es/economia/agricultura/drama-naranjas-sector-se-hunde-20190121094840-nt.html>

¹⁰⁰ <https://www.lasprovincias.es/economia/abandono-cultivos-sigue-20180115001902-ntvo.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.lasprovincias.es%2Feconomia%2Fabandono-cultivos-sigue-20180115001902-ntvo.html>

¹⁰¹ https://cincodias.elpais.com/cincodias/2022/03/17/opinion/1647537670_557111.html

¹⁰² <https://www.agrodiario.com/texto-diario/mostrar/2152237/cae-red-estafadores-citricos-explotaba-temporeros-papeles>

¹⁰³ <https://valenciaplaza.com/los-fondos-de-inversion-toman-la-mayoria-en-la-naranjera-martinavarro>

¹⁰⁴ <https://www.levante-emv.com/economia/2019/03/05/proa-capital-lanza-oferta-bollo-13935483.html>

¹⁰⁴ https://cincodias.elpais.com/cincodias/2021/02/05/mercados/1612547884_251997.html

¹⁰⁵ Informe de la Comissió d'Investigació de les Corts Valencianes, aprovat el 07/11/2018, sobre contaminació dels aqüífers que subministren aigua potable als municipis de la CV.

https://www.cortsvalecianas.es/sites/default/files/resolution/doc/09_1521.pdf

¹⁰⁶ Informes Ecologistes en Acció, que mostra elevats índex de glifosat i altres contaminants tant a les aigües superficials com subterrànies. <https://www.ecologistasenaccion.org/183038/el-glifosato-contamina-las-aguas-superficiales-y-subterranas/>, <https://www.ecologistasenaccion.org/192019/los-rios-espanoles-estan-profundamente-contaminados-con-plaguicidas-y-otros-toxicos/>

¹⁰⁷ IARC (2015) Some Organophosphate Insecticides and Herbicides: Diazinon, Glyphosate, Malathion, Parathion, and Tetrachlorvinphos. Volume 112.

<https://publications.iarc.fr/Book-And-Report-Series/Iarc-Monographs-On-The-Identification-Of-Carcinogenic-Hazards-To-Humans/Some-Organophosphate-Insecticides-And-Herbicides-2017>

¹⁰⁸ Pauline Rebouillat, Rodolphe Vidal, Jean Pierre Cravedi, Bruno Taupier-Letage, Laurent Debrauwer, *et al.* Prospective association between dietary pesticide exposure profiles and postmenopausal breast-cancer risk in the NutriNet-Santé cohort. International Journal of Epidemiology, Oxford University Press (OUP), 2021, 50 (4), pp.1184-1198.

⟨10.1093/ije/dyab015⟩ . ⟨hal-03170770⟩

¹⁰⁹ Colborn, Theo; Dianne Dumanoski; and John Peterson Myers. Our Stolen Future: Are We Threatening Our Fertility, Intelligence, and Survival? A Scientific Detective Story. New York : Dutton, 1996. 306 p. ISBN 0-452-27414-1

¹¹⁰ Fortes, Cristina, et al. "Occupational Exposure to Pesticides With Occupational Sun Exposure Increases the Risk for Cutaneous Melanoma." Journal of Occupational and Environmental Medicine, vol. 58, no. 4, Lippincott Williams & Wilkins, 2016, pp. 370-75, <https://www.jstor.org/stable/48500963>.

uniformitat dels agrosistemes amb la pèrdua de la biodiversitat agrària i silvestre que posa en entredit la pròpia activitat, el consum d'energia amb el conseqüent efecte sobre el CC¹¹⁴¹¹⁵ ¹¹⁶, i una política de preus marcada per oligopolis i distribuïdors que sempre castiga al productor primari, i que explota terres i persones mentre expulsa al model agrícola familiar valencià. Especialment dolosos són casos com el clorpirifòs, substància prohibida a la UE per afectar el desenvolupament dels fetus i al desenvolupament físic i mental dels nens en els seus primers anys de vida¹¹⁷, i que, estant present inclús en els nostres aqüífers, encara hi ha qui demana i autoritza el seu ús¹¹⁸.

Al mateix temps, molts **estudis científics avalen els avantatges mediambientals i per a la salut de l'agricultura ecològica**¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³, tenint produccions acceptables, de qualitat i a un preu just. Molt rellevant és l'estudi de l'INSERM i l'INRA francesos, sobre la cohort NutriNet-Santé¹²⁴, que, després de més 7 anys i 68.946 persones estudiades, conclou que consumir aliments biològics redueixen un 25% el risc de càncer. Altres estudis similars¹²⁵ demostren que el consum d'aliments orgànics pot reduir el risc de malalties al·lèrgiques i de sobrepès i obesitat.

¹¹¹ Anyeris Llanos Polo, 2020, Riesgo de cáncer en agricultores expuestos a glifosato: una revisión sistemática y metaanálisis; Universidad de la Costa CUC, Departamento de Civil y Ambiental, Trabajo de Grado para optar por el título de Magíster en Desarrollo Sostenible, Maestría de Investigación en Desarrollo Sostenible (MIDES)

¹¹² Clara Casana Rico, jun 2017. TFG Facultad Farmacia, Universidad Complutense de Madrid. El uso de antibióticos en la industria alimentaria y su contribución al desarrollo de resistencias. Determinantes de la diseminación de la resistencia a la colistina, Pp. 22

<http://147.96.70.122/Web/TFG/TFG/Memoria/CLARA%20CASANA%20RICO.pdf>

Neus Palou, 2016 <https://www.lavanguardia.com/vivo/ecologia/20161130/412269715749/antibioticos-ganaderia-salud-resistencia.html>

¹¹³ Resistències als antibiòtics induïdes per l'ús d'herbicides. Informe de la Universitat de York (Regne Unit).

<http://www.hortinfo.es/index.php/10162-herbicida-resistencia-bacterias-170221>

¹¹⁴ Domingo, J. e integrantes del Proyecto AgriClimateChange (2013): Una agricultura respetuosa con el clima: evaluaciones energéticas y de emisiones de gases de efecto invernadero a escala de explotación en la Unión europea. Ed. Solagro; pp.51.

¹¹⁵ Domingo, J.; De Miguel, E.; Hurtado, B.; Metayer, N.; Bochou, J.L. Y Pointereau, P.H. (2014): Measures at farm level to reduce greenhouse gas emissions from EU agriculture. Ed. european Parliament; pp 108

¹¹⁶ Sanjuán, N.; Climent, M.; Domínguez, A.; Clemente, G.; 2005; LCA of Organic Production in the Pais Valencià (Spain), Actas LCM 2005 – International Conference, Innovation by Life Cycle Management, Barcelona, septiembre 2005; p. 389-392; ISBN: 84-609-6564-3

¹¹⁷ Virginia A. Rauh, Frederica P. Perera, Megan K. Horton, Robin M. Whyatt, Ravi Bansal, Xuejun Hao, Jun Liu, Dana Boyd Barr, Theodore A. Slotkin, and Bradley S. Peterson. 2012. Brain anomalies in children exposed prenatally to a common organophosphate pesticide; PNAS first published April 30, 2012; <https://doi.org/10.1073/pnas.1203396109>

¹¹⁸ https://www.pp.es/sites/default/files/documentos/210428_martinez_antolin_y_martinez_mus_-mocion_ci_cotonet-1.pdf
<https://valenciafruits.com/autorizacion-excepcional-metil-clorpirifos-contra-cotonet-sudafrica/>

¹¹⁹ John Fagan, Larry Bohlen, Sharyle Patton, Kendra Klein, 2020, Organic diet intervention significantly reduces urinary glyphosate levels in U.S. children and adults, Environmental Research 189 (2020) 109898

¹²⁰ Tuck, S.L.; Winqvist, C.; Mota, F.; Ahnström, J.; Turnbull, L.A.; Bengtsson, J. 2014. Land-use intensity and the effects of organic farming on biodiversity: a hierarchical meta-analysis. J. Appl. Ecol., 51: 746-755

¹²¹ Winqvist, C.; Ahnström, J.; Bengtsson, J. 2012. Effects of organic farming on biodiversity and ecosystem services: taking landscape complexity into account. Annals of the New York Academy of Sciences, 1249(1): 191-203.

¹²² Aguilera, E., Piñero, P., Infante Amate, J., González de Molina, M., Lassaletta, L., Sanz Cobeña, A. (2020). Emisiones de gases de efecto invernadero en el sistema agroalimentario y huella de carbono de la alimentación en España; Real Academia de Ingeniería. ISBN: 978-84-95662-77-4.

¹²³ SEAE, 2019, Evidencias científicas de la producción ecológica; Ed. SEAE <https://www.agroecologia.net/que-hacemos/estudios-e-informes/evidencias-cientificas-produccion-ecologica-seae/>

¹²⁴ [Association of Frequency of Organic Food Consumption With Cancer Risk](https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2018.4357), Findings From the NutriNet-Santé Prospective Cohort Study. Julia Baudry et al. JAMA Intern Med. October 22, 2018. doi:10.1001/jamainternmed.2018.4357

¹²⁵ Axel Mie, Helle Raun Andersen, Stefan Gunnarsson, Johannes Kahl, Emmanuelle Kesse-Guyot, Ewa Rembialkowska, Gianluca Quaglio and Philippe Grandjean (2017) Human health implications of organic food and organic agriculture: a comprehensive review, Environmental Health 16:111, DOI 10.

Polítiques de transició basades en la producció ecològica.

Per tant, a l'hora que s'analitzen i posen damunt de la taula aquestes evidències, des dels sectors implicats demanem a crits que el treball del camp torne a ser una eixida digna per a les nostres joves, i que la producció de proximitat ofereisca aliments de qualitat suficients, saludables i sostenibles per a tota la societat valenciana. S'ha demostrat durant la pandèmia de la COVID19, la **importància de tindre prop qui ens conreen aliments** i ens els posen a disposició de forma fàcil i poc costosa (en temps i energia). I, amb l'actual conflicte bèl·lic a Ucraïna i la crisi del transport, i la que podria ser de carestia de matèries primeres per a la producció (com fertilitzants i fitosanitaris), se reforça la idea d'un altre model diferent a les macrogranges i megaexplotacions.

Per aquest motiu, es fa necessària una **transició agroecològica basada en la producció ecològica i els sistemes alimentaris locals** que, com diu Carrascosa *et al.*¹²⁶ (2020), ens ajude a afrontar la vulnerabilitat del sistema agroalimentari, aconseguint de forma adequada els Objectius de Desenvolupament Sostenible del document *l'Agenda 2030* de l'ONU, marcats en les agendes de tots els estats europeus. En un informe recent de l'associació de recerca intergovernamental CGIAR¹²⁷, es recomanen cinc àrees d'intervenció principals: incloure millor els principis agroecològics en la implementació de les contribucions estatals al canvi climàtic, enfortir el pensament sistèmic per a la transformació del sistema alimentari, enfortir les activitats paisatgístiques, desenvolupar projectes d'economia circular i solidària i, per últim, utilitzar el sistema d'informació climàtica per donar suport a la implementació de pràctiques agroecològiques. A més, la seguretat alimentària augmenta quan la relació entre el consumidor i el productor és més directa, relació que es dona més en el model d'agricultura ecològica, sobre tot en un entorn de proximitat, que redueix el nombre de components que formen la cadena de distribució (Jouzi *et al.*, 2017)¹²⁸.

Les dos **estratègies de la Granja a la Taula**¹²⁹ i **Biodiversitat 2030**¹³⁰, que surten del Pacte Verd Europeu, són un primer pas amb aquesta evolució del sistema agroalimentari, i hem de recolzar els seus objectius de reduir l'ús i la nocivitat dels plaguicides, les pèrdues de nutrients i el malbaratament d'aliments, invertir la disminució dels pol·linitzadors o augmentar les terres agrícoles ecològiques. Per això el Consell ha donat passos cap a un segon **Pla valencià de transició agroecològica**¹³¹, basat en el **Pla d'Acció Europeu**¹³², situant el nostre territori en una posició immillorable per dissenyar un sistema alimentari just, saludable i respectuós amb el medi ambient i les persones, que contribuïsca al benestar

¹²⁶ M. Carrascosa-García; López-García, D.; Molkeri-Cortés, J.; 2020. Sistemas alimentarios locales, frente a riesgos laborales: de la crisis climática a la COVID-19. Valladolid, España: Fundación Entretantos y Red de Ciudades por la Agroecología.

¹²⁷ Andrieu N, Kebede Y. 2020. Agroecology and Climate Change: A case study of the CCAFS Research Program. CCAFS Working Paper no. 313. Wageningen, the Netherlands: CGIAR Research Program on Climate Change, Agriculture and Food Security (CCAFS). <https://ccafs.cgiar.org/es/publications/agroecology-and-climate-change-case-study-ccafs-research-program#X5LA5IgzYdU>

¹²⁸ Jouzi, Z.; Azadi, H.; Taheri, F.; Zarafshani, K.; Gebrehiwot, K.; Van Passel, S.; Lebailly, P. 2017. Organic Farming and Small-Scale Farmers: Main Opportunities and Challenges. *Ecological Economics*, 132: 144-154.

¹²⁹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/farm-fork_es
¹³⁰ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/eu-biodiversity-strategy-2030_es

¹³¹ <https://agroambient.gva.es/va/web/desarrollo-rural/plan-de-produccion-ecologica>

¹³² <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12555-Action-plan-for-the-development-of-EU-organic-production>

comú de la nostra societat i preserve la biodiversitat. L'agricultura ecològica en particular té un gran potencial tant per als agricultors com per als consumidors, crea ocupació (proporciona entre un 10 i un 20% més de llocs de treball per hectàrea que les explotacions convencionals, segons el PVE) i atrau joves agricultors i a les dones, com així hem comprovat també el Pla valencià.

L'agricultura ecològica en particular té un gran potencial tant per a les persones agricultores com per consumidoros. Aquest sector crea ocupació i atrau joves agricultors, i per a les dones, com així hem comprovat també el Pla valencià. Segons el PVE proporciona entre un 10 i un 20% més de llocs de treball per hectàrea que les explotacions convencionals, i crea valor afegit per als productes agrícoles.

Així, els grans objectius d'una política agroalimentària europea amb ambició de futur, deurién ser els que marquen els més de 25 experts de l'IPES-Food panel (International Panel of Experts on Sustainable Food Systems)¹³³, al seu document "Cap a una política alimentària comú per a la unió europea: la reforma de la política i l'alineació que es necessita per construir sistemes alimentaris sostenible a Europa":

- Garantir l'accés a la terra, l'aigua i els sòls sans.
- Reconstruir agroecosistemes sans resistents al clima.
- Fomentar dietes suficients, sanes i sostenibles per a tots.
- Construir cadenes de subministres més justes, curtes i netes.
- Posar el comerç al servei del desenvolupament sostenible.

Els mateixos experts constaten, a més, el fracàs de treballar amb una "agricultura sostenible" fictícia, que es basa en tecno-reparacions que marginen les solucions reals i en ocultar els costos dels aliments barats.

Però, a pesar el Pacte Verd UE i les polítiques del Botànic, els lobbies del sector agroindustrial han pressionat fins a deixar la reforma de la **PAC** que s'acaba d'aprovar en una mena de **maquillatge verd**, com així ho va expressar l'*European Green Group* novembre passat en contra d'aquesta¹³⁴; els lobbies demanaven (i aconseguen, gràcies a la complicitat de la socialdemocràcia europea acomodada) mantindre l'estatu quo actual de pagaments sense fer gran cosa, i introduir Ecoesquemes on es continua pagant a qui no fa massa esforç de transició agroecològica o, inclús, continua usant biocides i nitrats sense restricció més enllà del paper. La Plataforma *Por Otra PAC*¹³⁵ també assenyalava la seua repulsa a la reforma de la PAC, que deuria haver sigut més ambiciosa per reorientar el sistema agroalimentari de la UE cap a una presa de consciència completa sobre els desafiaments a què s'enfronta.

¹³³ Olivier De Schutter & l'IPES-Food panel, 2019, Towards a Common Food Policy for the European Union: the policy reform and realignment that is required to build sustainable food systems in Europe; <http://www.ipes-food.org/pages/CommonFoodPolicy>; Research and editorial leads: Nick Jacobs, Chantal Clément, Francesco Ajena

¹³⁴ https://act.greens-efa.eu/es/cap-email?source=gg_email_food_2021-11-18&link_id=0&can_id=29267115efd6672bbc76049a734d1ff3&email_referrer=email_1359518&email_subject=un-par-de-clics-para-cambiar-el-futuro-de-nuestra-agricultura.

¹³⁵ <https://porotrapac.org/>

Per fer-nos una idea del que pot suposar el futur i a què ens enfrontem, en aquests moments, aprofitant la guerra ucraïnesa, **el MAPA acaba de permetre l'entrada de 4 plaguicides prohibits a l'UE¹³⁶** (entre ells el clorpirifòs, els quals no podem usar però si importar residus).

El moment del sector agroalimentari valencià: sobirania alimentària i transició agroecològica.

Aquesta acció política necessària no serà suficient si no ens impliquem com a societat en la seua implementació, primer el sector primari, però després, i sobre tot, acompanyant-lo la resta amb un consum conscient i responsable, establint xarxes de comerç just i equitatiu dels aliments que produïm a nivell local, i donant suport a les accions polítiques adequades.

Per tant, nosaltres, com a *VerdsEquo*, hem de recolzar el pas d'una política agrària comuna a una **política agroalimentària sostenible**, basada en:

- La sobirania alimentària de cada territori, d'acord amb les necessitats de menjar i de salut de la població, sense comprometre les d'altres llocs ni de les generacions futures.
- Una transició agroecològica, amb base en la producció ecològica europea, que millore els agrosistemes des del respecte i conservació de la terra i els recursos en què se basa.
- Reforçar la posició de les nostres persones productores en la cadena de valor.
- Apreciar els serveis ecosistèmics i socials aportats pel món agrari i rural, i la seua multifuncionalitat.
- No malbaratar aliments i recuperar tot allò recuperable, treballant per una economia circular que tinga com a objectiu estimular una alimentació més saludable i sostenible.
- Vigilar que els productes que venen de fóra de la UE complisquen els mateixos estàndards europeus, i que aquests servisquen com a referència a nivell mundial.

Les condicions valencianes de l'entorn agrari, encara majoritàriament en mans de xicotetes empreses i famílies, fan de la nostra terra un escenari ideal per a aquesta transició cap a l'agroecologia, que ens farà diferenciar-nos com a aliments de qualitat, saludables i sostenibles, oferint uns preus dignes per mantindre llauradors i ramaderes als nostres camps i granges.

¹³⁶ MAPA, marzo 2022, Instrucción 6/pcf/2022 de la dirección general de sanidad de la producción agraria relativa a los requisitos específicos en la importación de materias primas destinadas a alimentación animal como consecuencia de la situación excepcional en Ucrania

REPTE 4. LA POLÍTICA I LA COOPERACIÓ COM A PART DE LA SOLUCIÓ

4.1. SITUAR AL PAÍS VALENCIÀ COM EXEMPLE DE SOSTENIBILITAT

4.1.1. L'espai europeu i el Mediterrani: el nostre lloc d'acció al món.

VerdsEquo es defineix com una organització política europeista basada en la defensa d'una Europa lliure, democràtica i social en un món pacífic, equitatiu i ambientalment sostenible. Així mateix, la nostra visió verda de Europa es centra en la defensa i conservació sostenible de la humanitat en el planeta Terra, un mode de desenvolupament respectuós amb els drets humans i construït sobre els valors de responsabilitat mediambiental, llibertat, justícia, diversitat i no violència. Creiem en el estat de dret per la consecució dels acords multinivell; promovent la pau internacional i els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Els moviments polítics verds van sorgir a Europa mentre el continent es trobava dividit per la Guerra Freda i enmig de les crisis energètiques de mitjans dels setanta. En aqueix moment es va fer evident que el patró de desenvolupament econòmic era insostenible i estava posant al planeta i als seus habitants en greus problemes ambientals, socials i econòmics. Els partits polítics de l'època van ser incapaços de enfrontar aquests reptes.

Els nostres orígens com a partir Verd es troben en una diversitat de moviments socials: ecologistes i ambientalistes preocupats pels creixents danys al nostre planeta; activistes antinuclears; activistes pacifistes que promogueren formes alternatives de resoldre conflictes; feministes, lluitant per la igualtat real entre dones i homes; moviments de llibertat i drets humans que lluitaren contra règims autoritaris; moviments de solidaritat que recolzaven el fi de la colonització i relacions econòmiques més equilibrades entre el Nord i Sud global; activistes que feren campanya contra la pobresa i per la justícia social dins de les nostres pròpies societats.

Tenint en compte que la situació del canvi climàtic converteix el nostre territori i el conjunt de l'arc mediterrani en el lloc més vulnerable de tota Europa, convé analitzar-ho des de la interdependència que tenim amb altres espais polítics. Per això, des de VerdsEquo considerem fonamental enfortir les relacions amb la resta de països de l'àrea mediterrània i col·laborar en espais compartits.

Així doncs, sobre la lògica de pensar globalment i actuar localment, **treballem conjuntament amb el Partit Verd Europeu** per a fer front als reptes contemporanis amb l'objectiu de construir una Europa que este a l'altura dels desafius globals al que ens enfrontem al segle XXI. Especialment posem l'atenció als assumptes que afecten el vessant mediterrani i per això participem activament en la Xarxa Euromediterrània del Partit Verd Europeu. Entre altres prioritats polítiques a nivell europeu, fixem la nostra atenció en les següents estratègies socials, econòmiques, democràtiques i ambientals:

- **Pla de recuperació verd front a la Covid-19:** cal assegurar que la pandèmia de Covid-19 no deixi a segon lloc l'emergència climàtica. És més necessari que mai, centrar la qüestió climàtica a l'agenda política, mes encara tenint en compte que aquests problemes estan interrelacionats amb els de la pandèmia actual.

- **Reducció de la jornada laboral:** La crisi de la Covid i les seues conseqüències han tornat a indicar la necessitat de tindre en compte els canvis en el model de producció, tal i com ho posa de manifest la digitalització i l'automatització de tasques. Es el moment per tant de començar a treballar en la reducció de la jornada laboral, explorant i posant en practica polítiques com la setmana laboral de quatre dies o la reducció de la jornada laboral a 32 hores. Aquestes polítiques deuen garantir el manteniment del salari mínim, els mateixos drets socials i les vacances anuals, al mateix temps que permet un augment de les contractacions.
- **Turisme sostenible:** el turisme de masses tal i com el coneguem, amb el seu alt impacte ambiental i les seues practiques de explotació ha d'acabar, ja que es basa en un model econòmic, social i ambiental insostenible. La recuperació de la crisi de la Covid-19 ha de portar al sector del turisme a una profunda remodelació, amb la participació activa de totes les parts interessades: les comunitats locals, els turistes, les empreses, les autoritats locals... per a desenvolupar una nova forma de turisme basada en un model holístic, just, resilient i sostenible que respecte al planeta, connecte comunitats i persones en lloc de destruir la diversitat de les cultures i ecosistemes.
- **La estratègia de la Granja a la taula:** protegir els ecosistemes i la biodiversitat i promoure els drets dels consumidors a una alimentació sostenible i saludable. Creiem en una transformació agrícola que done prioritat a la agricultura ecològica i sostenible i pose fi a l'agricultura basada en el monocultiu i l'explotació laboral. El nostre compromís es donar prioritat als agricultors locals, a les cooperatives alimentaries locals i als consumidors; acabar amb la ramaderia intensiva i promoure normes estrictes de benestar animal. Necessitem seguir pressionant a la Unió Europea perquè es comprometa amb una estratègia ambiciosa de la *Granja a la taula*, coherent amb la sobirania alimentaria, capaç d'abordar les crisis climàtiques i que garantisca la biodiversitat.
- **La política migratòria:** A setembre de 2021 coneixíem la nova proposta del Pacte de Migració i Asil per part de la Comissió Europea¹³⁷, que recull cinc iniciatives legislatives amb les que pretén dissenyar un nou marc de política migratòria comú. Tenim que lamentar que aquest pla dona encara mes paper a FRONTEX, açò suscita una profunda preocupació pel paper que te amb les expulsions i per les possibles vulneracions de drets fonamentals en el desenvolupament de les activitats de l'agència. El nostre compromís parteix per reorientar les propostes ací recollides perquè siguen coherents amb els drets humans; complir amb tots els estàndards internacionals en matèria de drets humans en tots el procediments fronterers; així com assegurar la incorporació de la perspectiva antiracista i de gènere en el nou tractat.
- **Lluita contra la pobresa energètica:** En molts països de la UE, l'energia no es considera un bé comú i un dret basic a garantir, a més a més l'energia ha sigut

¹³⁷ Comisión Europea (2020). *Comunicación de la Comisión al Parlamento Europeo, al Consejo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las Regiones: relativo al Nuevo Pacto sobre Migración y Asilo*. Bruselas: Comisión Europea, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

controlada per monopolis i oligopolis, en benefici de les poques empreses que dominen els mercats. Durant l'any 2021, els preus del mercat majorista s'han incrementat exponencialment en alguns països de la UE, aconseguint durant dies mes de 200 EUR/Mwh.; tendència que durant el primer trimestre de 2022 continua mantenint-se. A tot això s'afegeix les altes taxes de desocupació viscudes en alguns països. Tot allò genera que milions de llars caiguen en la pobresa energètica, i moltes es troben en risc de desallotjament, desconexió o reducció de l'energia. La dependència energètica es comú a tots els països europeus i les solucions han de ser compartides.

- **Una solució per al conflicte del Sàhara Occidental:** Reiterem que el conflicte del Sàhara Occidental es un procés inconclús de descolonització espanyola que deu de resoldre's amb conformitat amb el dret internacional. Seguirem pressionant perquè la UE adopte una estratègia ambiciosa per a aconseguir una solució justa i sostenible del conflicte i perquè es nombre un Representant Especial de la UE per al Sàhara Occidental.

4.1.2. El valencianisme dins d'un context de sostenibilitat, igualtat i justícia social. La cultura i la llengua com a nexa d'unió i integració.

La geografia

El tòpic dibuixa el País Valencià com una plana fèrtil, ubèrrima, vestida d'amples extensions de tarongerar i de camps d'arròs. És una imatge útil per a les postals, però que només en part s'ajusta a la realitat. Les planes al·luvials defineixen el territori litoral des de la serra de les Santes, al nord de la Plana, fins Segària i el Montgó, ja en terres de la Marina. Així, entre Benicàssim i Dénia s'estén un territori de graus i marjals, a hores d'ara parcialment urbanitzades. I, al bell mig, l'ample golf colmatat per les aportacions dels rius Túria i Xúquer, l'espai on s'eixampla la plana litoral i on ara hi ha les comarques de l'Horta, la Ribera i la Safor. També hi trobarem planes, més reduïdes, al Maestrat, així com al Vinalopó i el Baix Segura, als dos extrems del país.

Tota la resta és terra de muntanya: de molta muntanya, amb permís dels altiplans, com és ara la plana d'Utiel, a l'extrem llevantí de la Manxa.

Un País dual

Tal i com assenyalaren diversos autors, des de Joan Fuster¹³⁸ fins Vicenç Rosselló¹³⁹, el contrast entre muntanya i litoral dibuixa un país dual, amb la major part de la població assentada a les planes litorals, i unes terres interiors amb una baixa densitat de població, amb l'excepció de la ciutat d'Alcoi i altres viles industrials, com és el cas d'Ontinyent o Elda.

La dualitat s'estén també, *grosso modo*, a altres aspectes fonamentals del País Valencià, com és el cas de la llengua. En funció de les senyories feudals i de les viles reials establides en el temps de la conquesta cristiana, a algunes comarques hi hagué predomini de pobladors d'origen català i a d'altres, d'origen aragonès. Això, unit a altres esdeveniments

¹³⁸ Joan Fuster i Ortells. 1962. Nosaltres els valencians. Edicions 62. Barcelona

¹³⁹ Vicenç M. Rosselló Verger. 1995. Geografia del País Valencià. Ed. Alfons el Magnànim. València

posteriors, generà un mapa lingüístic peculiar i molt complex, que es pot resumir així: les comarques litorals, fins al riu Segura, són de parla valenciana. A les comarques interiors, el nord també és de parla valenciana. Les conques mitges del riu Millars, Túria i Xúquer, i les altes del riu Palància i Vinalopó, amb algunes excepcions, són de parla castellana. La resta de l'interior, amb les conques dels rius Canyoles, d'Albaida, d'Alcoi i Montnegre, són de parla valenciana.

Al voltant de la geografia i la parla, es concreten les qüestions que ens importen als Verds. Per un costat, hi ha la hiperurbantització de la franja litoral, on s'han dessecat marjals i s'ha asfaltat i formigonat amples extensions d'hortes productives. Per altre, hi ha les terres d'interior on, en algunes comarques, es registren índexs de despoblament molt perillosos.

La història

El territori actual del País Valencià es va conformar com un regne medieval que formava part de la Corona d'Aragó. A principi del segle XVIII, la supressió, per la força de les armes, de les institucions forals i el seu sotmetiment a les lleis castelleses va donar pas a una decadència política i cultural que, només en temps recents, s'està podent capgirar. Entremig, ha quedat la llengua com a element identificador del País, comuna amb altres territoris de l'antiga Corona d'Aragó, com Catalunya i les Illes, una llengua perseguida i menyspreada durant molt de temps, que ara emergeix com a nexa entre les comarques, de sud a nord. Junt a la llengua, una cultura amb característiques pròpies que ens permeten, en certa mesura, distingir-nos dels països circumdants, com és el cas de les bandes de música, l'afició per la pólvora o les especialitats festives de cada poble o comarca. Altra característica és la importància que ha tingut la terra durant els darrers segles, ja siga d'horta o de secà, i l'aportació cabdal que ha fet al creixement i la distribució de la renda disponible. En un temps on declina el pes específic de l'agricultura en el conjunt de l'economia, el treball de la terra no ha dit la última paraula en relació a la recuperació ambiental i econòmica del nostre País.

El valencianisme

L'ocupació i la preocupació per la decadència del País, de la que adés parlàvem, ha fet créixer, durant el segle passat, un valencianisme de nova traça, que no es conforma amb la recuperació de l'ús de la llengua pròpia, sinó que reivindica un espai polític propi, divergent dels corrents centrípets i uniformadors de la construcció del nacionalisme espanyol¹⁴⁰.

Verds Equo, com a organització amb vocació internacionalista, formem part dels Verds Europeus. Bevem de tots els corrents que, al llarg del mapa de la terra, vindiquen l'ecologia política i ens apliquem a traslladar-les al nostre territori. En eixe sentit, formem part de l'espai polític valencià i treballem per aconseguir que els canvis al nostre País puguin revertir les malifetes que les dècades de destrucció i acumulació de capital han anat alterant el nostre territori. Parafrasejant un lema de la transició, el País Valencià és nostre i el volem verd. Ens cal la terra per a nodrir les generacions futures i cal que el procés de recuperació ambiental estiga guiat per la justícia social. A un país on els índexs de desigualtat creixen de forma incessant, necessitem una transició ecològica justa, que no deixe cap persona al

¹⁴⁰ Alfons Cucó i Giner. 1999 El valencianisme polític 1874-1939. Edició ampliada i revisada. Afers. València

marge i que puga corregir les diferències de renda mentre combat l'emergència climàtica. Eixa és l'única possibilitat fecunda de projectar cap al futur un moviment valencianista.

4.1.3. Municipalisme: la transició ecològica verda global des dels entorns locals.

La majoria dels éssers humans no vivim aïllats. Les nostres relacions, els nostres contactes, la forma com consumim, ens movem o ens relacionem, provoquen canvis al nostre entorn, el qual modifiquem però també ens condiciona en tots aquests aspectes. I en pocs llocs es pot veure aquesta interrelació més clarament que a les ciutats.

Segons càlculs de Nacions Unides quasi un 70% de la població mundial residirà en zones urbanes per a 2050. Serà l'entorn en el que es produirà la major part de la vida de la major part de la humanitat. Les ciutats són, per tant, actors fonamentals en l'escena mundial, i el seu paper en la resposta al canvi climàtic marcarà en bona part, l'èxit o l'absolut fracàs de la humanitat.

Seguint amb Nacions Unides, la Nova Agenda Urbana (NAU)¹⁴¹ inclou un compromís de promoure l'acció climàtica local inclosa l'adaptació al canvi climàtic i donar suport a la construcció de resiliència. En aquesta Agenda es presenta l'urbanisme com una força que pot accelerar dels Objectius de Desenvolupament Sostenibles (ODS)¹⁴². Una mirada a l'estructura d'aquest document¹⁴³, en la seua versió il·lustrada, ens permet veure les quatre dimensions bàsiques sobre els que cal repensar les ciutats: Sostenibilitat social, Sostenibilitat econòmica, Sostenibilitat espacial i Sostenibilitat ambiental. És en aquest últim apartat on nomena tres objectius claus: la conservació de la diversitat biològica i l'ecosistema, la resiliència i adaptació al canvi climàtic i la mitigació d'aquest.

La resiliència és un terme adaptat d'altres camps i que, en aquest context, implica la capacitat de la ciutat per a funcionar, de forma que la ciutadania pot continuar realitzant la seua vida (fins i tot els més vulnerables), malgrat els problemes que puga enfrontar. Aquesta capacitat de resistència adaptativa ens permet afrontar de manera local, situacions les causes de les quals són clarament globals, com ara el canvi climàtic.

Però la construcció de ciutats resilents no deixa de ser una forma de repensar la idea de ciutat, vista en el seu conjunt, amb la seua imbricació al territori, des del present i avançant cap el futur. Aquesta forma holística d'entendre la ciutat ens permet, no sols fer-la més perdurable, si no posar de manifest el seu caràcter fonamental: la ciutat és un territori humà i humanitari.

Una ciutat és un sistema de sistemes, cadascun amb un funcionament que ha de ser harmònic amb la resta, reduint al màxim el conflicte en el moment en que tots treballen per a un objectiu comú, que ha de ser la sostenibilitat del sistema i la qualitat de vida de les persones. La relació de la ciutat amb la resta del territori ha de seguir aquest mateix

¹⁴¹ ONU-Habitat. *Nueva Agenda Urbana*. Conferencia de las Naciones Unidas sobre la Vivienda y el Desarrollo Urbano Sostenible (2016; Quito, Ecuador,) <http://uploads.habitat3.org/hb3/NUA-Spanish.pdf>

¹⁴² PNUD. *Objetivos de Desarrollo Sostenible*. 2015. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/#>

¹⁴³ ONU-Habitat. *Nueva Agenda Urbana Ilustrada*. 2020 <https://publicacionesonuhabitat.org/onuhabitatmexico/Nueva-Agenda-Urbana-Ilustrada.pdf>

objectiu. Així, el creixement o la supervivència de la ciutat no pot fer-se en base a la depredació del territori o de les persones. Han de ser ciutats per a la vida: una ciutat no és un centre de negocis o d'oci, és l'espai on ens relacionem, vivim, creixem o ens desenvolupem com a ciutadans conscients.

Cal una visió comuna de la ciutat i del seu entorn, sent conscients de les repercussions de cada acció, present o futura, i amb una relació d'igualtat i respecte entre territoris, siguen urbans o rurals, tenint especial cura en l'afectació a les anomenades àrees periurbanes.

Cal una visió centrada en la qualitat de vida i en la sostenibilitat. Actualment, aquesta visió pot veure afavorida per una major consciència de la necessitat de canvis però també per que, en general, el canvis cridats a reforçar la resiliència afavoreixen una millora notable en la qualitat de vida de la ciutadania.

Comerç de proximitat: es necessari fomentar els mercats ecològics, el km 0, els usos tradicionals i arrelats al territori, com ara la tira de comptar a la Ciutat de València, que permet la venda directa del productor a l'usuari final. El comerç de proximitat implica afavorir la producció local, enfortint l'economia i augmentant l'autonomia tant dels ciutadans com de la pròpia ciutat.

Cal augmentar l'**autonomia energètica**: promoció des dels municipis d'Agències d'energia que faciliten informació per a estalviar en electricitat o, fins i tot, promouen la instal·lació de sistemes d'autogeneració.

També cal prendre decisions basades en dades i en l'aprenentatge continu: SmartCities, sistemes d'indicadors estadístics, emprant les tecnologies de la comunicació per a millorar el coneixement de forma que les decisions milloren la vida de la ciutadania. La planificació i gestió de l'urbanisme i de les infraestructures verdes necessiten de dades fiables i consistents, oberts a la ciutadania per a la seua continua verificació i revisió.

Fa falta una **ciutadania forta** el que implica afavorir l'educació en valors, educació gratuïta i facilitadora en totes les etapes de la vida, inclosa l'educació no reglada destinada a persones en situació de vulnerabilitat o persones majors (com ara les universitats populars). Cal una **ciutadania que prenga decisions**: pressupostos participatius, transparència en la presa de decisions, incorporació de les organitzacions ciutadanes com a actors fonamentals, foment de l'associacionisme. La inclusió de la ciutadania en la presa de decisions pot contrarestar l'efecte del pes de l'estatus quo, aportar una forma de veure les situacions més propera però també una forma diferent d'aproximar-se als problemes.

Les xarxes de **transport** posen en contacte persones, llocs i creen un mapa mental del territori. Amb la ciutat com a node de la xarxa global de transport cal reforçar el transport col·lectiu i públic davant el privat, fer inversions en infraestructures ferroviàries locals o de mitja distància. L'arribada a la ciutat ha de ser sostenible com també ho ha de ser la mobilitat interna. La xarxa de transport municipal ha de basar-se en la intermodalitat, en l'eficiència energètica i en la disminució de la contaminació. És fonamental minimitzar els efectes nocius de les infraestructures i prioritzar el transport com a medi de comunicació i no com a fi en si mateix, rebaixant al màxim les barreres arquitectòniques.

L'urbanisme ha de ser participatiu i estar al servei de la ciutadania, millorant la seua qualitat de vida i el respecte al patrimoni i la natura. Ha de ser un **urbanisme divers** en els usos i

inclusiu en les formes, que fomenti els llocs de trobada i facilite la mobilitat amable i afavorisca la introducció d'elements naturals en entorns ja construïts, la revitalització de rius o zones degradades, poden millorar la diversitat biològica però també ajudar a la gestió sostenible dels sistemes hídrics.

Com a **conclusió**, i seguint amb el marcat a la Nova Agenda Urbana, cal desenvolupar una **estratègia de resiliència**, que haurà d'incorporar polítiques d'ús del terra, així com millorar l'urbanisme, tant en l'entorn construït com en el parc d'habitatges. Davant les amenaces del canvi climàtic cal, a més, desenvolupar polítiques de reducció dels riscos que, entre altres aspectes, permeten a les institucions respondre davant possibles desastres, tant de planificació com de recuperació, desenvolupant accions específiques per a cada amenaça, implantant sistemes d'alerta primerenca i creant fons de recuperació. Donar, en definitiva, el canvi climàtic per fet i preparar-nos, com a societat, per afrontar-lo, considerant el nostre entorn com a part de la solució i refusant les visions individualistes o negacionistes, que són, de bon tros, part del problema.

4.2 REFORÇAR LA DEMOCRÀCIA FRONT A LES NOVES AMENACES

4.2.1 Transparència, participació i cooperació: democràcia deliberativa i participativa

Hem de reconèixer, en el si de l'ecologisme polític, que l'actual configuració de les institucions democràtiques troba serioses dificultats per fer front als grans reptes que enfronten les societats d'avui: l'auge dels extremismes de ultradreta i la crisi climàtica produeixen sentiments de desassossec i fastig en bona part de la ciutadania.

Per altra part, l'abast global i la natura altament complexa del canvi climàtic exigeixen que les democràcies es comprometen firmament amb la planificació a llarg termini, la cooperació multilateral i amb desviacions significatives de l'estatu quo actual. No obstant això, les preferències expressades pels ciutadans en les urnes poden estar prou allunyades del camí per a la acció, degut, per un costat, a diferències ideològiques, i al fet de que els beneficis de gestionar amb èxit un problema com el canvi climàtic no recauri en aquests ciutadans, sinó en persones que es troben espacial i temporalment distants (els pobres del món i les generacions futures).

Així doncs, l'ecologisme polític s'enfronta a un aparent **dilema**: si les democràcies no aconsegueixen abordar el canvi climàtic amb èxit, la seua legitimitat serà qüestionada per motius de preferències expressades. En qualsevol cas, i mentrestant, podem observar com ha augmentat el poder i la influència de figures i moviments extremistes d'ultradreta que posen en perill la democràcia, així com les possibilitats de que **un eventual col·lapse ambiental siga manejat a través de formes autoritàries**. Un ressorgiment del “**eco-autoritarisme**” que s'assembla als debats neomaltusians que es van iniciar a la dècada de 1970, quan l'ecologisme va plantejar la qüestió de quina era la millor manera de governar els béns comuns mediambientals¹⁴⁴.

¹⁴⁴ Niemeyer, Simon. (2014). A Defence of (Deliberative) Democracy in the Anthropocene. *Ethical Perspectives*. 21. 15-45. 10.2143/EP.21.1.3017285.

Açò porta necessàriament a una qüestió vital: poden les nostres democràcies representatives, tal com estan configurades a l'actualitat, respondre eficaçment al repte del canvi climàtic?

A nivell estatal, en els últims anys ha proliferat una sèrie de Declaracions d'Emergència Climàtica. Les nostres societats han creat departaments governamentals de medi ambient (a Espanya, per exemple, amb el Ministeri de Transició ecològica), hem incentivat noves tecnologies "verdes", reduït els nivells de contaminació i assistit a una preocupació ambiental generalitzada entre els ciutadans que ha fet sorgir una sèrie de Declaracions d'Emergència Climàtica (a nivell nacional, regional i fins i tot local). No obstant això, malgrat la plena consciència de que això no ha sigut suficientment eficaç davant el repte de la crisi climàtica, els culpables més profunds: el capitalisme de consum i la sobreexplotació dels recursos, continuen vigents, i de fet continuen intensificant-se. **Continua sent necessària, per tant, una transformació democràtica mes profunda per assegurar una transició ecològica justa en les nostres societats.**

Referent a això, **l'ecologisme polític ha d'estudiar i, en tot cas, acollir i estendre les noves fórmules de democràcia deliberativa i participativa** com a mètode per a complementar les tradicionals democràcies representatives. S'entén la democràcia deliberativa com la proposició de que els afectats per una decisió col·lectiva tinguen el dret, l'oportunitat i la capacitat de participar en la deliberació conseqüent del contingut de les decisions públiques¹⁴⁵. L'ecologisme polític ha de defensar un sistema en què la presa de decisions democràtiques no consistisca únicament en triar representants o afegir preferències, sinó també en els intercanvis comunicatius entre els ciutadans que informen de les seues pròpies preferències i de la seua comprensió dels seus conciutadans, i que, en última instància fonamenten la legitimitat de la presa de decisions públiques¹⁴⁶.

Per què l'ecologisme polític deu apostar per l'extensió de la democràcia deliberativa i participativa? Perquè té el potencial de frenar la crisi democràtica i la crisi climàtica: Les preferències del ciutadans es tornen més sensibles al medi ambient quan participen en la deliberació i exigeixen una acció global més forta (en el cas del canvi climàtic)¹⁴⁷. Després de la deliberació, els ciutadans solen mostrar una major consciència de les múltiples posicions de valor¹⁴⁸ i poden participar en un raonament intersubjectiu integrat sobre temes complexos, abordant la diversitat de posicions i trobant al mateix temps una forma d'avançar¹⁴⁹, el qual es veritablement rellevant davant la polarització present en la societat d'avui; La participació en la deliberació condueix a una major apreciació dels matisos i la complexitat que envolta al canvi climàtic, així com a una major apreciació de les diferents posicions; també a una major voluntat de cooperació, i un major nivell d'acceptació de la

¹⁴⁵ Ercan, Selen A., Carolyn M. Hendriks, and John S. Dryzek. 2019. "Public Deliberation in an Era of Communicative Plenty." *Policy & Politics* 47 (1): 19–36.

¹⁴⁶ Habermas, Jürgen. 1996. *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: MIT Press.

¹⁴⁷ Besdted, Børn and Lars Klüver. 2009. *World Wide Views on Global Warming: From the World's Citizens' to Climate Policy Makers*. Copenhagen: Danish Board of Technology. <http://www.views.org/files/AUDIO/WWViews> Policy Report FINAL – Web version.pdf.

¹⁴⁸ Smith, Graham. 2003. *Deliberative Democracy and the Environment*. London: Routledge. Somin, Ilya. 1998. "Voter Ignorance and the Democratic Ideal." *Critical Review* 12/4: 413–458.

¹⁴⁹ Dryzek, John S. and Simon John Niemeyer. (2006). "Reconciling Pluralism and Consensus as Political Ideals." *American Journal of Political Science* 50/3: 634–649.

responsabilitat individual i comunitària per la mitigació i l'adaptació al canvi climàtic¹⁵⁰; Les autèntiques i intenses formes de deliberació pareixen millorar la capacitat dels ciutadans per a afrontar millor les qüestions complexes. Això ocorre perquè els entorns de deliberació no assoleixen proporcionar l'entorn en el que es pot adquirir informació, sinó que també proporcionen l'estructura de incentius per a comprometre's amb eixa informació¹⁵¹; La deliberació té el potencial de millorar la forma en que els ciutadans processen la informació política. Els participants de la deliberació experimenten milloren a llarg termini en la eficàcia política i el civisme¹⁵².

Per tots els motius exposats no es sinó lògic que una organització que abandera l'ecologisme polític pose els seus esforços en la promoció pública de noves formes de participació ciutadana per a fer front als reptes derivats de la crisi climàtica i dels actuals desafiaments contra la democràcia. A més, la promoció d'una major participació de la ciutadania en els assumptes públics es coherent amb un programa polític que abandera polítiques potencialment transformadores com la reducció de la jornada laboral, la introducció d'una renda bàsica universal (i formules de treball garantit). Aquestes mesures, per una part, necessiten per al ser disseny i execució, una forta implicació de tots els sectors de la ciutadania i, per altre costat, tenen com a conseqüència una ampliació en l'autonomia i els temps de descans (no laborals) de les persones, amb el potencial de que aquest temps guanyat siga invertit en una major participació dels assumptes públics.

4.2.2 Democràcia i noves tecnologies: desmuntant la desinformació.

La desinformació, les mentides i la manipulació, que s'injecten subreptíciament i s'amplifiquen exponencialment a través de les xarxes socials, constitueixen una amenaça per a la democràcia que l'ecologisme polític ha d'enfrontar.

La circulació de notícies falses i les anomenades actituds de "postveritat" es veuen facilitades i amplificades pel creixent paper de les xarxes socials com a proveïdores de notícies i informació. La gran quantitat de informació, tant fictícia com real, que està a disposició dels ciutadans i el brevíssim temps en el que es pot fer clic o no, gustar o no gustar, reexpedir o no reexpedir, son característiques tecnològiques que pareixen allunyar-se d'una avaluació meditada de la informació. A més de la interfície entre la tecnologia i la fragilitat humana dels usuaris, està la interfície entre la tecnologia, els actors que insereixen les notícies falses en el flux d'informació i el model financer de les xarxes socials. Ací, elements com el *big data*, el *micro-targeting*, els *bots* i els algorismes dominen la part d'entrada de notícies a les xarxes socials.

L'ecologisme polític ha de fer front a aquests reptes mitjançant la proposició de polítiques que, reduïsquen la difusió de fake news: es deu exigir la actualització i el compliment de les

¹⁵⁰ Hobson, Kersty Pamela and Simon John Niemeyer. 2011. "Public Responses to Climate Change: The Role of Deliberation in Building Capacity for Adaptive Action." *Global Environmental Change* 21: 957-971.

¹⁵¹ Goodin, Robert E. and Simon John Niemeyer. 2003. "When Does Deliberation Begin? Internal Reflection Versus Public Discussion in Deliberative Democracy." *Political Studies* 51/4: 627-649.

¹⁵² Hall, Troy E., Patrick Wilson and Jennie Newman. 2011. "Evaluating the Short- and Long-term Effects of a Modified Deliberative Poll on Idahoans' Attitudes and Civic Engagement Related to Energy Options." *Journal of Public Deliberation* 7/1: Article 6.

Illeis per fer front a les formes més extremes de comunicació falsa i irrespectuosa en les xarxes socials. Els governs deuen ser capaços d'identificar les violacions, disminuir la seua circulació i fer rendir comptes als que les creen o les difonen.

L'ecologisme polític deu, igualment, abordar el fet de que els ciutadans sovint contribueixen a l'èxit o fracàs de les campanyes de desinformació. Ho fan a través de les seues decisions sobre el que compartir o gustar, i a través del seu paper en la moderació de continguts, com la senyalització dels discursos que violen les polítiques de les xarxes socials, l'edició de les pàgines web, blogs i moderant grups de Facebook o comunitats de Reddit. Es deu exigir, per tant, a les plataformes de xarxes socials que aborden els algorismes i el disseny de la interfície que amplifiquen i augmenten el compromís contra les falsedats corrosives i la denigració moral. Les plataformes podrien dissenyar-se per promoure més clarament les normes de comunicació pro-deliberatives per reduir la propagació viral de continguts falsos i tòxics¹⁵³. Igual que les campanyes de desinformació busquen aprofitar la influència social dels ciutadans, les plataformes deuen incentivar als ciutadans per a que actuen com fonts d'informació veritables per als altres¹⁵⁴.

4.2.3. DEMOCRATITZACIÓ DE LA JUSTÍCIA.

L'article 1 de la Constitució Espanyola defineix el nostre Estat com a social i democràtic de Dret. No són poca cosa els substantius que defineixen l'estat de dret, dit això, darrerament els discursos públics venen obviant les paraules que donen valor a l'estat de dret. Tots estos discursos venen calant en l'opinió pública i en els actors jurídics, oblidant que l'estat de dret necessita determinats valors al seu costat per a dotar de significació el terme. Per ell mateix l'estat de dret pot significar qualsevol cosa i és pot aplicar a tot tipus de formes de govern, la publicitat de la norma i la seua previsibilitat també es pot trobar en estats autoritaris. Per tant és necessari retornar als valors socials i democràtics que han d'impregnar a l'estat de dret.

Tenim a l'administració de justícia és la tercera pota dels poders de l'estat i el contrapés més important que tenim per a controlar les derives arbitràries del poder i la seua corrupció. No obstant hi ha un vincle excessiu amb el poder legislatiu i executiu que enerva una autèntica separació de poders i que al mateix temps desvincula al ciutadà d'esta administració. L'elecció indirecta pel parlament dels membres del Consell General del Poder Judicial no genera cap efecte positiu en la relació ciutadà - administració de justícia, ens allunya de la mateixa. Per tant és necessari trobar la forma d'introduir autèntics valors democràtics en l'administració de justícia i que siga la ciutadania la que trie els membres d'este poder de l'estat, de tal manera que es garantisca de forma adequada la separació de poders i l'elecció democràtica.

Aquesta elecció democràtica permetria a la ciutadania debatre sobre el model judicial que vol i permetria la seua elecció i desenvolupament. La situació actual no permet el debat ni la

¹⁵³ Kornbluh, Karen, Ellen Goodman, and Eli Weiner. 2020. "Safeguarding Democracy against Disinformation." The German Marshall Fund of the United States, Washington, DC. <http://www.gmfus.org/publications/safeguardingdemocracy-against-disinformation>.

¹⁵⁴ Bode, Leticia, and Emily K. Vraga. 2018. "See Something, Say Something: Correction of Global Health Misinformation on Social Media." Health Communication 33 (9): 1131–40

participació popular. En tot cas l'elecció democràtica ha de garantir una representació territorial adequada i la necessària igualtat de gènere.

Llavors, aquesta llunyania de la ciutadania impacta amb un sistema de gestió poc donat al diàleg amb el ciutadà, a qui exclusivament tracta com a usuari. Per tant és necessari demanar-li a l'administració de justícia que escolte la ciutadania en tot moment i que sàpiga retre contes, per tant, des de cada partit judicial s'hauran d'implementar mètodes de responsabilitat social corporativa, per tal de millorar la transparència i l'escolta activa a la ciutadania, de forma que la pròpia administració de justícia pugui autoavaluar els seus impactes socials i aplicar solucions als problemes dels ciutadans (creació de jutjats especials, millores formatives, etc.)

Aprofundir en el concepte social del nostre Estat de dret implica la necessitat d'ajudar a qualsevol persona de qualsevol àmbit social per a que pugui accedir a un treball digne en l'àmbit de la Justícia, per tant per a nosaltres és important desenvolupar un sistema de beques per als estudiants d'oposicions a l'administració de Justícia. Segons el portal web "portalparados.es" el cost mitjà per a preparar-se una oposició a judicatura està en els 500€ al mes durant els dos primers anys¹⁵⁵. **Per tal que cap persona renunciï als seus objectius vitals s'ha de treballar en un sistema de beques per tal que els estudiants d'oposicions puguin dedicar-se plenament a esta tasca.** La qual cosa redundarà en la millora de la qualitat de la formació de tots els professionals de la comunitat de professionals de la justícia. Però a més, per tal d'evitar el frau fiscal serà necessari crear una **borsa de professionals preparadors d'oposicions**. Com ja hem explicat un dels problemes que tenen els estudiants d'oposicions és l'alt cost dels preparadors, que a més en moltes ocasions reben els seus honoraris de forma opaca. Per tal d'evitar aquesta situació i fomentar la igualtat entre estudiants, es deu habilitar una borsa de preparadors d'oposicions que rebran els seus honoraris directament de l'administració pública.

Un anhel constant de tots els actors de la Justícia és la millora i reducció dels temps de durada de qualsevol procediment judicial al nostre territori. És cert que segons les dades del CGPJ la mitjana de temps de tramitació de **procediments civils** s'ha vingut reduint¹⁵⁶, no obstant, considerem que això es deu a la inclusió en l'estadística de determinats procediments sumaris o de tramitació més simples que ve a alterar les dades global.

Ocorre el mateix respecte dels **procediments penals**¹⁵⁷ i també es repeteix la mateixa tendència als **procediments contenciosos administratius**¹⁵⁸ i **laborals**¹⁵⁹.

A l'efecte és necessari:

¹⁵⁵ <https://www.portalparados.es/oposiciones/cuanto-cuesta-prepararse-las-oposiciones-para-jueces-y-fiscales/#:~:text=Para%20saber%20cu%C3%A1nto%20cuesta%20prepararse,que%20es%20un%20proceso%20largo.&text=De%20esta%20forma%2C%20sacando%20la,puede%20rondar%20los%2025.000%20euros>

¹⁵⁶ <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientos-judiciales.formato1/?anio=2019&proc=Asuntos+civiles&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=20>

¹⁵⁷ <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientos-judiciales.formato1/?anio=2019&proc=Asuntos+civiles&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=20>

¹⁵⁸ <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientos-judiciales.formato1/?anio=2019&proc=ASUNTOS&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=24>

¹⁵⁹ <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientos-judiciales.formato1/?anio=2019&proc=ASUNTOS+SOCIALES&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=25>

Incrementar els recursos humans en l'administració de Justícia, millorant la ràtio de jutges i jutgesses, fiscals i funcionaris i funcionàries per cent mil habitants, tractant d'arribar a nivells homologables amb la Unió Europea. Segons publicà el portal web newtral, les ràtios de l'any 2014 es mantenien estables¹⁶⁰.

Avaluar el nombre de jutjats necessaris al nostre territori a l'efecte d'implementar-ne de nous.

Millorar els recursos tecnològics a disposició dels treballadors i treballadores de la administració de justícia i de tots els professionals en general, amb l'objectiu també d'abastar la sostenibilitat ambiental del sistema.

Fomentar la resolució alternativa de conflictes: arbitratge i mediació. És necessari el foment d'este tipus de mètodes de resolució de conflictes, per tant d'expandir la cultura de la pau. Implementar la figura de la mediadora i mediador en tots els àmbits professionals i socials. Serà necessari en este sentit involucrar a tota la comunitat de professionals de la justícia per tal de millorar els sistemes que actualment ja es troben en marxa i sobretot per a donar-los a conèixer a tota la ciutadania, hui en dia és difícil vore publicitat institucional promocionant aquests tipus de procediments.

Finalment i des del punt de vista social, és necessari millorar i dignificar el torn d'ofici. És imprescindible reduir encara més els períodes de pagaments a professionals i millorar les seues condicions econòmiques. La qual cosa ha d'implicar un millor servei per al ciutadà.

4.2.4. La pau i la desmilitarització de la societat com a baluard de la democràcia i la justícia social.

Al món tenim, a més del xoc entre potències que s'està donant a Ucraïna, tenim obertes més de 10 conflictes armats locals o regionals¹⁶¹, que van fluctuant o canviant de marc geopolític, segons la necessitat de les elits (pròpies i alienes), la pressió de l'especulació o l'espoli de recursos per mantindre el marc global socioeconòmic. Però una cosa està clara: tots ells necessiten de les armes que fabriquem als països amb major poder econòmic, així com d'una estratègia política clara contrària als drets humans i a l'ètica, generant més violència, pobresa, desequilibri i danys a nivell planetari, i una indefensió dels més dèbils i desenfocament de la problemàtica prioritària que ens pertoca defendre com a humanitat (es pot fer un llistat a la resta de capítols que han estat exposats abans d'aquest). Orient Proper i Àsia (amb Síria, Iemen, Palestina o Afganistan com a punts més candents), Àfrica (Camerun, Etiòpia, Moçambic, Sahel, Sàhara o la República Centreafricana) o Centre i Sud-Amèrica, són les zones on a les últimes dècades s'han donat i es mantenen conflictes, clarament afavorides i sostingudes per aquells que necessiten eixos recursos i trauen benefici de la inestabilitat.

Davant aquest escenari i a pesar del nostre marcat esperit pacifista com a societat, Espanya és el setè país exportador d'armes del món¹⁶², exportant el 3% de les armes del món.

¹⁶⁰ <https://www.newtral.es/jueces-espana-datos-nuevo-curso-judicial/20210906/>

¹⁶¹ <https://ayudaenaccion.org/blog/ayuda-humanitaria/conflictos-activos-2021/>

¹⁶² <https://www.lavanguardia.com/politica/20210118/6184205/espana-septimo-exportador-armas-mundo.html>

L'autorització d'exportacions d'armes per part del Ministeri de Defensa en el primer semestre de 2020 va assolir els 22.544,8 milions d'euros; de llarg, la més alta dels últims deu anys. Lluny de disminuir-la, el govern més progressista de la història espanyola preveu un augment en els pressupostos generals per a la despesa militar del Ministeri de Defensa per a l'any 2022 d'un 7,5% respecte a 2021¹⁶³, amb l'excusa de la guerra d'Ucraïna de fons.

A inicis del s. XX, el ministeri de la Defensa s'anomenava "de Guerra", sense embuts; però aquesta denominació va acabar en finalitzar la Guerra Civil Espanyola per anomenar-se de "Defensa", un eufemisme per tal de fer més digerible la seua finalitat. La hipocresia d'aquest canvi de nom del Ministeri arriba més lluny: és normal que un Ministeri que s'autoanomena "de Defensa" autoritze exportar armes, fabricades al nostre país, que acabaran en diferents conflictes (armats), retroalimentant la política de miniguerras que no sabem on ens conduirà?¹⁶⁴ ¹⁶⁵ A més, tot aquest negoci negre és tan absurd que altres països podrien atacar-nos amb armes fabricades al nostre propi país...

D'altra banda, el pervers sistema socioeconòmic actual anomenat capitalisme és un model extremista i destructiu, on els bancs són els principals financers de les empreses armamentístiques¹⁶⁶. Actuen sense remordiments i especulen sobre els aliments, les divises i els habitatges sense escrúpols¹⁶⁷. Segons les ONGs Novessendes i Setem¹⁶⁸, sense el finançament dels bancs el 70% de les armes de guerra no podrien existir. Els conflictes armats actuals tenen com objectius els segrest dels recursos naturals (petroli, gas, coltan, coure, fusta, terres agrícoles, urani, fòsfor, etc ...) i el territori. El capitalisme desenfrenat és responsable d'unes desigualtats repugnants, tant dins d'un mateix país com entre diferents països¹⁶⁹, que fica en entre dit tots els drets humans i les qüestions ètiques que ens fan progressar com societat. Un sistema que premia els poderosos en paradisos fiscals, amb lleis fetes per protegir-los, mentre creen conflictes per enriquir-se més amb la venda de materials bèl·lics, on les víctimes som la resta de la humanitat. Eixe equilibri és molt precari i han d'estar sempre alimentant l'odi i la por cap a la diferència per subjugar la població.

Ara que la població ha augmentat considerablement (corba exponencial), el consumisme i l'excés de treball associat provoca l'esgotament dels recursos i la destrucció dels ecosistemes. Ja no hi ha dubte que l'escalfament global és degut a l'activitat humana. No hi ha dubte tampoc que el creixement econòmic infinit no és possible en un planeta finit. Al costat de l'emergència climàtica i el "*Peak Oil*", prenem consciència que estem passant també el "*Peak Everything*" (la corba de decreixement dels recursos indispensables per a la societat que hem desenvolupat). El llibre "*Col·lapse: per què unes societats perduren i altres desapareixen*" de Jared Diamond, ens explica amb molta claredat els nombrosos conflictes que van ocórrer entre els pobles quan hi ha sobrepoblació i escassetat. I no cal ser un expert

¹⁶³ <http://centredelas.org/actualitat/las-colosales-inversiones-militares-previstes-en-el-presupost-de-2022/>

¹⁶⁴ <https://www.crisisgroup.org/es/global/10-conflicts-watch-2022>

¹⁶⁵ https://www.abc.es/internacional/abci-miniguerra-mundial-tablero-sirio-201704080201_noticia.html

¹⁶⁶ http://www.centredelas.org/images/INFORMES_i_altras_PDF/informe28_BA2016_cas_web.pdf

<http://www.bancalimpia.com/pdf/bancos-sucios-informe.pdf>

¹⁶⁷ <http://www.20minutos.es/noticia/2995675/0/banca-europea-paraisos-fiscales/>

¹⁶⁸ https://www.eldiario.es/comunitat-valenciana/gusta-guerra-hacemos_132_1281563.html

¹⁶⁹ <http://www.rtve.es/noticias/20160118/5-mas-ricos-espana-concentra-tanta-riqueza-com-90-del-total-poblacion/1285663.shtml>

http://economia.elpais.com/economia/2016/01/18/actualidad/1453114092_090636.html

<http://www.elmundo.es/economia/2016/01/18/569c8d84e2704e1c318b45bb.html>

per veure que tots els ingredients estan preparats ara perquè es repeteix la història. El consumisme irreflexiu és una de les principals causes dels conflictes bèl·lics actuals.

En aquest conflicte que torna a sacsejar la vella Europa, s'han posat a més en evidència les noves formes de desestabilitzar, a les que som molt vulnerables en les societats modernes, com els ciberatacs¹⁷⁰ o les *fake news* i la manipulació informativa digital que viatja ràpidament arreu del món en qüestió de segons,... El terror que cau sobre una població civil, pràcticament indefensa, ens agafa de prop perquè s'assemblen més a nosaltres que la població de Síria o Iemen, per dir dos zones que duen un llarg període de guerres.

Altra amenaça candent, una de les majors al planeta, és la d'una guerra nuclear. Quan ja pareixia descartada, torna a estar present amb les amenaces russes durant el conflicte ucraïnès¹⁷¹. Prenent en compte que hi ha al món unes 130.000 ogives nuclears, la conclusió és que el perill de desastre nuclear segueix existint mentre no es prenga seriosament un pla de desarmament global. A tots conflictes els jocs de poder estan per damunt de la transparència, l'ètica i els valors democràtics, com ja s'ha demostrat moltes vegades al llarg de la història recent¹⁷².

Els valors violents d'imposició d'un model polític corromput, pseudodemocràtic, on una elit àvida de protegir-se i mantenir-se al poder és capaç de qualsevol cosa, conviuen i van de la mà d'un ordre mundial que els serveix per mantenir aquests privilegis. És un peix que es mossega la cua, i que efectivament, podem trencar, com ha passat amb els oligarques russos¹⁷³ o amb les sancions i canvis de comerç amb recursos d'aquell país. Però fins on estariem disposats a rebaixar les nostres expectatives de desenvolupament i simplificar les nostres necessitats per evitar aquests conflictes i altres de caràcter ambiental com l'emergència climàtica?

La nostra proposta com a partit ecopacifista és que Espanya desaparega d'aquest rànquing armamentístic i encapçale el dels països que més lluiten per la Pau al món. Tenim que reduir la discòrdia i totes les formes de violència, distribuir d'altra manera més equitativa la riquesa i abordar la problemàtica de la superpoblació, per disminuir els desequilibris i evitar la font primària de conflictes. Hem de cooperar amb els països pobres en comptes de saquejar els seus recursos, al temps que els venem les armes amb que mantenen les microguerres.

Una acció fàcil i gratuïta és gestionar els nostres diners amb entitats bancàries ètiques que l'administraran d'una forma pacífica i responsable. Un nou tipus de banca que opera des de fa al voltant de 15 anys a Espanya: la banca ètica. L'Aliança Global per una Banca amb Valors (Global Alliance for Banking on Values)¹⁷⁴ agrupa 28 bancs ètics en el món. Els interessos dels bancs ètics se centren en les persones, la societat, el planeta i la sostenibilitat per prosperar a llarg termini. Per tant només s'inverteix en projectes que satisfacen aquests criteris. Només inverteixen en l'economia real, sense especular. Són transparents: el client sap en què s'inverteix els seus diners. Un client pacifista es tranquil·litza sabent que els seus

¹⁷⁰ <https://www.bbc.com/mundo/noticias-60850173>

¹⁷¹ <https://www.elperiodico.com/es/internacional/20220304/amenaza-nuclear-rusa-putin-13321137>

¹⁷² <https://www.vox.com/2016/7/9/12123022/george-w-bush-lies-iraq-war>

¹⁷³ <https://www.newtral.es/oligarcas-rusos-sancionados/20220307/>

¹⁷⁴ www.gabv.org

diners no s'usarà per a fabricar armes de guerra. A més, les finances ètiques fan un fantàstic treball d'educació pacifista sobre la ciutadania, pressionant indirectament a les altres entitats per a eliminar el finançament de les guerres.

Necessitem recuperar l'**esperit insubmís** del s. XX¹⁷⁵, després dels conflictes bèl·lics mundials llargs i cruentos, **eliminant paradisos fiscals** on s'amaguen les fortunes derivades d'aquests conflictes i de la depredació de persones i planeta (s'ha demostrat que resulta fàcil quan es vol), i apostar per les **solucions pacífiques i negociades**. Haurem de fer una aposta per l'**objecció fiscal**, demanant que la nostra part d'impostos no vaja a parar a despeses militars, com des del MOC se recomana fa dècades¹⁷⁶.

Hem de formar part de governs que legislen cap a una **reducció gradual de la fabricació d'armes** de guerra i el negoci d'elles, pressionant perquè tots els territoris recolzen l'eliminació total de l'armament nuclear, com demana la coalició de la Campanya Internacional per a l'Abolició de les Armes Nuclears (que va aconseguir a 2017 que l'ONU aprovara el Tractat sobre la Prohibició de les Armes Nuclears)¹⁷⁷. Hem d'aconseguir **desviar el pressupost militar a inversions necessàries** per a la societat(sanitat, educació, transició ecològica, ...), fins a transformar les forces armades en cossos al servei de la pau i la societat, i desmantellar definitivament la indústria militar i el negoci de la guerra. Per fer aquest camí viable, és imprescindible **educar cap a la Pau**: sobrietat, humilitat, cooperació i tolerància. Substituir la competició per l'ajuda mútua, l'empatia i la compassió. Introduir en el currículum escolar uns coneixements teòrics i pràctics obligatoris sobre la cultura de la Pau com ara la Comunicació no violenta (CNV) i el reconeixement i control de les emocions (Intel·ligència Emocional), eliminant la normalització de la guerra i la cultura de la violència de les aules¹⁷⁸. Per suposat, per treballar en la cooperació i la resolució pacífica de conflictes cal avançar en les qüestions de la població i reequilibri de la riquesa entre els països, per millorar l'ensenyament construïnt escoles i erradicant la inseguretat; se fa obligatori, per tant, implantar una **justícia social planetària**, i reflexionar sobre l'ús de determinats béns que provenen de l'explotació d'altres territoris, i que són font de conflictes continu, tant allà on se produeixen, com ací quan la seua població empobrida o amenaçada es veu obligada a fugir cap a territoris on la pau i la democràcia encara impera.

4.3 APLICAR L'ECOLOGIA A LA POLITICA: LA NOSTRA APORTACIÓ A LA SIMBIOSI COL.LABORATIVA

4.3.1 Construcció de l'espai comú des de l'ecologia política. El valor de la suma i el paper de les coalicions. El federalisme.

L'única forma de fer front a l'emergència climàtica garantint justícia social, és enfortint l'espai verd en tot l'Estat des d'una mirada col·laborativa, fraternal i cooperativa. I és

¹⁷⁵ https://www.elsaltodiario.com/editorial/insumision-a-la-guerra?&utm_medium=social&utm_campaign=web&utm_source=whatsapp

¹⁷⁶ <https://mocvalencia.org/es/content/objecciofiscal>

¹⁷⁷ <https://fundipau.org/abolim-les-armes-nuclears/>

¹⁷⁸ <http://desmilitaritzem.blog.pangea.org/2022/03/30/la-guerra-comenca-aqui-militars-a-expojove-no/>

imperant ampliar este espai comú des de l'ecologia política, perquè el capitalisme i totes les seues forces ultraliberals i reaccionaries duen anys col·laborant per impedir qualsevol avanç en matèria ambiental, social i econòmica que no beneficie exclusivament els seus interessos, malgrat ser coneixedors que les seues fórmules ens aboquen a una catàstrofe de dimensions èpiques, on el preu a pagar son vides humanes.

És per això, que des de Verds Equo, força verda d'estricta obediència valenciana, treballarem, com hem fet sempre, des de l'honestedat, la generositat i el diàleg per a construir aliances de cooperació que sumen des de l'horitzontalitat i el respecte. I ho farem sempre defensant una visió federalista de l'Estat, que advoque per la cooperació, des de la independència dels territoris, de totes les forces polítiques progressistes. I així és també com defensarem la realitat del nostre espai polític dins de Verdes Equo i el Partit Verd Europeu.

En l'àmbit del País Valencià, des de VerdsEquo continuarem apostant per reforçar el paper de Compromís, la cooperativa política que millor ha defensat el territori valencià i la seua ciutadania contra la corrupció, la injustícia social, la depredació del territori, el malbaratament hídric, la destrucció ambiental i la desvertebració territorial, i ho farem, com hem fet fins ara, impregnant de verd la seua política organitzativa i institucional, i aconseguim, com en el darrer pacte del Botànic, que la transició ecològica i la lluita contra l'emergència climàtica siga l'eix capçal de tota la política autonòmica.

Només amb la suma i la generositat, aconseguirem aturar l'auge de l'autoritarisme i les forces negacionistes i assegurar un espai verd fort que siga referència en tota Europa. Ens va la vida en això, ja que tal com apunten nombrosos informes científics, com el presentat pel MedECC (Mediterranean Experts on Climate and Enviromental Change)¹⁷⁹ o el darrer informe d'experts de l'IPCC¹⁸⁰, la Mediterrània és un dels espais més afectats pels efectes del canvi climàtic, en ser una zona on l'escalfament global s'ha incrementat un 20% més que la mitjana, i on els seus efectes seran pràcticament letals per almenys un terç de la població.

Davant aquest escenari, des de VerdsEquo del País Valencià apostem per seguir construint un territori valencià que siga referent en polítiques de sostenibilitat i justícia social, i liderar la lluita contra l'emergència climàtica al sud d'Europa, amb la cooperació de totes les persones, institucions, moviments ecologistes i organitzacions polítiques i ciutadanes que vulguen un futur millor. Perquè només apostant per la construcció d'un espai verd ample aconseguirem que l'ona verda que reclamen els més joves en les seues mobilitzacions, pugua engolir i revertir tants anys d'un sistema capitalista en descomposició.

5. L'ECOLOGIA POLÍTICA COM A CLAU DE LA COHESIÓ I LA JUSTÍCIA SOCIAL.

La justícia social i la transició ecològica, com explicarem més endavant, requereixen sistemes democràtics. El nombre d'estats governats democràticament havia augmentat des de 1945 de manera contínua fins a dates recents. No hi ha hagut en els últims 80 anys una reculada de la democràcia a nivell global com l'experimentat en aquest últim lustre. L'anomenada "tercera ona de democratització", iniciada a partir de 1975, que va multiplicar

¹⁷⁹ http://www.medecc.org/wp-content/uploads/2021/05/MedECC_MAR1_complete.pdf

¹⁸⁰ https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/SYR_AR5_FINAL_full.pdf

el nombre de persones que viuen en societats democràtiques, ha finalitzat, o almenys, ha patit una reculada. En 2019, l'últim any amb dades significatives en ser previ a la pandèmia, la democràcia global també es va deteriorar.¹⁸¹

Està per veure si és definitiu o temporal. Probablement, del desenllaç de la guerra a Ucraïna i el conjunt d'accions derivades d'aquesta, dels canvis geopolítics i econòmics que es produïsquen, atés que és un conflicte d'abast mundial, depenga bona part de la resposta a quin serà el futur de les formes de govern majoritàries en el món i si l'ocorregut aquests últims anys és una tendència que es consolida o un episodi resultat de la suma de les grans crisis sistèmiques ocorregudes en aquest segle.¹⁸²

També a Europa, on semblava estaven consolidades les garanties democràtiques i els Drets Fonamentals, el minvament dels drets de les dones, dels col·lectius LGTBIQ i de les minories és un fet a Hongria, Polònia, Romania, Sèrbia i Turquia, mitjançant polítiques dutes a terme per governs d'extrema dreta o confessionals. Els Verds estem cridats a confrontar amb les mesures i model social que la ultradreta planteja, des del concret i tangible, però sent, al mateix temps, profundament trencadors en múltiples dimensions. Des de l'ecologia política plantejem una idea a l'ofensiva, un model de societat transformador, avançat i disruptiu, basat en el bon viure de la immensa majoria de les persones. Els Verds plantejem futurs millors, més justos i sostenibles

Entre les amenaces a la pervivència dels sistemes democràtics destaquen les conseqüències de l'increment de la desigualtat com a resultat de les polítiques aplicades en el marc de la globalització neoliberal que han generat enormes tensions i malestar social. Les expectatives d'una major prosperitat promesa pels governs neoliberals no s'han complert. Com acrediten les investigacions dutes a terme, entre altres, per Piketty i Zuckman, la desigualtat social s'ha incrementat en les últimes quatre dècades. Malgrat haver sigut repetida mil vegades, no ha deixat de ser una fal·làcia la frase que el creixement genera prosperitat i que els seus beneficis aconsegueixen a tots. No ha sigut així. La desigualtat és l'element fonamental per a explicar la crisi que els sistemes polítics democràtics estan vivint. Hi ha una correlació entre qualitat democràtica i igualtat social: els estats més democràtics són els que presenten menys desigualtat social i un Índex de Desenvolupament Humà (IDH) més elevat. I, en aquells on la desigualtat és major, també ho és el risc de regressió democràtica o els obstacles per a avançar cap a societats on prevalga el respecte als DDHH.

Tampoc s'ha complert l'anunci que la globalització anava a corregir l'enorme bretxa entre el Sud i el Nord. La pèssima gestió global de la pandèmia, on gran part de la població del planeta queda al marge de la resposta sanitària, posa de manifest que no existeix la solidaritat real, ni fins i tot quan es planteja per les organitzacions mèdiques internacionals apel·lant als retorns positius per als estats que la practiquen (en aquest cas concret, protegint el conjunt de la població per a evitar l'existència de reservoris). La prevalença de les mirades i interessos més curterministes posa de manifest les limitacions de les institucions de governança global que protegeixen la salut pública, cas de l'Organització

¹⁸¹ <https://www.infobae.com/america/mundo/2021/02/03/la-democracia-en-el-mundo-sufrio-un-fuerte-retroceso-en-el-ano-de-la-pandemia/>

¹⁸² <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2020/>

Mundial de la Salut (OMS), a l'hora d'aplicar mesures o de condicionar l'acció dels estats. En el seu lloc, en l'Organització Mundial del Comerç (OMC) és on els estats han debatut la duració de l'exempció de patents per a les vacunes contra el Covid-19. La institució de la globalització neoliberal, malgrat que la seua reculada s'anuncia recurrentment, encara és capaç de dictar les regles.

Les ideologies i els sistemes polítics que fins hui han sigut dominants, manquen de respostes per als principals problemes. Creiem que és, sobretot, perquè tots ells van ser concebuts dins d'un paradigma productivista que va ignorar els límits del planeta o els va intentar esquivar mitjançant l'apropiació extractivista dels recursos dels altres. És necessari i urgent apostar per propostes concebudes fora del marc en el qual es van gestar les ideologies que ens han abocat a la situació de fallida sistèmica actual. I, no, no és cert que no hi haja alternatives o que ja siga tard. Com descriu Noemi Klein en la Doctrina del Xoc, s'està donant el "aprofitament de crisis esquinçadores per a introduir polítiques que destrueixen recursos públics i enriqueixen encara més a elits econòmiques"¹⁸³. El 0,01% de la població mundial ha intentat determinar el destí de totes les persones. Per això mateix en els moments crítics hem de recordar que sí que existeixen les alternatives i que és un error la melancolia. No existeix un model anterior al que acollir-nos, no va haver-hi mai un passat millor al qual tornar. Les alternatives existeixen, i estan en el present, en les propostes per a gestionar el públic en les quals els eixos prioritaris són la cura les persones i de les condicions que permeten la conservació de la vida de tots els éssers vius en el planeta.

L'ecologisme polític és el resultat de la suma de pacifisme, ecologisme i feminisme. Per tant, està preparat per a respondre a les principals preguntes del present i per a oferir l'oportunitat d'una vida més digna a la immensa majoria de la ciutadania. El que per a quasi tots els partits seria adequar-se a la realitat del moment, és a dir, una cosa conjuntural, per a nosaltres, les persones que militem en l'ecologia política, és la nostra raó de ser des dels inicis del nostre projecte. És també un model que transcendeix fronteres i que és present en països dels cinc continents amb uns elements comuns i recognoscibles. Poder ser present en territoris i societats molt diferents, teixint xarxes sobre la base d'uns valors compartits i arrelats en els DDHH, és especialment valuós: no hi ha una altra proposta política que tinga per objecte un futur compartit per tots els éssers humans en equilibri amb el planeta i que tinguen una implantació global. En un moment en què és absolutament imprescindible prendre decisions urgents a escala mundial davant l'emergència climàtica, la crisi sociosanitària derivada de la pandèmia, o el risc de guerra amb armament nuclear, el valor fonamental és contemplar el conjunt de les interaccions sense renunciar a entendre la complexitat. Hem pogut comprovar que els qui aposten per simplificar les respostes ens retornen a les formes autoritàries que van causar dues guerres mundials el segle passat.

La justícia social i la transició ecològica requereixen de sistemes democràtics. No és només una qüestió moral, sense societats democràtiques no hi haurà solució als problemes ecològics atés que només on la ciutadania té una alta implicació en la vida social i política, existeix la transparència necessària per a evitar que els lobbies puguin créixer en la tramoia. En un temps tan complex com el present, la participació de la ciutadania és una de les millors vacunes davant els riscos de derivar cap a règims autoritaris. Existeixen eines per a

¹⁸³ Naomi Klein. La doctrina del Shock. El auge del capitalismo del desastre. Ed. Paidós.

potenciar aqueixa major participació que encara no s'han explorat en la mesura suficient. Les assemblees ciutadanes pel clima són una aportació valuosa i a potenciar la translació de la qual a altres àrees ajudarà a un major apoderament.

L'ecologisme polític deu el seu origen a l'impuls de Petra Kelly. Mentre l'ecologisme social contemporani té com a fites clau fundacionals en els treballs de Rachel Carson, d'una banda, sent la pionera en la identificació i denúncia dels efectes de la contaminació sobre els éssers vius i els de l'equip del MIT liderat per Donella Meadows, que advertien que **un planeta finit no pot suportar un creixement infinit**. No és casual doncs que les polítiques més inspiradores en el present les estan liderant dones. La presa de consciència de la fragilitat de la vida és determinant per a la seua protecció. L'explotació dels ecosistemes fins a la seua destrucció té una connexió profunda amb la subordinació de les dones. **L'ecofeminisme**, en paraules d'Alicia Puleo té "l'objectiu més profund en una redefinició de l'ésser humà que implica una redefinició dels altres éssers vius per a habitar més pacíficament la Terra"¹⁸⁴. És un fet evident que la deriva autoritària l'estan protagonitzant homes en quasi tots els països (amb l'excepció de Marine Le Pen) mentre que les propostes i les polítiques més transformadores a escala global són protagonitzades per dones.

La lluita contra el canvi climàtic en aquesta dècada és una oportunitat única, com no hi haurà una altra, per a construir sistemes justos, democràtics i sostenibles. És necessari reduir la petjada ecològica global. Estem consumint els recursos de més de dos planetes i només tenim un. Fer-ho de manera equitativa és l'única manera d'aconseguir-ho. Si totes les persones som conscients que estem fent el necessari perquè totes tinguem una vida digna, serà possible crear una solidaritat imprescindible per a revertir una època on la governança global ha fet fallida i la militarització creixent amenaça tot el planeta. La necessitat de ser més eficients en l'ús dels recursos ha de portar-nos al fet que siguem utilitzats en aquelles activitats que prioritzen la preservació de la vida en un marc de suport mutu. No és una utopia, és una necessitat, ja que no hi ha una altra opció. El que era una fantasia era pensar, basats en un optimisme tecnològic infundat i en la utilització de la narrativa darwinista i competitiva a ultrança que podríem viure més temps en el món del balafiament i del consum de recursos sense conseqüències.

L'eliminació del Producte Interior Brut com a indicador del "progrés" d'una economia s'ha dut a terme a Nova Zelanda substituint-lo per indicadors que valoren el benestar i la qualitat de vida de les persones com les prioritats a l'hora d'elaborar el pressupost d'un país. Existeixen propostes econòmiques com la formulada per Kate Raworth, que planteja la conciliació entre les necessitats de les persones i els límits del planeta i que el govern local d'Amsterdam està aplicant. Les polítiques dutes a terme des de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives amb la Renda Valenciana d'Inclusió i el Pla Valencià d'Inclusió i Cohesió Social són un altre exemple, i molt pròxim, que ha millorat la vida de moltes persones. I incidir en els més joves incloent en els plans d'estudi com l'evolució de les espècies l'explica Lynn Margulis des de la cooperació simbiòtica enfront de la competició entre individus.

Un món més auster, si els recursos es distribueixen amb major justícia social, pot ser un món millor. L'època del balafiament només ha proporcionat una vida fàcil a molt poques persones. La majoria continuem vivint sotmeses a l'estrés diari i a la incertesa a mitjà

¹⁸⁴ Alicia H. Puleo. *Ecofeminismo para otro mundo posible*.

termini i això per a algunes dels qui vivim en països que encara compten amb un cert estat de benestar. La majoria de la població afronta viure com una lluita diària a curt termini. redimensionar i acurtar les cadenes de subministraments, és a dir, aproximar el que necessitem i adequar-ho al que és sostenible, reduiria la incertesa i garantiria la Sobirania Alimentària. Aquests dies hem vist la seua importància. Dur a terme la transició feia les fonts d'energia renovables i reduir la intensitat energètica és una de les formes per a evitar les guerres de l'energia en un futur i també per a evitar la pobresa energètica. D'haver-se dut a terme quan l'ecologisme el vam proposar fa dècades, hui Ucraïna potser no hauria sigut envaïda, ja que els alts preus dels combustibles fòssils són els que paguen els costos d'aqueixa guerra. D'aqueixa mateixa manera, polítiques d'habitatge públic garantirien el dret a un habitatge digne, posarien límits a l'especulació i evitarien la repetició d'una crisi tan devastadora com la crisi financera global de 2008 les conseqüències de la qual encara patim i paguem.

Si hi ha intel·ligència per a entendre el moment que vivim, la necessària adaptació ofereix oportunitats de revertir errors. El baix cost del transport a gran distància va produir un enorme desordre en l'escala global, perquè va bolcar la decisió de la ubicació de la fabricació o del cultiu en els costos de producció i es va convertir en l'element impulsor del dúmping laboral i mediambiental. **Podem recuperar el nostre equilibri territorial en un context d'emergència climàtica amb cinc condicions:**

- Plantejar amb cruesa la qüestió clau de la crisi energètica, que exigeix relocalitzacions.
- Redimensionar activitats econòmiques i reduir la intensitat energètica de l'economia.
- Apostar per un urbanisme i polítiques de mobilitat que permeten prescindir de l'ús de vehicles privats en la major mesura possible.
- L'adopció d'estratègies territorials d'adaptació als nous riscos associats a l'emergència climàtica.
- Canales curts de distribució per al sector agroalimentari local, dirigits a les àrees metropolitanes més pròximes.

Cal reorganitzar les ciutats, com ja s'està fent a la Unió Europea en aquelles zones on l'ecologisme polític som presents. I revisar la seua relació amb altres poblacions perquè les grans urbs no operen com a ens extractivistes en la seua àrea d'influència. No han d'exportar els usos més incòmodes i importar els béns i les persones que, per no oferir-los alternatives, es veuen obligades a abandonar els seus llocs d'origen. El resultat d'aplicar totes aquestes mesures seria un territori més resilient, amb una major qualitat de vida per a les persones. Hi ha doncs, oportunitats en la necessària austeritat.

L'ecologisme polític és una eina de transformació social que ha millorat ciutats i pobles en tot el planeta, gràcies a l'acció de desenes de milers de regidors verds, seguint la màxima de pensar globalment i actuar localment. És més que una proposta teòrica vàlida per a resoldre els problemes en l'escala global. Per a VerdsEquo del País Valencià, la seua aplicació en el territori valencià passa per imbricar indissolublement la justícia social amb la transició ecològica.

Com s'ha descrit en les pàgines anteriors d'aquesta ponència, no serà possible dur a terme la transició ecològica sense avançar al mateix temps en la justícia social i en la radicalitat democràtica; tampoc serà possible aconseguir una major justícia social sense afrontar l'emergència climàtica duent a terme una transformació ecològica dels sistemes socioeconòmics vigents per a adequar la nostra petjada ecològica al que el planeta pot sustentar hui, pensant en les generacions futures. Si el somni narcòtic del creixement ha desembocat en un malson per què la vigília conscient no pot crear un món millor? Estem convençuts que sí que és possible. No hi ha un model ni un món idíl·lic al qual retornar. Hem de crear el nostre futur, sabem fer-lo i l'hem exposat. I treballem per a tindre l'oportunitat, juntament amb el conjunt de la ciutadania valenciana, per a dur-lo a terme.

Referències bibliogràfiques

Repte 2

- Almenar et al. 2002 i 2007. La situació del País Valencià. Indicadors i tendències de desenvolupament social i sostenibilitat ambiental. CCOOPV. València.
- Almenar, R. 2012. La fi de l'expansió. Del món-oceànic sense límit al món-illa.
- Almenar, R. 2015. El Bosc protector. Ed Bromera.
- Banc dades Biodiversitat. Generalitat Valenciana <https://www.bdb.gva.es>
- Cerdà, A. 2008. Erosió i degradació del sòl agrícola a Espanya. Artemi Cerdà, editor. Càtedra Divulgació de la Ciència. Universitat de València. 2008.
- Diamond, J (2006). Col·lapse. Per què unes societats perduren i unes altres desapareixen
- Conferència de l'ONU sobre desertificació (UNÉSCO). Nairobi. 1977.
- Quaderns de geografia. Núm. 58. Polítiques territorials valencianes. Universitat de València. 1995.
- FAO i PNUMA 2020, L'estat dels boscos en el món 2020. Els boscos, la biodiversitat i les persones.
- López Bermúdez, F. 2002. Erosió i desertificació. Nívola Edicions. Madrid.
- Millàn Millàn et al. Cicle hídric. Mancada any
- Sanroque, P. i Rubio, J.L. 1982. El sòl i els incendis forestals. Diputació de València.
- La restauració de coberta vegetal a la Comunitat Valenciana. CEAM. Ramón Vallejo, editor. 1997.
- VVAA. 2006. Llibre verd del territori valencià. Escola Valenciana.
- VVAA, 2013. Salut i àrees protegides a Espanya. Identificació dels beneficis de les àrees protegides sobre la salut i el benestar social. Oficina Tècnica EUROPARC-España. Fundació interuniversitària Fernando González Bernáldez.
- VVAA, 2018. L'estat del planeta. FAO. Quadern 4: L'aigua..
- WWF, 2020, Informe Planeta Viu 2020: revertir la pèrdua de biodiversitat.
- Desertification in a European Context . European Comission. Louxemburg. 1993. (Mapes sobre l'estat de la desertificació a la conca del Mediterrani).
- Centre d'Investigacions sobre Desertificació (CIDE). Universitat de València-CSIC.
- <https://www.valladares.info/>
- <https://www.redeuroparc.org/>
- <https://agroambient.gva.es/es/web/prevencion-de-incendios/conciliacion-de-usos-y-sensibilizacion-para-la-prevencion-incendios-forestales>.

- Portal sòls de la FAO (Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i Agricultura)
- Documents de l'Agència Europea del Medi Ambient (EEA).
<https://www.eea.europa.eu/es/articles/ciudades-sostenibles-la-transformacion-de>
- Marc de referència per a ciutats sostenibles. <http://rfsc.eu/>
- Capital Verda europea.
<https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2013/02/env-15-007-factsheet-es-web.pdf>
- Adaptació urbana al canvi climàtic (2012).
<https://www.eea.europa.eu/publications/urban-adaptation-to-climate-change>
- Informe sobre actuacions a Europa (2020)
<https://www.eea.europa.eu/publications/urban-adaptation-in-europe>
- <https://www.ciudadesostenible.eu/asi-son-las-ciudades-con-mayor-cultura-de-la-bicicleta/>
- <https://www.mobilityinstitute.es/ca/mobility-talks-gen/>
- <https://www.eltemps.cat/article/10431/la-ciutat-dels-15-minuts>
- A NPIER adverteix que les renovables només mobilitzaran ocupació estable i deixaran riquesa en els territoris si es dimensionen adequadament.
<https://anpier.org/2020/07/28/anpier-advierte-que-las-renovables-solo-movilizaran-empleo-estable-y-dejaran-riqueza-en-los-territorios-si-se-dimensionan-adecuadamente/>
- <https://aliente.org/>
- A. Turiel, maig 2021, The Oil Crash: Algunes preguntes incòmodes;
<https://crashoil.blogspot.com/2021/05/algunas-preguntas-incomodas.html>
- https://gvaoberta.gva.es/va/declaracions-institucionals/-/asset_publisher/rqv7h32ln23q/content/declaracio-institucional-d-emergencia-climatica-
- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. The European Green Deal. Brussels, 11-12-2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=CELEX%3A52019dc0640>
- Parlament Basc: Descarbonització (Emilio Santiago Muiño)
<https://www.youtube.com/watch?v=-yterswpptom>
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_es#cronologa
- Llei 7/2021, de 20 de maig, de canvi climàtic i transició energètica.
https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id==BOE-A-2021_8447

- El Pla d'Acció Territorial Forestal de la Comunitat Valenciana (PATFOR).

Repte 3.2.2

- Harari, Y. 2017. Reboot for the AI revolution, Nature 550, 324–327
- The Burnout Society, Byung-Chul Han
- “La sociedad de la transparencia” (Herder, 2013)
- <https://theconversation.com/nhs-what-impact-will-a-32-hour-working-week-have-on-it-127578>
- How to achieve shorter working hours, Lord Skidelsky (2019).
- The Cost Disease. Why Computers Get Cheaper and Health Care Doesn't, William J. Baumol; With Contributions by David de Ferranti, Monte Malach, Ariel Pablos-Méndez, Hilary Tabish, and Lilian Gomory Wu
- Going Public: Iceland's journey to a shorter working week, Guðmundur D. Haraldsson Jack Kellam. https://en.aldais/wp-content/uploads/2021/07/ICELAND_4DW.pdf
- Working time and the future of work: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/-dgreports/-/-cabinet/documents/publication/wcms_649131.pdf

Repte 4

- Besdted, Børn and Lars Klüver. 2009. World Wide Views on Global Warming: From the World's Citizens' to Climate Policy Makers. Copenhagen: Danish Board of Technology. <http://www.views.org/files/AUDIO/WWViews Policy Report FINAL – Web version.pdf>
- Bode, Leticia, and Emily K. Vraga. 2018. “See Something, Say Something: Correction of Global Health Misinformation on Social Media.” Health Communication 33 (9): 1131–40
- Cucó i Giner, Alfons. 1999 El valencianisme polític 1874-1939. Edició ampliada i revisada. Afers. València.
- Dryzek, John S. and Simon John Niemeyer. (2006). “Reconciling Pluralism and Consensus as Political Ideals.” American Journal of Political Science 50/3: 634-649
- Ercan, Selen A., Carolyn M. Hendriks, and John S. Dryzek. 2019. “Public Deliberation in an Era of Communicative Plenty.” Policy & Politics 47 (1): 19–36
- Fuster i Ortells. J. 1962. Nosaltres els valencians. Edicions 62. Barcelona
- Goodin, Robert E. and Simon John Niemeyer. 2003. “When Does Deliberation Begin? Internal Reflection Versus Public Discussion in Deliberative Democracy.” Political Studies 51/4: 627-649.
- Habermas, Jürgen. 1996. Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy. Cambridge: MIT Press.

- Hall, Troy E., Patrick Wilson and Jennie Newman. 2011. "Evaluating the Short- and Long-term Effects of a Modified Deliberative Poll on Idahoans' Attitudes and Civic Engagement Related to Energy Options." *Journal of Public Deliberation* 7/1: Article 6
- Hobson, Kersty Pamela and Simon John Niemeyer. 2011. "Public Responses to Climate Change: The Role of Deliberation in Building Capacity for Adaptive Action." *Global Environmental Change* 21: 957-971.
- Klein, Naomi. 2015. *Esto lo cambia todo*. Ed Paidós.
- Kornbluh, Karen, Ellen Goodman, and Eli Weiner. 2020. "Safeguarding Democracy against Disinformation." *The German Marshall Fund of the United States*, Washington, DC
- Niemeyer, Simon. (2014). A Defence of (Deliberative) Democracy in the Anthropocene. *Ethical Perspectives*. 21. 15-45. 10.2143/EP.21.1.3017285
- Rosselló Verger, Vicenç M. 1995. *Geografia del País Valencià*. Ed. Alfons el Magnànim. València
- Smith, Graham. 2003. *Deliberative Democracy and the Environment*. London: Routledge.
- Somin, Ilya. 1998. "Voter Ignorance and the Democratic Ideal." *Critical Review* 12/4: 413-458.
- ONU-Habitat. *Nueva Agenda Urbana*. Conferencia de las Naciones Unidas sobre la Vivienda y el Desarrollo Urbano Sostenible (2016; Quito, Ecuador,) <http://uploads.habitat3.org/hb3/NUA-Spanish.pdf>
- PNUD. *Objetivos de Desarrollo Sostenible*. 2015
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/#>
- ONU-Habitat. *Nueva Agenda Urbana Ilustrada*. 2020
<https://publicacionesonuhabitat.org/onuhabitatmexico/Nueva-Agenda-Urbana-Ilustrada.pdf>
- <https://www.portalparados.es/oposiciones/cuanto-cuesta-prepararse-las-oposiciones-para-jueces-y-fiscales/#:~:text=Para%20saber%20cu%C3%A1nto%20cuesta%20prepararse,que%20e4164s%20un%20proceso%20largo.&text=De%20esta%20forma%2C%20sacando%20la,puede%20 rondar%20los%2025.000%20euros>
- <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientos-judiciales.formato1/?anio=2019&proc=Asuntos+civiles&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=20>
- <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientos-judiciales.formato1/?anio=2019&proc=Asuntos+civiles&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=20>
- <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientos-judiciales.formato1/?anio=2019&proc=Asuntos+civiles&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=20>

judiciales.formato1/?anio=2019&proc=ASUNTOS&territorio=Comunidad+Valenciana&idOrg=24

- <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Transparencia/ch.Estimacion-de-los-tiempos-medios-de-duracion-de-los-procedimientosjudiciales.formato1/?anio=2019&proc=ASUNTOS+SOCIALES&territorio=Comunidad+-+Valenciana&idOrg=25>
- <https://www.newtral.es/jueces-espana-datos-nuevo-curso-judicial/20210906/>
- <https://www.lavanguardia.com/politica/20210118/6184205/espana-septimo-exportador-armas-mundo.html>
- <http://centredelas.org/actualitat/las-colosales-inversiones-militares-previstas-en-el-presupuesto-de-2022/>
- http://www.centredelas.org/images/INFORMES_i_altres_PDF/informe28_BA2016_cas_web.pdf
- <http://www.bancalimpia.com/pdf/bancos-sucios-informe.pdf>
- <http://www.20minutos.es/noticia/2995675/0/banca-europea-paraisos-fiscales/>
- https://www.eldiario.es/comunitat-valenciana/gusta-guerra-hacemos_132_1281563.html
- <http://www.rtve.es/noticias/20160118/5-mas-ricos-espana-concentra-tanta-riqueza-como-90-del-total-poblacion/1285663.shtml>
- http://economia.elpais.com/economia/2016/01/18/actualidad/1453114092_09063-6.html
- <http://www.elmundo.es/economia/2016/01/18/569c8d84e2704e1c318b45bb.html>
- http://www.medecc.org/wp-content/uploads/2021/05/MedECC_MAR1_complete.pdf
- https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/SYR_AR5_FINAL_full.pdf